ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

PROCES SJEDNOCOVÁNÍ PRÁVNÍCH A EKONOMICKÝCH ASPEKTŮ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY

disertační práce

Autor: Ing. Radek Vanka

Školitel: doc. Ing. Aleš Hes, CSc., katedra obchodu a financí

Praha 2012

Poděkování:

Děkuji školiteli disertační práce panu doc. Ing. Aleši Hesovi, CSc., zástupci vedoucího katedry obchodu a financí Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze, za cenné rady a podněty při zpracování disertační práce.

PŘEHLED POUŽITÝCH ZKRATEK

ACP 77 států Afriky, Karibiku a Pacifiku

CF Fond soudržnosti (Cohesion Fund)

CEFTA Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko

ČR Česká republika

EAFRD Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development)

EAGGF Evropský zemědělský záruční fond (European Agricultural Guarantee Fund)

ECU dříve evropská měnová jednotka (European Currency Unit

EFF Evropský rybářský fond (European Fisheries Fund)

ESF Evropský sociální fond (European Social Fund)

ESVO Evropské sdružení volného obchodu (Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko)

EU Evropská unie (European Union)

EUR měna eurozóny

EURO-MED Euro-Středomořské partnerství (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Maroko, Palestina, Sýrie, Tunisko a Turecko)

FAO Organizace OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization of the United Nations)

GATT Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade)

G-20 Argentina, Brazílie, Bolívie, Čína, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Ecuador, Egypt, Salvador, Guatemala, Indie, Indonésie, Mexiko, Nigérie, Pakistán, Paraguay, Peru, Filipíny, Jihoafrická republika, Thajsko a Venezuela

GŘC Generální ředitelství cel

HNP hrubý národní produkt (Gross National Product)

HDP hrubý domácí produkt (Gross Domestic Product)

ISO Mezinárodní organizace pro normalizaci (International Standasrd Orgasnization)

JSD tiskopis Jednotný správní doklad

KN kombinovaná nomenklatura Společného celního sazebníku EU

LDCs nejméně rozvinuté státy (Lest-developed countries)

MERCOSUR dohoda o ekonomické spolupráci (Argentina, Brazílie, Uruguay a Paraguay)

MF ČR Ministerstvo financí ČR

MPO ČR Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR

MZe ČR Ministerstvo zemědělství ČR

MMF Mezinárodní měnový fond

MOK Mezinárodní obchodní komora

OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

OLAF Evropský úřad boje proti podvodům

OSN Organizace spojených národů

SAPS jednotná platba na plochu

SNS Společenství nezávislých států (Arménie, Ázerbajdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldávie, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina a Uzbekistán)

SPS jednotná platba na farmu

SZIF Státní zemědělský intervenční fond

SZP Společná zemědělská politika (Common Agricultural Policy)

TBDD Tranzitní/bezpečnostní doprovodný doklad

ÚNMZ Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a zkušebnictví

ÚZEI Ústav zemědělské ekonomiky a informací

WTO Světová obchodní organizace (World Trade Organization)

OBSAH:

strana

1. ÚVOD **1**

2. PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY **2**

2.1 ZEMĚDĚLSKÝ SEKTOR A DŮVODY JEHO REGULACE 2

2.1.1 Vznik SZP 2

2.1.2 Zásady SZP 3

2.1.3 Ceny na společném zemědělském trhu 4

2.1.4 Společný trh se zemědělskými produkty 5

2.1.5 Reformy SZP 6

2.1.6 Evropské fondy zabezpečující financování SZP 11

2.2 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ MEZINÁRODNÍ OBCHOD 12

2.2.1 Úloha OSN v oblasti mezinárodních ekonomických vztahů 13

2.2.2 Úloha GATT a WTO v mezinárodním obchodu 13

2.2.3 Proces přezkoumávání obchodní politiky 15

2.2.4 Ostatní mezinárodní organizace 16

2.3 LIBERALIZACE MEZINÁRODNÍHO OBCHODU SE ZEMĚDĚLSKÝMI PRODUKTY 17

2.3.1 Mnohostranná obchodní jednání ve WTO 17

2.3.2 Dohoda WTO o zemědělství 19

2.3.3 Očekávané dopady liberalizace a postoj EU k rozvojovým zemím 27

3. TEORETICKO-METODOLOGICKÝ ZÁKLAD MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO A MEZINÁRODNÍHO OBCHODU 29

3.1 MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ 29

3.1.1 Postavení mezinárodního práva soukromého v systému práva 29

3.1.2 Druhy norem mezinárodního práva soukromého 30

3.1.3 Prameny evropského mezinárodního práva soukromého 31

3.1.4 Prameny českého mezinárodního práva soukromého 32

3.1.5 Subjekty soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem 33

3.1.6 Kolizní úprava závazkového práva 34

3.2 EVROPSKÉ INSTITUCE A EVROPSKÉ PRÁVO 35
3.2.1 Evropské instituce 35
3.2.2 Evropské právo 36
3.3 PODPORA VÝVOZU ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ A KONTROLNÍ MECHANISMY 38
3.3.1 Pravidla poskytování vývozních náhrad v členských státech EU 39
3.3.2 Finanční kontrola v ČR 40
3.3.3 Řízení financování SZP v ČR 42
3.3.4 Kontrolní mechanismy v rámci probíhajícího celního řízení 43
3.3.5 Kontrolní mechanismy po skončeném celním řízení 45
3.4 STATISTIKA MEZINÁRODNÍHO OBCHODU V EU A ČR a KLASIFIKACE ZBOŽÍ A ZEMÍ 45
3.4.1 Zjišťování a vyhodnocování statistických údajů o vyváženém zboží EU 46
3.4.2 Zjišťování a vyhodnocování statistických údajů ČR 46
3.4.3 Sběr a zpracování dat o obchodu s členskými státy EU 47
3.4.4 Sazební zařazení zboží 51
3.4.5 Nomenklatura zemí 52
3.5 ÚLOHA A POSTAVENÍ ČESKÝCH CELNÍCH ORGÁNŮ V TRESTNÍCH VĚCECH 52
3.5.1 České trestní řízení procesní 52
3.5.2 Orgán činný v trestním řízení 54
3.5.3 Mezinárodní justiční spolupráce 55
4. CÍLE A METODY ŘEŠENÍ DISERTAČNÍ PRÁCE 57
4.1 Cíle disertační práce 57
4.2. Metodický postup práce 58
5. VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE A ZHODNOCENÍ VÝVOZU ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ 61
5.1 VÝVOZ ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ DO TŘETÍCH ZEMÍ 61
5.1.1 Vývoz zemědělských produktů s náhradou 68
5.1.2 Fyzické kontroly 68
5.1.3 Kontrola souladu a kontrola záměny 69
5.1.4 Neúplné celní prohlášení 69
5.1.5 Zjednodušené celní řízení 70
5.1.6 Zjednodušené celní prohlášení 71
5.1.7 Místní řízení 72
5.1.8 Oprávněný hospodářský subjekt 72

5.1.9 Analýzy vzorků zemědělských produktů prováděné celně technickou laboratoří. 75
5.2 DAŇOVÁ KONTROLA A KONTROLA PO PROPUŠTĚNÍ ZBOŽÍ …… 78
5.2.1 Daňová kontrola …….. 78
5.2.2 Kontrola po propuštění zboží …….. 82
5.3 VÝVOZNÍ NÁHRADY V EU …… 84
5.3.1 Postup vyplacení vývozní náhrady a její zálohy …….. 88
5.3.2 Potvrzení výstupu zemědělských produktů z ČR …… 91
5.4 MEZINÁRODNÍ OBCHOD SE ZEMĚDĚLSKÝMI PRODUKTY …….. 92
5.4.1 Teritoriální struktura vývozu zemědělských produktů z ČR do třetích zemí ….. 92
5.4.2 Komoditní struktura vývozu zemědělských produktů z ČR do třetích zemí …… 94
5.5 ÚLOHA ČESKÝCH CELNÍCH ORGÁNŮ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ A V BOJI PROTI OBCHODNÍMU PODVODU …….. 96
5.5.1 Nezákonné jednání v mezinárodním obchodě …….. 97
5.5.2 Získávání poznatků o trestné činnosti …….. 100
5.5.3 Přípravné řízení trestní …… 101
5.5.4 Administrativní mezinárodní spolupráce v celních záležitostech …….. 103
5.5.5 Souběh trestního a celního řízení …… 104
5.5.6 Výsledky českých celních orgánů v trestním řízení …….. 107
6. ZÁVĚR A NÁVRHY PRAVIDEL …….. 113
7. SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY …….. 118
8. PŘÍLOHY …….. 124

1. ÚVOD

SZP se historicky řadí do 1. skupiny tzv. společných politik a jako taková patří mezi nejsložitější a nejproblematičtější politiky EU. Vytvoření SZP přispělo ke stabilizaci ekonomické situace v členských státech EU a též zajistilo životní úroveň skupiny obyvatelstva zaměstnaného v zemědělství.

SZP obsahuje řadu opatření, včetně opatření pro rozvoj venkova. Je nutné zajistit jejich financování, aby cíle SZP byly naplněny. Jednotlivá opatření mají sice společné prvky, ale v několika ohledech jsou přesto rozdílné. Z těchto důvodů byl stanoven právní rámec financování SZP a též byly zřízeny evropské fondy pro financování tržních a dalších opatření a zajišťující financování programů rozvoje venkova.

Pro programovací období let 2007 – 2013 působí v oblasti zemědělství EAGGF zabezpečující financování tržních a dalších opatření. Z rozpočtu EU jsou poskytovány finanční prostředky do zemědělství členských států. Proto Komise EU velmi přísně kontroluje, zda ze strany národních platebních agentur a příjemců vývozních náhrad jsou dodržovány předepsané postupy. V ČR bylo zabezpečování SZP svěřeno SZIF, který plní funkci národní platební agentury.

Zemědělský sektor plní svoji původní úlohu producenta potravin, obnovuje ji a rozšiřuje ji o nové funkce a cíle, čímž se mnohem více orientuje na venkov, péči o krajinu, vodní zdroje a lesní hospodářství. Členské státy EU si uvědomují, že uskutečňování těchto cílů za stávající situace je složité. Proto je třeba podmínky, zejména legislativní, zjednodušit.

SZP se promítá i do mezinárodního obchodu, který je projevem ekonomických vztahů mezi jednotlivými ekonomikami či ekonomickými seskupeními a jejich vnějším ekonomickým prostředím, a to ve formě obousměrných toků hmotného zboží a služeb. Mezinárodní obchod rozšiřuje spotřební možnosti země a umožňuje dané zemi spotřebovávat více statků, než kdyby se uzavřely hranice produktům z jiných zemí.

Projevem současné fáze reformního procesu SZP je snížení byrokratické zátěže v odvětví zemědělství. Z pohledu ČR je zásadní uplatnění reformy v oblasti zjednodušení systému přímých plateb s přechodem na systém jednotné platby na farmu.

2. PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY

Vytvoření SZP přispělo k rozvoji zemědělského sektoru a dokázalo stabilizovat ekonomickou situaci v členských státech EU a tím zajistit životní úroveň skupiny obyvatelstva zaměstnaného v zemědělství.

2.1 Zemědělský sektor a důvody jeho regulace

Agrární sektor je historicky prvním sektorem národního hospodářství. Jeho základním cílem je zabezpečit dostatek potravin. V minulosti nedostatky způsobující hladomory vedly k řadě nechtěných sociálních a ekonomických jevů. Krátkodobá trvanlivost většiny zemědělských produktů navíc znemožňovala předzásobení se i na časově poměrně krátkou dobu. Kromě toho byla limitována i nemožností dovozů zemědělských produktů na dlouhé vzdálenosti, a tím předurčovala strukturu trhu založenou na domácích producentech uspokojujících lokální poptávku. Pokud sumarizujeme argumenty regulace zemědělství, jejím smyslem je:

- **ochrana před cenovými výkyvy**, převážně způsobenými vnějšími faktory
- **udržení vlastní potravinové soběstačnosti**
- **udržení tradiční venkovské struktury**, tj. zachovaní ekonomické udržitelnosti rodinných farem
- **udržení a zvýšení kvality** venkovského prostředí.

2.1.1 Vznik SZP

SZP je významnou součástí hospodářské politiky EU a též jednou z nejstarších a nejrozsáhlejších politik. Jejím cílem je zajistit přijatelné ceny potravin pro evropské spotřebitele a dostatečné příjmy pro zemědělce a tím stabilizovat životní úroveň venkovských regionů. SZP využívá principy jednotných cen, dotací, celních bariér aplikovaných při dovozu z třetích zemí a subvencování zemědělských produktů vyvážených z EU do třetích zemí.

Keřkovský a Keřkovská (1999) uvádějí, že počátky SZP jsou spojeny s podpisem Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství, v níž byla v článku 3 zmíněna zemědělská politika jako součást jednotného trhu a vytvořeny podmínky pro partnerství agrárně a průmyslově orientovaných zemí.

Cíle SZP jsou definovány článkem 39 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii. Mezi tyto cíle patří:

- stabilizovat trhy
- zajistit plynulé zásobování
- zvýšit zemědělskou produktivitu šířením technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské produkce a optimálním využitím faktorů produkce, zejména pracovních sil
- zajistit solidní životní úroveň zvýšením příjmů obyvatelstva zaměstnaného v zemědělství,
- zajistit cenovou dostupnost potravin pro spotřebitele.

Ve Smlouvě o Evropské unii jsou pouze uvedeny hlavní cíle a zásady, které by měly vést k vytvoření SZP. Lacroix (2005) uvádí, že její další vývoj měl být určován rozhodnutími Rady jednající na základě návrhů Komise.

2.1.2 Zásady SZP

Zásady SZP byly formulovány v roce 1958 bývalým Evropským hospodářským společenstvím. Pro zemědělskou produkci byl zřízen společný trh s volným pohybem výrobků mezi členskými státy. V minulosti byla odstraněna cla, kvóty a opatření s podobným účinkem. Byly zavedeny společné ceny zemědělských produktů, které na základě návrhu Komise EU každoročně aktualizuje Rada ministrů.

Jednou ze zásad uplatňovaných v rámci SZP je podle Neumanna (2004) zásada preference zemědělských produktů původem z EU. V souladu s touto zásadou mají přednost zemědělské produkty, které jsou vypěstovány, vyrobeny a zvířata narozená a odchovaná v členském státě. Tím jsou evropští zemědělci ochraňováni před konkurenčním dovozem, který je nabízen za nižší ceny. Rozdíl mezi nižší cenou na světovém trhu a vyšší cenou na trzích EU v minulosti vyrovnávala tzv. dovozní dávka a od roku 1995 dovozní clo. Zároveň je podporován vývoz zemědělských produktů z EU na světové trhy. Vzhledem k nižším cenám na vnějších trzích jsou vývozci podporováni vývozními subvencemi, což však působí jako stimul pro rozšiřování výroby v členských státech EU.

Goulli (1992) uvádí, že v minulosti zásady SZP způsobovaly spory a konflikty. Hlavní problém je v tom, že výdaje a příjmy jsou mezi členskými státy EU nerovnoměrně rozděleny. Proto se však některé členské země EU (zejména s rozsáhlým zemědělským sektorem)

angažují v obhajobě tohoto systému mnohem více než vlády jiných členských států, i když všechny jsou vystaveny nátlaku domácích organizací obhajujících zájmy zemědělců [25].

2.1.3 Ceny na společném zemědělském trhu

Ceny na společném zemědělském trhu jsou vodítkem pro zemědělce a usměrňují ho při rozhodování o výrobě, jsou nástrojem intervenčního cenového mechanismu a ochraňují evropské zemědělce před zahraniční konkurencí.

Ceny zemědělských produktů jsou na světovém trhu zpravidla nižší, protože zemědělská produkce v třetích zemích se realizuje s nižšími náklady, což determinuje světové ceny. Ceny zemědělské produkce na vnitřním trhu EU nemohou být určovány světovým trhem, pokud má být podněcována domácí výroba v členských státech EU. Tyto ceny musí krýt náklady, a tím producentovi zaručit přiměřený zisk. Evropští producenti jsou zároveň ochraňováni dovozním clem, jehož sazby pro konkrétní zboží dovážené ze třetích zemí jsou uvedeny ve společném celním sazebníku EU. Vysoké dovozní clo je má umožňovat výrobu i marginálnímu producentovi. Z toho vyplývá, že ceny zemědělských produktů, které jsou stanovovány administrativně, jsou pro všechny členské státy stejné.

V souvislosti s určením ceny je třeba rozlišovat skupiny cen zemědělských produktů původem z členského státu EU a ceny zemědělských produktů dovážených z třetích zemí. V prvém případě se jedná o tzv. *cílovou cenu (target price)*. Na základě návrhu Komise EU je každoročně stanovena Radou a zohledňuje situaci na trhu se zemědělskými produkty. Cena musí hradit náklady a běžnou míru zisku na produkci konkrétního zemědělského produktu v oblastech s nejvyššími náklady. Evropskému producentovi tudíž slouží jako podklad o objemu a struktuře výroby. Současně zajišťuje srovnatelnou životní úroveň zemědělcům a zaručuje dostatečně nasycený trh.

Intervenční cena (intervention price) je mírně pod úrovní cílové ceny. Jde o cenovou úroveň, pod níž nemůže poklesnout tržní cena, protože je garantována jako cena minimální. Platební agentury členských států EU jsou povinny vykoupit nabízenou produkci, pokud to producent akceptuje, za intervenční cenu, která je nižší než je cena cílová. Je určována každoročně pro většinu zemědělské produkce (obiloviny, cukrovka, mléčné výrobky, hovězí, vepřové, telecí a skopové maso, rýže, tabák a některé druhy ryb). Systém intervenčních cen je spojen s tím, že vykoupená produkce je skladována v intervenčních skladech, popřípadě

v soukromých skladech, a uváděna na trh podle vztahu mezi nabídkou a poptávkou. Velmi často se zásoby využívají k potravinové pomoci EU poskytované zemím postižených neúrodou, hladomorem nebo válečnými konflikty.

Mírně pod úrovní dovozní ceny je tzv. *prahová cena (threshhold price)*, která je snížena o náklady na dopravu a skladné. Prahová cena určuje cenovou úroveň, za níž může vývozce z třetí země produkty dovážet do EU. Pokud evropský vývozce hodlá zemědělské produkty vyvézt do třetí země, na základě žádosti může být příjemcem vývozní náhrady pokrývající rozdíl mezi světovou a intervenční cenou.

2.1.4 Společný trh se zemědělskými produkty

Společný zemědělský trh je regulován prostřednictvím společných tržních organizací (Common Market Organisations). Postupně se stal hlavním nástrojem SZP k řízení zemědělské produkce, stabilizaci trhů a zajištění příjmů zemědělcům. V současné době je v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1290/2005 téměř 95 % produkce regulováno prostřednictvím společné tržní organizace. Těchto 22 bývalých společných tržních organizací lze podle způsobu regulace členit:

- **tržní organizace se zaručenými minimálními cenami a zaručeným odbytem**, který se uplatňuje u zhruba 70 % zemědělské produkce (obiloviny, kukuřice, cukr, mléčné výrobky, hovězí a skopové maso). Jestliže cena poklesne pod stanovenou výši, platební agentura členského státu EU vykupuje jakékoli množství produkce, zemědělské produkty skladuje a prodává podle stanovených pravidel. V případě vývozu na trhy třetích zemí vyplácí vývozní náhrady
- **specifické clo (dříve dovozní dávky)** - ochrana proti nižším cenám zahraniční konkurence prostřednictvím proměnlivých dovozních dávek se dříve uplatňovala u cca 21 % zemědělské produkce (vybrané obiloviny, vybrané druhy ovoce a zeleniny, vepřové maso, drůbež a vejce). Od roku 1995 jsou dovozní dávky nahrazeny specifickým clem
- **přímé dotace**, které *v* různých podobách se uplatňují u cca 2 % produkce
- **plošná podpora,** která se *v*yplácí buď na jednotku obdělávané půdy nebo na vyprodukovaný objem výroby. Uplatňuje se zhruba u 1 % produkce, například u chmele a lnu.

2.1.5 Reformy SZP

SZP prošla mnoha dílčími reformami. První pokus reformovat SZP pochází z konce 60. let a je označován jako Mansholtův plán. Program se pokusil vyjmout okrajové plochy zemědělské půdy z užívání a finanční podporou urychlit odchod do důchodu starších zemědělců. Těmito opatřeními se zemědělství mělo modernizovat. Průměrná velikost farem se měla zvětšit a měly se snížit cílové a intervenční ceny.

Další reforma SZP proběhla v polovině 80. let. Předcházel jí dramatický vzestup výdajů ze záruční sekce bývalého EAGGF, které nepokrývaly rostoucí náklady na zemědělské přebytky a na vývozní subvence. V tomto období nebylo možno sestavit vyrovnaný rozpočet z důvodu zvýšení výdajů na SZP. V únoru 1988 se členské státy dohodly na zvýšení příspěvků do evropského rozpočtu a za tím účelem byl zaveden nový rozpočtový zdroj - odvody členského státu do výše 1,2 % HNP. Byla však stanovena podmínka, že další růst výdajů zemědělského sektoru nesmí překročit 0,74 % meziročního přírůstku HDP celé EU. Intervenční ceny byly sníženy o 3 % a nově byla zavedena administrativní opatření, jejichž cílem bylo snížit nabídku zemědělských produktů, tj. výrobní kvóty u mléka a snížení výměry orné půdy o 20 % během pěti let. Ztráty byly evropským zemědělců kompenzovány zvláštními platbami. V tabulce č. 1 se uvádějí náklady na SZP v letech 1982 - 1995.

Tabulka č. 1: Náklady na SZP v letech 1982 - 1995 (v mil. ECU)

Rok	Rozpočet ES	EAGGF celkem	Podíl rozpočtu EAGGF (v %)	Celková záruka	Podíl záruk z EAGGF (v %)
1982	20 705,8	13 055,6	63	12 405,2	95
1985	28 085,1	20 463,8	73	19 744,2	96
1992	58 857,0	35 185,4	60	32 107,5	91
1995	76 526,1	39 946,9	52	36 972,5	92

Zdroj: http://ec.europa.eu/com

Podstatou McSharryho reformy byl kompromis mezi závazkem snížit dotace a politickou nutností udržet přiměřené příjmy zemědělců. Nový mechanismus omezil dotace vázané na objem výroby a posílil význam dotací a podpor, které se týkaly výrobních faktorů. Přímé platby nebyly zahrnuty mezi závazky pro povinné snížení poskytovaných podpor.

U obilovin bylo poskytování podpor podmíněno povinným ponecháním části orné půdy ladem. Toto opatření mělo omezit nabídku obilovin na trhu. Reforma zásadně ovlivnila pěstování obilovin a produkci hovězího masa, mléka, másla, tabáku a jehněčího masa.

McSharryho reforma spočívala v následujících změnách:

- ***snížení intervenčních a prahových cen*****, kdy se** omezily výdaje na intervenční nákupy a současně se snížily dovozní přirážky v souladu se závazky z Uruguayského kola GATT,
- ***zavedení kompenzačních plateb*** - přijetím tohoto opatření se producentovi zajistil stabilní příjem v závislosti na rozloze obdělávané půdy a stavu chovaných zvířat
- ***orientace na omezování objemu výrob,*** **kdy poskytnutí podpor bylo podmíněno omezením** výroby. V souladu se závazky přijatými GATT se v roce 1995 zrušil systém prahových cen a dovozních přirážek. Místo nich se uplatňovaly pevné celní sazby při dovozu produktů z třetích zemí, které se během 6letého období každoročně musely snižovat. V případě pšenice byla v roce 1995 celní sazba 140 ECU/t a do roku 2000 byla snížena na částku 95 ECU/t. Při stanovování celních sazeb se vycházelo z maximální ceny dovozu ve výši 185 ECU/t dosažené počátkem roku 1995. Původní intervenční cena pšenice byla 185,5 ECU/t. V souladu s dohodou z Uruguayského kola GATTu došlo k jejímu snížení o 36 %, a proto byla stanovena na částku 119,19 ECU/t. Exportní podpora se producentům vyplácela ve výši rozdílu mezi světovou a intervenční cenou. Zároveň byla stanovena nová cílová cena 131,11 ECU/t. Rozdíl mezi dřívější zaručenou a novou cílovou cenou se výrobcům hradil ve formě kompenzačních plateb, které byly vztaženy k obdělávané půdě. Jejich konkrétní výše se odvodila z průměrných hektarových výnosů v příslušném regionu
- ***uvádění půdy do klidu*** (set aside) - v závislosti na vývoji světového trhu každoročně Komise EU určovala rozsah ploch vyjmutých z produkce. Zemědělcům se hradil ušlý zisk prostřednictvím kompenzačních plateb, které představovaly přibližný výnos z takto úhorovaných ploch. U trvalého vyřazení ploch z obdělávané půdy mohl vlastník obdržet další podporu na zalesnění, případně jiné úpravy, například na pozemky určené k rekreaci
- ***snížení stavu dobytka,*** kdy byl zaveden obdobný systém kompenzačních plateb jako u snižování rozlohy obdělávané půdy
- ***podpora odchodu zemědělců do předčasného důchodu*** **znamenala,** že farmáři vznikl nárok na zvláštní penzijní podporu, pokud ukončil podnikatelskou činnost odchodem do starobního důchodu a přenechal-li hospodářství jinému zemědělci.

McSharryho reforma zejména změnila systém vyplácených zemědělských podpor. Vzrostl význam kompenzací a snížil se význam cenových intervencí a podpor. Objem zemědělských podpor respektoval směrnici, podle které výdaje do zemědělství měly růst pomaleji než celkové výdaje evropského rozpočtu, a to v poměru 1:0,75.

V průběhu 90. let minulého století musely být respektovány obavy evropských spotřebitelů způsobené výskytem bovinní spongiformní encefalopatie (tzv. „nemoc šílených krav“) a dioxinů u drůbeže a současně musely být řešeny podpory do ekologicky šetrného zemědělství. Současně zaznívala kritika intenzivního způsobu zemědělského hospodaření. Čím více producenti vyrobili, tím vyšší finanční podpory obdrželi. Neustálé zvyšování výnosů však vyžadovalo intenzivní používání hnojiv, což zatěžovalo životní prostředí.

EU se zapojila do dalšího kola jednání o liberalizaci světového obchodu, které bylo zahájeno v listopadu 2001 na konferenci v Doha. Součástí procesu bylo i rozhodnutí o dalším snížení intervenčních cen obilovin, hovězího masa, mléka a másla. Byl tak učiněn další důležitý krok ke sbližování evropských a světových cen, což je považováno za jeden z významných prvků, který měl evropskému zemědělství pomoci ke konkurenceschopnosti na světových trzích. Vzniklý výpadek příjmů byl zemědělcům kompenzován dalším zvýšením přímých plateb, které se staly hlavním nástrojem podpory zemědělství.

Současně byly řešeny otázky rozšíření EU o tehdejší kandidátské země. Bylo zřejmé, že přijetí nových 10 členských států si vyžádá nemalé finanční prostředky a opatření, aby nebyl narušen vnitřní trh. Proto po podpisu Amsterodamské smlouvy představila Komise EU komplexní materiál nazvaný *„Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu“*. Komise v této analýze identifikovala pět základních oblastí reformy. Jednou z nich byla i SZP. Z tohoto důvodu se lze domnívat, *že Agenda 2000* byla úzce spjata s procesem rozšíření EU. Kapitola Zemědělství byla podle Žufana (2004) považována za nejobtížnější kapitolu jednání.

V analýze zemědělského sektoru Komise EU konstatovala, že ve většině nových členských států existovaly značné rozdíly v cenách hlavních zemědělských komodit. V rostlinné výrobě se rozdíl pohyboval od 10 do 30 %. V živočišné výrobě se rozdíly udržovaly od 30 do 40 % u mléka a mléčných výrobků a od 35 do 45 % u hovězího masa. U vepřového masa a drůbeže byly rozdíly relativně menší. Velké rozdíly se projevily u některých druhů ovoce a zeleniny, například u rajčat.

Podle navrhovaných reforem měly být rozdíly v cenách obilovin a hovězího masa z větší části odbourány. Ve střednědobém výhledu se počítalo s cenovými rozdíly u cukru, mléčných výrobků a některých druhů zeleniny, a to od 20 do 30 %, jak vyplývá z Agendy 2000 (1999). Okamžité cenové narovnání by pro cukrovarnictví a mlékárenství nových členských států znamenalo značný nárůst cen, čímž by cukrovary a mlékárny byly vystaveny konkurenčnímu tlaku jednotného trhu. Ve zpracovatelském průmyslu bylo nutné provést rozsáhlou restrukturalizaci a modernizaci. Tento názor Komise EU se vztahoval i na některé nové členské státy, ve kterých zahraniční investoři modernizovali výrobu. Předpokládalo se, že státy střední a východní Evropy budou po vstupu do EU vystaveny velkému tlaku na změny a úpravy, zejména pokud měly méně konkurenceschopnou prvovýrobu.

V roce 2003 skončila v Lucemburku jednání Rady ministrů zemědělství členských států EU, která se týkala reformy SZP na příštích deset let. Tato v pořadí třetí reforma nebyla plánována na rok 2003, ale realizovala se na základě rozšíření agendy tzv. střednědobé zprávy (Mid-term Review). Cílem střednědobé zprávy bylo vyhodnotit druhou reformu a nastolit další kroky. Přerostla však v zásadní reformu SZP. Cílem bylo zvýšení konkurenční schopnosti zemědělství, přechod z podpor poskytovaných na výrobek na podpory poskytované producentovi, zaměření na ochranu životního prostředí, jakost a bezpečnost potravin a pohodu zvířat (welfare). Proto producent se má prostřednictvím této reformy stále více orientovat ve svém rozhodování podle signálů trhu a požadavků spotřebitelů, čímž se omezí produkce komodit na trhu těžko uplatnitelných.

Mid-term Review je založena na:

- ***odstranění vazby na produkci (decoupling),*** kdy toto opatření se realizuje **v** 17 členských státech (EU-15, Slovinsko a Malta). Existuje možnost ponechání částečné vazby plateb na produkci (coupling) na základě rozhodnutí členského státu (25 % objemu přímých plateb na orné půdě, z toho u tvrdé pšenice 40 %, a dále 50 % u přímých plateb u ovcí, 100 % u krav bez tržní produkce mléka a 40 % porážkových prémií u skotu)
- ***SAPS,*** který využívá 8 nových členských států, včetně ČR. SAPS je založen na zjednodušení kontrol a snížení nebezpečí nevyčerpání některých plateb. Prostřednictvím SAPS se zvyšuje celkový objem vyplácených prostředků. Navíc není povinné uvádění půdy do klidu

- ***respektování standardů na úrovni farmy (cross–compliance) -*** základem jsou definované zákonné požadavky na hospodaření (veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin, životní prostředí, řádné zacházení se zvířaty) a dobré zemědělské a ekologické podmínky. Pozice ČR ke cross-compliance se odvíjí od aplikace zjednodušeného režimu přímých plateb. Zákonné požadavky na hospodaření jsou závazné při realizaci SAPS. Původně Komise EU navrhovala přijetí 38 standardů, ale před závěrečnými jednáními byl tento návrh většinou členských států odmítnut. Zemědělská půda, na niž se vztahují pravidla cross compliance, nesmí být užita pro pěstování trvalých kultur, produkci ovoce a zeleniny, včetně brambor
- ***modulaci -*** jedná se o přesun přímých podpor zemědělcům z I. pilíře do II. pilíře orientovaného na rozvoj venkova. Toto opatření se zatím netýká nových členských států EU. V roce 2005 se jednalo o 3 %, v roce 2006 o 4 % a v dalších letech jde o 6 %. Tyto prostředky jsou přerozděleny podle výměry, zaměstnanosti a HDP. Každý členský stát si ponechá nejméně 80 % původních zdrojů. Proces bude završen srovnáním úrovně přímých plateb původních členských států a nových členských států
- ***finanční disciplíně (agresivita),*** kdy plná degresivita je uplatňována u farem s platbami nad 50 000 EUR. U farem s platbami do 50 000 EUR jsou realizovány redukce s poloviční intenzitou. Farmy s platbami do 5 000 EUR jsou z tohoto opatření vyňaty
- ***podpoře venkovského rozvoje*** - tímto opatřením je podporována kvalita potravin, welfare zvířat a nové technologie pro zpracování potravin. Dále jsou podporováni mladí farmáři a zpracovatelé, programy kvality potravin a skupiny producentů. Rovněž jsou poskytovány podpory pro zavedení standardů na farmách a účastí na dobrovolném poradenském systému
- ***poradenskému systému (audit farem) -*** od roku 2007 musí členské státy EU nabídnout farmářům dobrovolný tzv. poradenský systém (původně označovaný jako „audit farem“). Tento program se týká farmářů, kteří obdrží roční přímou podporu vyšší než 15 000 EUR. Tento systém je určen pro sledování zachování požadavků správného hospodaření na farmě (cross-complinace).

Současná filozofie SZP se odvíjí jiným směrem, než tomu bylo v době jejího vzniku. Nově se musí nahradit přímé platby stimulující intenzívní způsoby hospodaření určitými platbami za tzv. služby zemědělského sektoru vykonávané ve veřejném zájmu, tj. bezpečnost potravin, ochrana přírody a údržba krajiny, zachování venkova jako kulturního dědictví.

2.1.6 Evropské fondy zabezpečující financování SZP

Necelá polovina rozpočtu EU se vydává na SZP, přestože tento podíl klesá, například v roce 1995 představoval téměř 52 % všech rozpočtových výdajů. Dříve byla SZP financována ze zdrojů evropského rozpočtu prostřednictvím bývalého EAGGF, který měl dvě sekce - záruční a orientační. Fond byl založen v roce 1962 a vlastní financování se uskutečňovalo od roku 1970. Jeho úkolem bylo podněcovat výrobu, podporovat ceny a zajistit příjmy zemědělcům. Výše nákladů v letech 2000 - 2006 znázorňuje graf č. 1.

Graf č. 1: Výše nákladů v letech 2000 - 2006

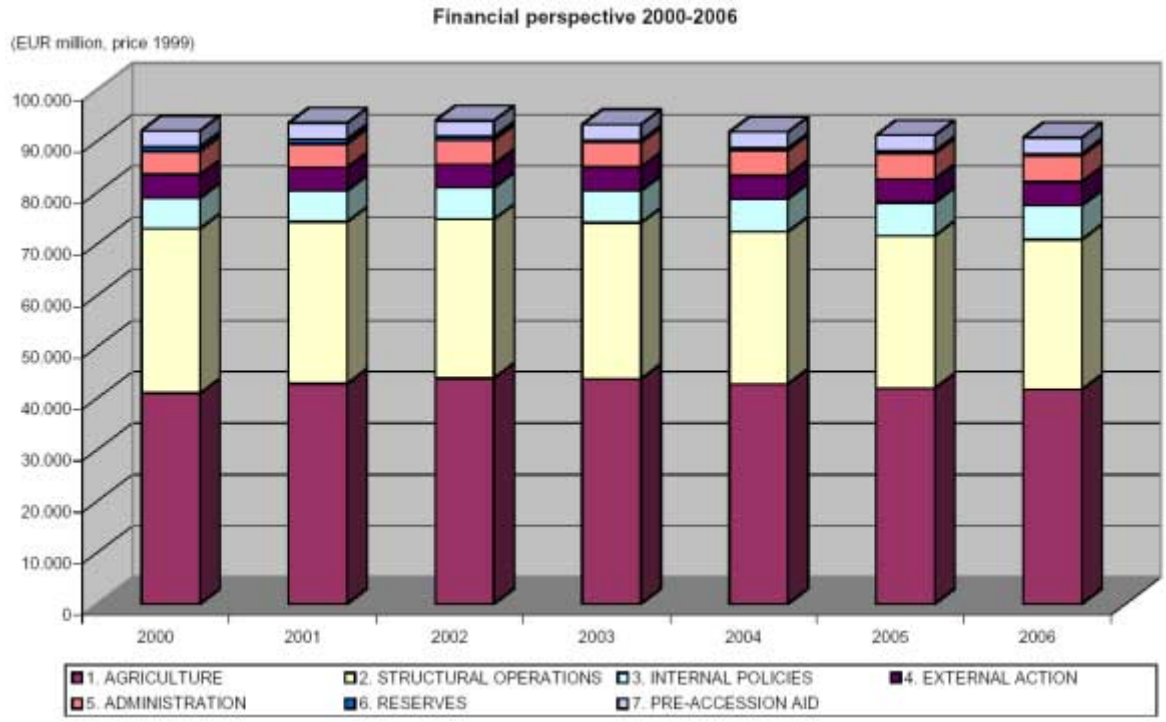

Zdroj: http://ec.europa.eu/com

Sekce záruční spravovala zhruba 90 % prostředků fondu a sloužila k úhradě intervenčních opatření, vývozních subvencí a od roku 1993 též k podpoře příjmů zemědělských výrobců formou přímých plateb. Ze záruční sekce byly financovány programy rozvoje venkova. Sekce orientační sloužila k podpoře dlouhodobých strukturálních změn v zemědělství. Její podíl se pohyboval kolem 10 %. Tato sekce byla řazena k strukturálním fondům a byla využívána k dosahování Cíle 1 a Cíle 2. Prostředků se používalo k modernizaci zemědělství a přestavbě venkova, ke zvyšování kvalifikace zemědělců, zejména mladých, k podpoře zpracování a odbytu zemědělských výrobků.

Správu EAGGF vykonávala Komise EU, která se přitom opírala o zvláštní výbor složený ze zástupců členských států. Prostředky fondu směřovaly do členských států EU, ve kterých byly prostřednictvím národních platebních agentur propláceny jednotlivým příjemcům. Většina plateb se tedy uskutečňovala prostřednictvím členských států, které zodpovídaly, že prostředky budou využity ke stanoveným účelům.

Hlavní změnou v programování problematiky rozvoje venkova v období 2007 – 2013 je, že EAGGF není součástí strukturálních fondů. V souladu s nařízením Rady (ES) č. 1290/2005 je EAGGF, EAFRD a EFF možno koncipovat a realizovat jako jeden velký celek. EU jedná o navýšení prostředků ze zdrojů hospodářské a sociální soudržnosti. Na pomezí venkova a zemědělství dále působí nástroje hospodářské a sociální soudržnosti EU, mezi které především patří ESF a CF.

Reformy SZP výrazně podtrhly její úlohu pro rozvoj venkova jako celku. Tento nový směr SZP orientovaný na všestranný rozvoj venkova je označován jako druhý pilíř. Cílem je vytvořit udržitelný rámec pro budoucí rozvoj venkova prostřednictvím zvyšování jeho konkurenceschopnosti, vytváření podmínek pro udržení a vznik nových pracovních příležitostí na venkově, diversifikace činností zemědělců a dalších podnikatelů na venkově pro ekonomický rozvoj venkova a vytváření dalších zdrojů příjmů obyvatel pro stabilizaci venkovského osídlení. Tento pilíř akcentuje multifunkční úlohu zemědělství a jeho orientaci na údržbu a aktivní tvorbu venkovské krajiny a podporu kulturního dědictví jednotlivých členských států. Důležitou nosnou myšlenkou SZP je to, že její současná podoba již nechápe zemědělce jako pouhého výrobce potravin a surovin pro další odvětví ekonomiky, ale především jako venkovského podnikatele zajišťujícího ochranu a údržbu krajiny a životního prostředí a rozvoj podnikatelských aktivit souvisejících s podporou cestovního ruchu a využívání jedinečného historického a kulturního potencionálu venkova.

2.2 Mezinárodní organizace podporující mezinárodní obchod

Státy vytvářejí mezinárodní mezivládní organizace, které plní různé cíle a funkce. Úloha mezinárodních organizací spočívá ve vytváření vnějšího rámce pro podporu a rozvoj mezinárodního obchodu. Tyto instituce působí v makroekonomické oblasti a z pohledu právního podle Ondřeje (2009) v oblasti práva veřejného, zvláště mezinárodního práva veřejného. Činnost těchto organizací má rovněž vliv na jednotlivé státy, které k provedení

příslušných mezinárodních smluv a aktů těchto organizací činí příslušná vnitrostátní opatření v podobě zákonů a prováděcích předpisů. Daná pravidla jsou poté vnitrostátní subjekty (tj. fyzické a právnické osoby) povinny dodržovat při vzájemném obchodním styku, který má již povahu soukromoprávní.

2.2.1 Úloha OSN v oblasti mezinárodních ekonomických vztahů

Jedním z cílů OSN je uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením problémů v oblasti hospodářské a sociální a současně podporovat zvyšování životní úrovně. K naplnění těchto cílů byla vytvořena Hospodářská a sociální rada, která je jedním z hlavních orgánů OSN. Mezi její pravomoci patří vypracovávat studie a zprávy o mezinárodních hospodářských a sociálních otázkách. V rámci svých pravomocí může Hospodářská a sociální rada uzavírat dohody o přidružení k OSN s různými mezinárodními odbornými organizacemi. Hospodářská a sociální rada též může na základě dohod o přidružení koordinovat činnost odborných organizací tím, že se s nimi radí a činí jim doporučení.

Pro splnění úkolů Hospodářské a sociální rady byly zřízeny speciální komise, například Evropská hospodářská komora, která byla založena v roce 1947 a je určena pro evropské, severoamerické a středoasijské státy, které se jejím prostřednictvím snaží vytvářet nástroje pro vzájemnou ekonomickou spolupráci. Mezi hlavní činnosti Evropské hospodářské komory patří oblasti životního prostředí, doprava, průmysl, zemědělství a rozvoj obchodu. Pod její záštitou byla například uzavřena Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1961, zveřejněná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb.

2.2.2 Úloha GATT a WTO v mezinárodním obchodu

Hlavním cílem GATTu bylo rozšíření dohod na podporu obchodní výměny. Ondřej (2009) uvádí, že tento úkol měl být dosažen uzavíráním recipročních dohod směřujících k podstatnému snižování cel a jiných překážek v obchodu a k odstranění diskriminace v mezinárodním obchodě. GATT byl založen na níže uvedených zásadách:

- nediskriminace
- zákazu kvantitativních opatření
- právní úpravě vývozní obchodní politiky
- snižování cel a jiných překážek obchodu
- ohledu na zájmy rozvojových zemí (tzv. preferenční režimy).

Na základě základní *zásady nediskriminace* musí každý stát uplatňovat stejné zacházení vůči všem smluvním stranám, s nimiž udržuje obchodní styky. Nediskriminace v mezinárodním obchodu je zajištěna doložkou nejvyšších výhod a doložkou národního režimu. Doložka nejvyšších výhod je obsažena v článku I GATT a vztahuje se na cla a veškeré dávky ukládané při dovozu nebo vývozu anebo v souvislosti s dovozem nebo vývozem a dále se vztahuje na vybírání cel a dávek, na pravidla a formality související s dovozem a vývozem zboží apod. Z doložky nejvyšších výhod existují určité výjimky (waivers) uvedené v článku XXIV GATT. Původně se výjimky týkaly pohraničního styku a celní unie a později k nim byla přidána zóna volného obchodu. Národní režim uvedený v článku III GATT ukládá smluvním státům uplatňovat na zboží dovážené z jiných smluvních států národní zacházení, pokud jde o daně, ostatní vnitřní dávky, zákony a jiné předpisy, avšak nemají být uplatňovány způsobem poskytující ochranu domácí výroby.

Přínos *kvantitativních opatření* je především ekonomický, protože státy se snaží chránit domácí výrobu před podobnými výrobky, které jsou dováženy, a tím vyrovnat svoji platební bilanci. Důvodem kvantitativních opatření mohou být i politické cíle zaměřené na vyvolání nátlaku na jiný stát. Z právního zákazu kvantitativních opatření uvedených v článku XI odst. 2 GATT existuje celá řada výjimek. Vývozní zákazy nebo omezení mohou být po určitou dobu především používány k zamezení nebo odstranění kritického nedostatku potravin.

V rámci právní úpravy *vývozní obchodní politiky* GATTu jsou upraveny dva prvky, a to dumping a vývozní subvence. GATT však dumping nevylučuje absolutně. Je zavrženíhodný, pokud může způsobit újmu výrobnímu odvětví existujícímu na území smluvního státu nebo zdržuje-li vybudování domácího výrobního odvětví. Poškozený stát vždy musí dokázat existenci utrpěné škody i přímou souvislost mezi předmětem dumpingu a utrpěnou škodou.

Subvencování je na rozdíl od dumpingu opatřením státní hospodářské politiky. Subvencemi mohou být vyrovnány různé ekonomické nevýhody (nízká technická úroveň výrobků apod.) tak, aby zboží bylo schopné konkurence. Vedle subvencí GATT upravuje dodatečná ustanovení o vývozních subvencích. Hamilton a Quinlan (2003) uvádějí, že je zakázáno poskytnout přímo nebo nepřímo jakýmkoliv způsobem podporu na vývoz výrobků jiných než jsou suroviny. V případě poskytnutí subvence nesmí smluvní stát podle článku XVI odst. 4 GATT získat větší podíl na světovém vývozu konkrétního zboží než by byl jeho přiměřený podíl k ostatním státům za předcházející období.

Dohoda o GATT též upravuje celně tarifní jednání. Cla jsou považována za vážné překážky mezinárodního obchodu. Proto velký význam mají celně tarifní konference zaměřené na *snižování sazeb cel a jiných dávek a odstraňování překážek mezinárodního obchodu*. Výsledkem poslední osmé Uruguayské konference bylo přijetí Dohody o zemědělství a dalších smluv. Hlavní rozdíly mezi GATT přijatou v roce 1947 a WTO z roku 1995 se uvádějí v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Rozdíly mezi GATT a WTO

Kritérium	GATT	WTO
institucionální základ	bez instituciálního základu	instituce
objekt	zboží	zboží, obchod se službami a práva duševního vlastnictví
závazky	původně mnohostranná dohoda (později přijaté dohody závazné pro členské státy, které se k nim přihlásily)	dohody až na 4 výjimky závazné pro všechny členské státy
urovnání sporů	pomalejší	rychlejší (nemožnost blokování)

Zdroj: www.wto.org.

V roce 1965 byl ke GATTu připojen čtvrtý oddíl upravující *preferenční režimy*, které nemohou být vždy uplatněny ve vztahu k rozvojovým státům. Pravidla týkající se ekonomicky vyspělých států nemohou být bez dalšího aplikována tam, kde existuje výrazná ekonomická nerovnováha. Při jednáních se přihlédne k potřebě méně rozvinutých zemí, aby v souladu s článkem XXIII odst. 3 GATTu mohly pružněji používat celní ochrany na pomoc svého národního hospodářství a současně i k jejich zvláštní potřebě udržovat cla pro fiskální účely.

2.2.3 Proces přezkoumávání obchodní politiky

Proces přezkoumávání obchodní politiky členských států GATTu byl dohodnut v roce 1988. Jednou ze základních mnohostranných dohod o zřízení WTO je Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky. Účelem je zabezpečit, aby členské státy dodržovaly pravidla, řád a přijaté závazky, a tím usnadnily působení mnohostranného obchodního systému a současně umožnily transparentnost obchodních podmínek.

Orgán pro přezkoumávání obchodní politiky posuzuje obchodní politiku členských států WTO na základě kompletní zprávy členského státu vypracované na podkladě jednotného schématu a podle zprávy připravené sekretariátem WTO. Bergsten (1996) uvádí, že obchodní politika a praktiky bývají členskými státy průběžně přezkoumávány v určitých intervalech. U čtyř nejvýznamnějších účastníků mezinárodního obchodu (tj. u EU, USA, Japonska a Kanady) je obchodní politika přezkoumávána za 2 kalendářní roky, u dalších 16 významných členských států za 4 kalendářní roky, u ostatních členských států za 6 kalendářních roků a u nejméně rozvinutých zemí může časové období přesáhnout 6 kalendářních roků.

Šroněk (1999) uvádí, že státy s rozvinutou tržní ekonomikou obecně uplatňují otevřenou politiku pro průmyslové výrobky souběžně s tendencí chránit „citlivá“ odvětví jako je zemědělství, textilní a oděvní průmysl a zároveň sahají k jiné občasné ochraně. Přezkoumávání obchodní politiky rozvojových zemí a zemí s přechodovou ekonomikou ocenilo jejich postup při liberalizaci obchodu a rychlé změny směřující k ekonomické efektivnosti prostřednictvím deregulace, privatizace a otevřenější ekonomiky.

2.2.4 Ostatní mezinárodní organizace

Mezi další mezinárodní instituce patří OECD, MOK, MMF, mezinárodní finanční organizace, FAO a ISO.

OECD má sídlo v Paříži a vznikla v roce 1961. Její předchůdkyně, Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci, se od roku 1948 starala o pomoc v rámci tzv. Marshallova plánu. Podle Potočného (1971) je úkolem OECD dosažení co nejvyšší úrovně růstu při zachování finanční stability, podpora svobodného obchodu a vytváření podmínek pro rozvoj životní úrovně v méně rozvinutých státech.

MOK se sídlem v Paříži vznikla v roce 1920. Bývalé Československo se stalo jejím členem v roce 1921, jak uvádí Rozehnalová (1994). V rámci MOK byla vypracována řada významných dokumentů, například Incoterms. U MOK byl zřízen rozhodčí soud, který mimosoudně projednává spory vznikající při mezinárodní obchodní činnosti.

Mezi mezinárodní finanční organizace patří Světová banka a MMF. K dalším významným organizacím patří regionální instituce, zejména Evropská banka pro obnovu

a rozvoj, Evropská investiční banka, Asijská rozvojová banka, Meziamerická rozvojová banka apod. V ČR oficiální vztahy s mezinárodními finančními institucemi zajišťuje MF ČR.

FAO je jednou z největších specializovaných organizací v systému OSN a je zaměřena na oblast zemědělství, lesnictví, rybářství a rozvoj venkova. Jejím hlavním cílem je zmírnění chudoby a hladu prostřednictvím podpory zemědělství, zlepšení výživy obyvatelstva a zabezpečení dostatečného zásobování obyvatelstva potravinami. Prioritou zvláštního významu je podpora tzv. udržitelného zemědělství a rozvoje venkova. K dosažení této priority slouží dlouhodobá strategie zvýšení produkce potravin a zabezpečení potravinové soběstačnosti při současném zachování přírodních zdrojů.

ISO je celosvětovou federací národních standardizačních orgánů z více jak 140 zemí. Je nevládní organizací, jejímž hlavním cílem je podpora rozvoje standardizačních a souvisejících aktivit v celosvětovém měřítku za účelem usnadnění mezinárodního obchodu se zbožím a službami, rozvoj spolupráce v oblasti duševních, vědeckých, technologických a ekonomických aktivit. Výsledky činnosti ISO jsou zakotveny v mezinárodních dohodách, které jsou publikovány formou mezinárodních standardů.

2.3 Liberalizace mezinárodního obchodu se zemědělskými produkty

Zemědělství v 21. století stojí před 3 výzvami - pokračující globalizací, zabezpečením zásobování při rostoucím počtu obyvatel a rozvojem venkova. Na základě těchto výzev plyne pro zemědělství celosvětově mimořádná odpovědnost. Šetrným využíváním zdrojů může být zajištěna potravinová bezpečnost a současně mohou být vytvářeny podmínky trvale udržitelného rozvoje venkova.

2.3.1 Mnohostranná obchodní jednání ve WTO

První multilaterální dohoda o zemědělství byla uzavřena v rámci Uruguayského kola GATT, které probíhalo od září 1986 do dubna 1994. Pro rozvinuté státy platila šestiletá lhůta (tj. do konce roku 2000) a pro rozvojové země desetiletá lhůta (tj. do konce roku 2004) pro postupnou implementaci závazků z dohody.

V listopadu 2001 bylo otevřeno 9. kolo jednání v rámci WTO v Doha v Kataru a zástupci vlád se dohodli na agendě jednání, jehož cílem bylo odstranění překážek obchodu se zbožím a službami a posílení pravidel zahraničního obchodu. Významným prvkem bylo

určení rozvojového aspektu, který v závěru negociačních jednání měl zajistit zohlednění zájmů rozvojových zemí a jejich intenzivnější zapojení do vzájemně výhodné mezinárodní směny.

Na ministerské konferenci v Cancúnu v Mexiku v roce 2003 dospěly členské státy WTO k závěru, že stávající rozsah jednání je příliš široký a vzhledem k aktivitě rozvojových zemí jsou značně komplikovaná. Z tohoto důvodu tato ministerská konference nemohla potvrdit splnění dílčích cílů, které měly být podkladem k uzavření celého kola jednání k lednu 2005. Proto rozsah jednání byl v polovině roku 2004 zredukován a dále probíhala jednání v nejvýznamnějších oblastech jako je zemědělství a obchod s průmyslovými výrobky. Naopak z programu jednání byly vypuštěny oblasti investic, hospodářské soutěže a transparentnost vládních zakázek. Omezení rozsahu mnohostranných jednání se staly příčinou orientace společné obchodní politiky EU na paralelní možnosti dalšího otevření a liberalizace zahraničních trhů pro podnikatele usazené v členském státě EU.

Po roce 2004 probíhající jednání v zásadě potvrdila nutnost nalézt jiné cesty. Významné členské státy WTO upřednostňující zájmy jednotlivých skupin zemí sice opakovaně potvrzovaly politickou vůli k úspěšnému uzavření jednání, ale své návrhy nepromítly do konkrétních nabídek a požadavků. Vyspělé státy nebyly ochotny liberalizovat svůj trh se zemědělskými produkty a zrušit exportní podpory podle požadavků rozvojových zemí.

Dne 18. prosince 2005 byla ukončena ministerská konference konaná v Hongkongu. Z tabulky č. 3 vyplývá, že rozhodující oblastí byla konkurenceschopnost agrárního sektoru. EU byla ochotna se zavázat ke snížení vývozních náhrad pouze při rovném jednání o všech formách vývozních podpor. U tradičních vývozních subvencí uplatňovaných EU a u ostatních forem vývozních podpor dojde k jejich postupnému odstraňování do roku 2013. Pro EU bylo zásadní, že odstraněním všech forem vývozních podpor se rozumí též zrušení exportních úvěrů, odstraňování agrárních přebytků prostřednictvím potravinové pomoci USA a činnost státních proexportních obchodních organizací působících v Austrálii, Kanadě a na Novém Zélandu.

USA a EU pravděpodobně nemohou rozvojovým zemím nabídnout značné ústupky, protože bez patřičné protiváhy by jejich návrhy byly těžko obhajitelné. Tato situace ovlivňuje obchodní politiku jednotlivých členů WTO. Jestliže členské státy WTO nemohou dosáhnout

liberalizace mezinárodního obchodu prostřednictvím multilaterální dohody, volí cestu sjednávání dohod o volném obchodu, které uzavírají se zeměmi svých hlavních obchodních zájmů. Dohody o volném obchodu však vytvářejí nepřehlednou spleť preferenčních vztahů a silně omezují transparentnost podnikatelského prostředí v mezinárodním obchodě.

Tabulka č. 3: Přehled závěrů zemědělských témat na ministerské konferenci v Hongkongu

Název oblasti	Popis závěru jednání
vývozní náhrady	▪ stanovení harmonogramu postupného rušení vývozních náhrad a rozsah jejich redukcí
podpory	▪ stanoveny hranice pásem a redukce v rámci pásem
clo (celní sazby)	▪ stanoven postup snižování celních sazeb a hranice jednotlivých pásem ▪ určeny citlivé a speciální zemědělské produkty
bavlna	▪ určen rozsah a stanoven postup redukce domácích podpor

Zdroj: Kraus a kol. (2006).

Katarské kolo jednání ve WTO není zatím ukončeno. Mezi nejproblematičtější jednání ve WTO i nadále zůstává oblast zemědělství, kde se největší spor vede o další liberalizaci v oblastech přístupu na trhy, domácích podpor zemědělcům a vývozních podpor.

2.3.2 Dohoda WTO o zemědělství

Cílem vyjednávání v oblasti zemědělství je odstraňování obchodních bariér a podpor deformujících zahraniční obchod a postupná liberalizace jednotného trhu v rámci mezinárodního agrárního obchodu. Tři pilíře Dohody WTO o zemědělství z Uruguayského kola GATT znázorňuje schéma č. 1.

V rámci opatření usnadňující přístupy na trh byla uplatněna tarifikace a současně byl stanoven limit minimálního přístupu na domácí trh pro dosud neimportované nebo téměř neimportované produkty. Minimální hranice 5 % domácí spotřeby pro přístup na trh musel být povolen pro komoditní agregace, které nebyly dováženy nebo pouze v malých objemech. Procesem tarifikace byly netarifní překážky obchodu nahrazeny zavedením cel. Přehled zemědělských témat projednávaných ve WTO je uveden v tabulce č. 4.

Do roku 2000 bylo třeba snížit celní sazby oproti srovnávacímu období 1986 až 1988 v průměru za všechny zemědělské produkty o 36 %, nejméně však 15 % za každou dováženou komoditu. Tento tzv. Uruguayský vzorec snižování cel umožnil mírnější snížení celních sazeb u vybraných citlivých zemědělských produktů a současně přispěl k ochraně domácího trhu před zahraniční konkurencí. Podle další navrhované metody, která však nebyla aplikována, by se vyšší celní sazby snižovaly rychleji.

Schéma č. 1: Tři pilíře Dohody WTO o zemědělství z Uruguayského kola GATT

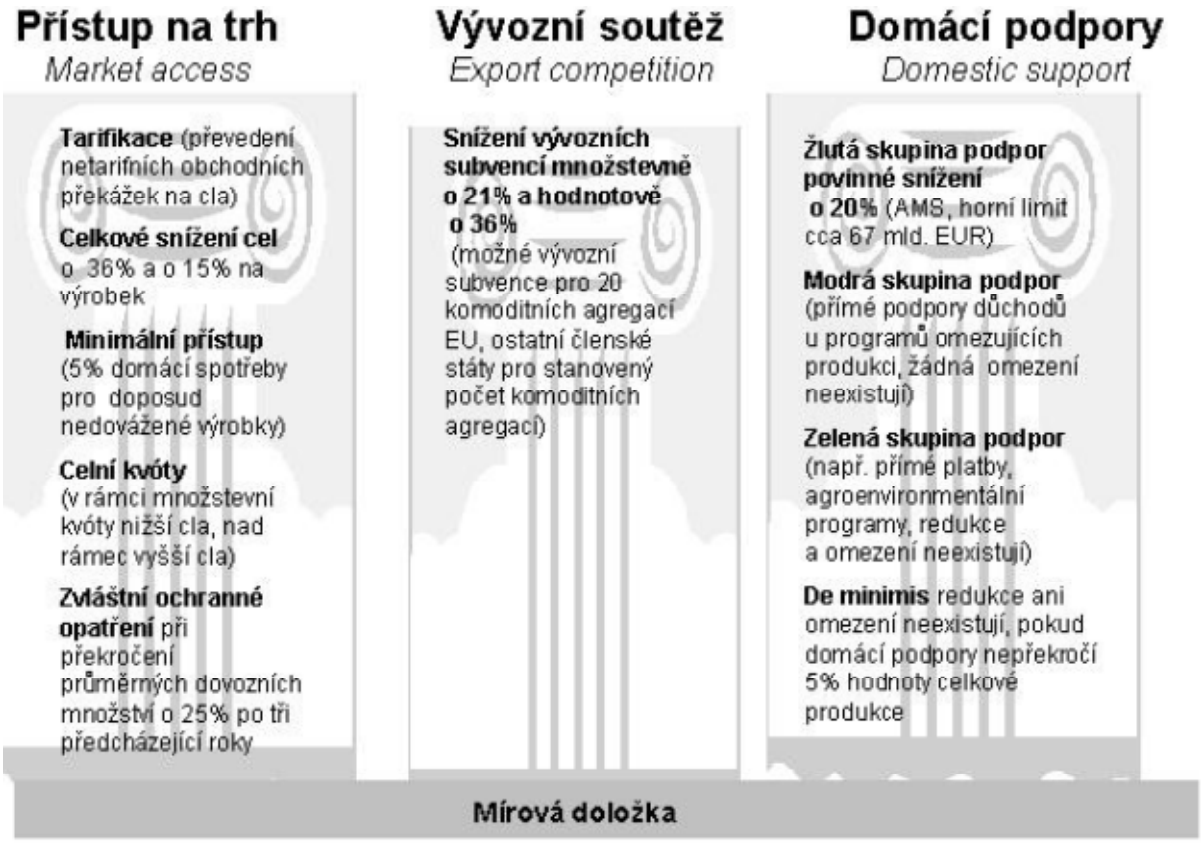

Zdroj: www.wto.org

Většina členských států WTO zabezpečuje ochranu domácí výroby převážně na základě množstevních omezení (kvót). Na základě Dohody o zemědělství jsou pro každý zemědělský produkt stanoveny množstevní kvóty v objemech garantovaných v letech 1986 až 1988 (například pro hovězí maso dovážené do EU z USA, Kanady, Argentiny, Austrálie a Uruguaye je kvóta 37 800 t/rok). Pro množství zemědělských produktů přesahující

stanovenou kvótu platí vyšší celní sazba, aby na evropském trhu nevznikl přebytek importovaného zboží. Zvýšená cla nad rámec celních kvót se vypočítávají z rozdílu mezi domácími cenami a cenami dovezeného zboží.

Zvláštní ochranné opatření (Special Safe Gard Provision) lze aplikovat, pokud by dovážené množství v jednom kalendářním roce činilo více jak 125 % průměru za 3 předcházející kalendářní roky. Opatření lze také použít v případě, kdy dovozní cena zemědělského produktu v daném roce klesne o 10 % oproti referenčnímu období 1986 - 1988.

Tabulka č. 4: Přehled zemědělských témat projednávaných ve WTO

Přístup na trh	Vývozní podpory	Domácí podpory
Země WTO chrání svou produkci	*Země WTO subvencují své vývozy*	*Země WTO podporují své zemědělce*
■ Vnější celní ochrana (až do 1000% hodnoty zboží) ■ Nižší cla na kvantitativně vymezená množství (kvóty) ■ Výjimky pro citlivé výrobky	■ Vývozní subvence (zejména EU) ■ Vývozní úvěry (USA) ■ Státní obchodní organizace (Kanada, Nový Zéland, Austrálie) ■ Potravinová pomoc (USA)	■ „Green box“ (zelená skupina) podpory nenarušující obchod (např. přímé platby oddělené od produkce, environmentální programy) ■ „Amber box“ (žlutá skupina) podpory narušující jednotné soutěžní podmínky (např. intervence, cenové podpory) ■ „Blue box“ (modrá skupina) podpory méně deformující obchod (např. přímé platby spolu s omezením produkce)

Zdroj: www.wto.org

Vývozní podpory tvoří další z ochranářských opatření rozvinutých zemí. Rozvinuté země dotují vývoz zemědělských produktů za účelem exportu svých přebytků. Uměle snižují světové ceny mnoha zemědělských produktů a vytlačují tak z trhu konkurenci především z rozvojových zemí, které si dotace exportu nemohou dovolit.

Všechny členské státy WTO, které na základě Uruguayského kola GATT využívaly vývozní dotace, mohly v podpoře exportu pokračovat, pokud rozvinuté země výdaje na exportní dotace sníží o 36 % a množství takto podporovaných vývozů o 21 % během šesti let

a rozvojové země během 10 let sníží množství podporovaných vývozů o 14 % a výdaje o 24 %.

Skupina G-20 požadovala úplnou eliminaci exportních dotací s přesným časovým harmonogramem. USA a EU předložili návrh, podle něhož by zemědělské produkty byly rozděleny do dvou skupin. První skupina by zahrnovala zemědělské produkty se zvláštním významem pro rozvojové země a u těchto komodit měly být vývozní podpory zrušeny. Do druhé skupiny by patřily ostatní zemědělské produkty, u kterých by exportní podpory byly redukovány. Ani pro jednu z těchto skupin nebyl předložen termín pro implementaci závazků.

V současné době poskytuje 25 členských států WTO vývozní náhrady nebo komoditní agregace, které byly zahrnuty do listiny závazků (v rámci EU pro 20 komoditních agregací). Členské státy WTO, které nepřijaly závazky ve prospěch snižování podpor, nemohou vývozní náhrady uplatňovat.

Vývozní náhrady aplikované členskými státy EU se v posledních letech značně snížily, což se především týká zemědělských produktů. Před deseti lety se výdaje EU na vývozní náhrady pohybovaly na úrovni zhruba 10 miliard EUR, což odpovídalo 30 % celkových výdajů EAGGF. V roce 2000 zatížily vývozní náhrady rozpočet EU cca 5,6 mld. EUR a v roce 2002 pouze 3,4 mld. EUR. Největší podíly na vývozních náhradách zaujímají maso a mastné výrobky, mléko a mléčné výrobky, obiloviny a cukr. Na tyto komodity připadá zhruba 85 % celkových vývozních náhrad. Mezi formy podpor exportu patří poskytování výhodných exportních úvěrů, exportní garance a pojištění a potravinová pomoc rozvojovým zemím. Podle studie OECD se rozsah veřejně garantovaných úvěrů USA pohyboval v roce 1998 na úrovni 4 mld. USD. Rovněž cenotvorba těch státních podniků, jimiž stát svěřil zvláštní práva nebo výsady, by měly podléhat určité disciplíně. Vývoz agrárních přebytků realizovaný formou potravinové pomoci se také může projevit na rozsahu pěstování plodin, jež jsou významné z hlediska zásobování v rozvojových zemích. Platí to zejména pro USA, které poskytují větší objem potravinové pomoci, pohybují-li se ceny na nižší úrovni a naopak při vyšší ceně je celkový rozsah potravinové pomoci USA nižší. Tyto skryté formy podpory vývozu se staly předmětem zvýšeného zájmu jednání, ale žádné závazky k jejich snížení zatím nebyly přijaty.

Domácí podpora je úzce spjata s vývozními náhradami. Dotované domácí produkty často vytvářejí přebytky, které je třeba podporovat pro vývoz do zahraničí. Domácí podpory u průmyslových výrobků jsou zakázány a u zemědělských komodit se uplatňují výjimky, protože všechny domácí podpory nejsou považovány za překážky mezinárodního obchodu. Domácí dotace jsou žádoucí k podpoře práce farmářů, podpoře venkovského osídlení a ochraně a tvorbě krajiny.

Na základě Dohody o zemědělství přijaté v rámci Uruguayského kola GATT jsou rozlišovány skupiny domácích podpor. Členění domácích podpor je založeno na hodnocení míry deformace trhu daným opatřením, tzn., jakým způsobem ovlivňuje ceny na trhu se zemědělskými produkty. Zelená skupina (Green box) obsahuje povolené druhy podpor, které nedeformují trh a jejich výše není omezena (Janow a Shapiro, 2001). Do této skupiny především patří programy na podporu výzkumu a infrastruktury, regionální a ekologické programy, přímé platby zemědělcům a další neobchodní aktivity. Žlutá skupina (Amber box) vymezuje opatření, která mají silný vliv na trh a produkci. Zahrnuje domácí dotace, které zaručují určitou výši ceny, tj. dotace vstupů i výstupů. Modrá skupina (Blue box) zahrnuje podpory, které méně deformují obchod. Členské státy WTO již učinily opatření, která mají zamezit jejich růstu. Systém členění příslušných skupin domácích podpor v zemědělství znázorňuje níže uvedené schéma č. 2.

Ve žluté skupině (Amber box) jsou opatření stimulující zvyšování produkce a která jsou považována za opatření narušující zahraniční obchod, respektive srovnatelnost soutěžních podmínek na trhu. Pro porovnání domácích podpor je používán ukazatel agregované míry podpory (AMS), který se vypočte podle vzorce:

$$AMS = Mi^* (Pi-Pa) + Sp-Tp \qquad [2.1]$$

kde: Mi …..je množství domácí produkce,

Pi – Pa …..je cenový rozdíl na domácím a zahraničním trhu,

Sp ….. je komoditní podpora,

Tp …. jsou odvody, které platí výrobci.

Schéma č. 2: Systém členění příslušných skupin domácích podpor v zemědělství

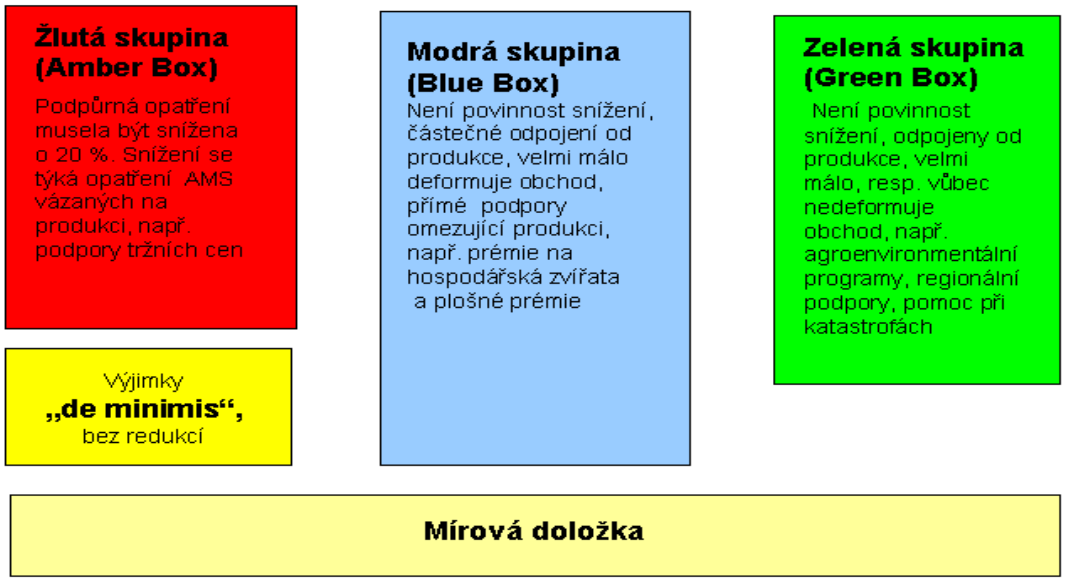

Zdroj: www.wto.org

Mezi podpory narušující obchod a produkci zejména patří:

- **podpory tržních cen** (intervenční ceny a minimální ceny) a podpory ve prospěch jednotlivých komodit nespadající do přímých plateb v odvětví produkce obilovin, kukuřice, cukru, sušeného mléka, másla, hovězího masa, olivového oleje, zeleniny, ovoce, tabáku, vína, konopí, lnu, chmele, bavlny a průmyslových brambor
- **pojištění** proti krupobití a mrazu a podpory ke snížení úrokových sazeb.

Podle přijatých závazků musela být do roku 2000 snížena podpora o 20 %, přičemž každý členský stát WTO mohl rozhodnout o své koncepci naplňující přijatý závazek. Domácí podpory ze žluté skupiny byly členskými státy EU zredukovány ve větším rozsahu než přijatý závazek, což lze zdůvodnit provedenými reformami SZP.

Ve smyslu přílohy č. 2 k Dohodě WTO o zemědělství se do *zelené skupiny (Green box)* zařazují podpory, které negativně nepůsobí na zahraniční obchod, resp. vykazují pouze minimální deformující účinky, jak je výše uvedeno. Tyto domácí podpory nemusí být podle Dohody WTO o zemědělství redukovány. Nesmějí však vytyčovat podmínky zavazující výrobce k pokračování v produkci. Platby v rámci zelené skupiny nemají bezprostřední vliv

na rozsah produkce a nenarušují zahraniční obchod či soutěžní podmínky. Pouze 24 ze 148 členských států WTO notifikovalo opatření zelené skupiny, přičemž 90 % podpor aplikovaných v rámci této skupiny připadá na členské státy EU, USA a Japonsko.

K nejvýznamnějším podporám zařazených do zelené skupiny patří:

- podpory ve prospěch veřejných služeb (výzkum, boj proti chorobám a škůdcům, školení, poradenství a informace, kontrola, marketing a reklama a vytváření infrastruktury),
- tvorba potravinové rezervy
- zlevňování potravin pro sociálně slabé skupiny obyvatelstva
- přímé platby odpovídající stanoveným kritériím
- podpory důchodů nezávislé na rozsahu produkce
- ztráty na důchodech přesahující 30 %
- pomoc při katastrofách
- odchod do předčasného důchodu
- strukturální přizpůsobení směřující k poklesu spotřeby zdrojů
- strukturální přizpůsobení ve spojení s investičními výpomocemi
- agroenviromentální a regionální programy.

Speciálně pro opatření týkající se strukturálního přizpůsobení s využitím intervenčních podpor a environmentálních a regionálních programů byla zavedena podmínka, dle které podpory nesmějí být vyšší než náklady související s příslušným programem, respektive se strukturálními nedostatky, které mají být příslušným programem řešeny. V žádném případě nemohou být tyto platby závislé na aktuálním nebo budoucím objemu produkce nebo na aktuálních cenách zemědělských produktů.

Do celkové agregované míry podpory nemusí členský stát WTO na základě *pravidla de minimis* zahrnovat:

- domácí podpory ve prospěch příslušné komodity, pokud v daném kalendářním roce nepřekročí hranici 5 % celkové hodnoty produkce základní zemědělské komodity
- komoditně nespecifikované domácí podpory, pokud tyto podpory nepřekročí 5 % celkové zemědělské produkce členského státu WTO.

V rámci *pravidla de minimis* byla pro rozvojové státy stanovena 10 % sazba. Aby USA i nadále nemohly využívat tuto formu podpory, EU navrhla zrušit *pravidlo de minimis* pro vyspělé státy.

Do *modré skupiny (Blue box*) se zařazují opatření, která nemusí být redukována. Jedná se o přímé platby spadající do programů omezující výrobu, pokud jsou vázány na stabilní plochy nebo jsou poskytovány na fixní stavy hospodářských zvířat. Opatření v této skupině využívají pouze některé členské státy WTO, například EU nebo Švýcarsko. Proto tato kategorie je dlouhodobě předmětem vyjednávání ve WTO. Mezi opatření modré skupiny (Blue box) patří:

- **podpory** „méně" narušující obchod a produkci
- **přímé platby** zemědělcům vyplácené ve formě plošné prémie na hektar zem. půdy u kukuřice, obilovin, sóji, řepky, slunečnice, fazolí, lnu a rýže nebo prémií na zvířata (například u býků), porážkové prémie a prémie vyplácené na chov ovcí a koz.

Počátkem roku 2003 vznesly Benin, Burkina Faso, Čad a Mali požadavek v rámci *obchodu s bavlnou*. Tyto státy s nízkou a na obchodu s bavlnou závislou ekonomikou argumentovaly, že jsou diskriminovány vysokými exportními a domácími dotacemi rozvinutých států. Návrh těchto států byl podpořen. EU, jejíž celosvětový podíl na exportu bavlny činí 2 %, návrh podpořila. Naopak USA, jako jeden z významných exportérů bavlny a současně stát poskytující nejvyšší dotace, se postavily proti návrhu. Výsledkem konference v Hongkongu bylo prohlášení rozvinutých zemí odstranit exportní dotace na bavlnu do roku 2006. Původní slib nebyl naplněn, protože exportní dotace byly sníženy o cca 80 %.

Článkem 13 Dohody WTO o zemědělství (*mírová doložka*) byla stanovena pravidla použití ostatních dohod WTO pro zemědělské produkty. Platnost tohoto článku skončila dnem 31. prosince 2003. Podle mírové doložky do zelené skupiny nespadala opatření související se zaváděním vyrovnávacích cel, antidumpingová cla a též opatření související se snižováním či zvyšováním celních kvót. U opatření ze žluté a modré skupiny a pravidla de minimis mohla být členským státem WTO zavedena vyrovnávací cla za podmínky zachování přiměřené zdrženlivosti a zavedení kontrol. V souvislosti s poskytováním vývozních podpor mohla být uvalena vyrovnávací cla, pokud škody nebo ohrožení plynoucí z jejich masivního objemu, cenových pohybů nebo z jiných vlivů nemohly být předem prokázány. Rovněž u vývozních

náhrad měly členské státy WTO zachovat přiměřenou zdrženlivost při provádění kontrolních mechanismů.

2.3.3 Očekávané dopady liberalizace a postoj EU k rozvojovým zemím

V liberalizaci zahraničního obchodu se zemědělskými produkty nebylo zatím dosaženo zásadních výsledků. Rozvojová dohoda z Doha byla v roce 2001 schválena s cílem ve větší míře zapojit rozvojové země do mezinárodního obchodu, a tím zvýšit jejich přínos z obchodu a podpořit jejich ekonomický růst.

Při jednáních v Hongkongu se rozvinuté státy WTO zavázaly k poskytnutí bezcelních dovozů pro 50 LDCs na úrovni 97 % celkového objemu dovozu. Ukázalo se, že u některých rozvinutých zemí nepřesahuje dovoz citlivých zemědělských produktů z nejméně rozvinutých zemí 3 % celkového objemu dovozu. A právě pro objem dovozu těchto produktů si rozvinuté země uplatňují výjimku.

V roce 2006 se spory o snížení celních sazeb staly hlavní překážkou jakékoliv dohody. Po opětovném otevření vyjednávání v roce 2007 proběhla nejintenzivnější fáze jednání v rámci rozvojové agendy Dohá, jejichž výsledkem byl návrh modalit pro další jednání, sestavený podle posledních požadavků členských států WTO. V přístupech na zemědělské trhy text umožňoval členským státům WTO vybrat si jednu z navrhovaných možností snižování celních sazeb. Revize tohoto textu proběhla naposledy v prosinci 2008 a další revize by měla zpřesnit návrhy v rámci jednotlivých modalit.

Chen a Jacks (2012) uvádějí, že požadavky pravidel mezinárodního obchodu jednotlivých členských států WTO jsou rozdílné. USA požaduje redukci průměrných sazeb vyměřovaných ze zemědělských produktů o více jak 60 %. Rozvojové státy by měly přijmout třetinový závazek. Skupina G-20 v roce 2005 požadovala, aby rozvinuté země snížily celní sazby alespoň o 54 %, přičemž rozvojové státy by snížily své celní sazby maximálně o 36 %. EU se snahou chránit zemědělský trh nabízí redukci mezi 39 až 48 % pro rozvinuté země. Dále EU a některé rozvojové státy chtějí prosadit své návrhy, aby ze snižování celních sazeb byly vyloučeny některé zemědělské komodity.

V průběhu ministerské konference v Hongkongu se členské státy WTO zavázaly ke snižování domácích podpor ve třech pásmech. EU jako největší uživatel domácích dotací je

umístěna v nejvyšší skupině, a proto snižování domácích podpor v členských státech EU bude nejvyšší. USA a Japonsko jsou zařazeny do střední skupiny. EU se na této konferenci zavázala snížit agregátní míru podpory, de minimis a opatření z modré skupiny o 70 % a USA o 60 %.

Od ukončení Uruguayského kola GATT otevřela EU trhy členských států pro dovozy zemědělských produktů z třetích zemí. Současně EU uzavřela četné bilaterální smlouvy o volném obchodu a dohodla se na obchodních preferencích, ze kterých rozvojové země profitují. EU je:

- nejotevřenějším trhem pro obchod se zemědělskými produkty
- na základě uplatňovaného Všeobecného systému celních preferencí (Generalised Systém of Preference) největším odběratelem zemědělských komodit (dovoz do EU je srovnatelný s celkovými objemy dovozů do USA, Japonska, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu)
- odběratelem u cca 85 % agrárních vývozů z Afriky a u 45 % agrárních vývozů z Latinské Ameriky
- na základě iniciativy EBA (Everything But Arms) největším dovozcem z LDCs.

Struktury a výkonnost v agrární oblasti se celosvětově mění, čímž se ekonomiky některých států stávají výkonnější. Zemědělská výroba má tendenci ke značným výkyvům způsobující selhávaní trhů. Tyto nejistoty opravňují existenci intervencí a objasňují příčiny, proč většina států přistupuje k určitým formám agrárních podpor a ke stabilizaci svých agrárních trhů. Podle Koopmana a kol. (2012) se v mezinárodním obchodě často uplatňují různorodé metody ochrany trhu. Velmi záleží na daných agrárních strukturách v jednotlivých státech. V rozvojových zemích, které jsou charakteristické omezenými zdroji, je sledována spíše politika vnější ochrany agrárního trhu.

Zrušení podpor a všech agrárních cel celosvětově prospělo především producentům z velkých průmyslových zemí jako z USA, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu a některých nově zprůmyslněných zemí. Výhody ve prospěch těchto zemí by vedly ještě k nižší míře bezpečnosti potravin v mnohých rozvojových zemí.

Z výše popsaných důvodů se EU rozhodla pro politiku podpory domácích zemědělců v tom smyslu, že směřuje k trvale udržitelnému zemědělství EU a že SZP se bude opírat nejen o ekonomická, nýbrž i o sociální a ekologická kritéria.

3. TEORETICKO-METODOLOGICKÝ ZÁKLAD MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO A MEZINÁRODNÍHO OBCHODU

Mezinárodní obchod zažívá v současné době prudký rozvoj, který je ovlivněn zejména procesy internacionalizace a globalizace světové ekonomiky a využíváním moderních technologií. Většina výrobců je zapojena buď přímo či zprostředkovaně do procesu mezinárodního obchodu (Lee, 2012). Tyto procesy otevírají vývozcům zemědělských produktů nové možnosti podnikání a zároveň zvyšují celosvětovou konkurenci.

3.1 Mezinárodní právo soukromé

Základním prvkem mezinárodního obchodu jsou mezinárodní transakce. V rámci právních, ekonomických a politických podmínek realizaci mezinárodních obchodních transakcí kromě činností jednotlivých států a mezinárodních organizací především zajišťují jednotliví obchodníci.

3.1.1 Postavení mezinárodního práva soukromého v systému práva

Mezinárodní právo soukromé je součástí právního řádu každého státu. Podle Kučery (1980) se věda mezinárodního práva soukromého zabývá studiem a zkoumáním občanskoprávních poměrů s mezinárodním prvkem. Proto se tato věda stává zvláštním odvětvím právních věd. V rámci svého předmětu se věda o mezinárodním právu soukromém nezabývá pouze normami, které zařazujeme do mezinárodního práva soukromého, ale přihlíží i k jiným právním normám, které mají důsledky pro občanskoprávní poměry s mezinárodním prvkem, a k jejich utváření jako jsou některé normy práva správního či finančního, mezi které patří i normy celního práva.

Mezinárodní prvek je založen na vztahu k zahraničí, pokud:

- u subjektů právního vztahu je účastník příslušníkem cizího státu nebo má-li fyzická osoba v cizím státě bydliště anebo právnická osoba založená podle zahraničního práva má v cizím státě sídlo
- došlo nebo má dojít ke skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu v zahraniční, kdy takovou skutečností může být buď právní úkon nebo jiná událost anebo chování účastníka, jež je předmětem právního vztahu
- předmět právního vztahu, tj. věci, práva a nehmotné výsledky lidské činnosti, je umístěn v zahraničí

- existuje právní vztah související nebo závislý (akcesorický) na jiném právním vztahu tím, že se tento posléze uvedený právní vztah spravuje zahraničním právem.

Pojem mezinárodního práva soukromého naznačuje, že normy obsažené v tomto odvětví práva upravují právní poměry, které svým významem přesahují hranice určitého státu. Tam, kde nezasahují normy sjednané mezinárodními smlouvami, existují mezi dalšími normami mezinárodního práva soukromého jednotlivých států rozdíly.

Při posuzování postavení tohoto odvětví se někdy klade větší důraz na to, že každý stát má své mezinárodní právo soukromé, a též na jeho úzkou spojitost s občanským právem. Toto civilistické stanovisko má do značné míry svůj původ v přístupu k otázkám právních poměrů s mezinárodním prvkem, který byl v určitém stádiu historického vývoje obvyklý. V době velkých kodifikací občanského práva na konci 18. století a počátkem 19. století musely nové občanské zákoníky vymezit časovou a prostorovou působnost. Proto tyto normy stanovily působnost vlastního práva a pro označení mezinárodního práva se používalo názvu právo hraniční.

K mezinárodní povaze upravovaných společenských vztahů přistupuje i internacionální charakter mezinárodního práva soukromého, jehož příčinou jsou zvláštnosti forem právní úpravy. Potřeba mezinárodní spolupráce vede státy k tomu, aby při úpravě občanskoprávních poměrů s mezinárodním prvkem zachovávaly určitý standard a meze, jenž jsou dány potřebami této spolupráce.

3.1.2 Druhy norem mezinárodního práva soukromého

Normy mezinárodního práva soukromého jsou obsaženy jednak v mezinárodních smlouvách závazných pro státy, které k těmto smlouvám přistoupily, a též jsou obsaženy v národních předpisech každého státu. Mezinárodní právo soukromé obsahuje tyto druhy norem:

- ***kolizní normy***, které samy věcně neupravují práva a povinnosti účastníků právního vztahu. Omezují se jen na to, že podle určitých kritérií určí právní řád určitého státu, jehož normami se právní vztah řídí. Tento způsob úpravy se označuje jako kolizní metoda. Je pro ni charakteristické používání jak tuzemského, tak i zahraničních právních řádů pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Kolizní norma se zásadně omezuje na

dosažení kolizně správného řešení. Při výběru mezi dotčenými právními řády se vychází z kritéria v ní stanoveného

- ***přímé normy,*** které přímo stanoví práva a povinnosti účastníků soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem. Použije se jich bezprostředně, tj. bez ohledu na kolizní normy. Zpravidla jsou obsaženy v mezinárodních smlouvách. Typickým příkladem je podle Kučery (1999) Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980, která sjednocuje hmotněprávní úpravu kupní smlouvy v mezinárodním obchodu
- ***věcné normy mezinárodního práva soukromého*** jsou normy, které obsahově upravují práva a povinnosti účastníků. Na rozdíl od přímých norem se jich však nepoužije přímo, ale pouze v případě, jestliže kolizní norma se odkazuje na právní řád, jehož jsou součástí. Příkladem je v ČR platný obchodní zákoník, který ustanoveními § 729 až 755 upravuje závazkové vztahy v mezinárodním obchodu
- ***normy mezinárodního práva procesního*** představují soubor norem upravujících postup soudů a jiných orgánů, účastníků a dalších osob v řízení o občanskoprávních věcech s mezinárodním prvkem.

3.1.3 Prameny evropského mezinárodního práva soukromého

Vstupem ČR do EU se pro ČR staly závazné akty EU, jako jsou nařízení Rady, nařízení Komise, směrnice a rozhodnutí. Některé z nich výhradně upravují otázky mezinárodního práva soukromého ve vztazích mezi členskými státy EU. Vedle aktů EU byly mezi členskými státy uzavřeny mezinárodní smlouvy. Mezinárodní smlouvy a akty orgánů EU tvoří evropské mezinárodní právo soukromé. Evropské mezinárodní právo soukromé jako *lex specialis* má přednost před jinými mezinárodními smlouvami stejného předmětu, které jsou uzavřeny mezi členskými státy, a současně i před vnitrostátním mezinárodním právem soukromým členského státu EU.

V roce 1980 byla v Římě uzavřena Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Ondřej (2009) uvádí, že kolizní úprava však není omezena na tuto Úmluvu o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Kolizní normy jsou rovněž obsaženy v předpisech EU, zejména ve směrnicích. Účelem směrnic je harmonizovat vnitrostátní právní řády tím způsobem, že členské státy EU přenesou směrnice do svých právních řádů.

3.1.4 Prameny českého mezinárodního práva soukromého

Ústavní základ pro vnitrostátní úpravu mezinárodního práva soukromého především tvoří Ústava ČR, podle které ČR dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, a další ústavní zákony.

Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním platí, pokud něco jiného nestanoví mezinárodní smlouva. Tato nadřazenost mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a kterou je ČR vázána, před zákonem je specificky upravena článkem 10 Ústavy ČR. Mezi tyto mezinárodní smlouvy podle Rozehnalové (1997) patří:

- Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, zveřejněna pod č. 160/1991 Sb.
- Úmluva OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží, zveřejněna pod č. 161/1991 Sb.
- mezinárodní smlouvy upravující přepravu zboží mezi smluvními stranami jako je Úmluva o mezinárodní železniční dopravě (COTIF), která byla vyhlášena pod č. 8/1985 Sb.

Ondřej (2009) uvádí, že základním speciálním národním pramenem mezinárodního práva soukromého je zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Účelem tohoto zákona je stanovit, kterým právním řádem se řídí občanskoprávní, rodinné, pracovní a podobné vztahy s mezinárodním prvkem, upravit postavení cizinců a dále vymezit postup českých justičních orgánů při úpravě a rozhodování o nich a tím napomoci mezinárodní spolupráci. Dalšími národními prameny mezinárodního práva soukromého jsou:

- **obchodní zákoník** obsahující věcné normy mezinárodního práva soukromého a též upravující kolizní otázky týkající se podnikání zahraničních osob v ČR
- **zákoník práce**, který upravuje speciální důvody ukončení pracovního poměru cizince a současně obsahuje kolizní nomu pro případy, kdy zaměstnanec z jiného členského státu EU je vyslán k výkonu práce do ČR
- **zákon o rodině**, který upravuje uzavírání manželství českým občanem v cizině před orgánem ČR k tomu zmocněným
- **zákon směnečný a šekový** obsahující kolizní normy práva směnečného a šekového,
- **zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů**, který upravuje rozhodčí řízení s cizím prvkem.

Nový zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním má obsahovat mezinárodní právo procesní. Kučera (1998) uvádí, že spojení mezi mezinárodním právem

procesním a mezinárodním právem soukromým je mnohem užší, než je obvyklá souvislost práva procesního a hmotného.

3.1.5 Subjekty soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem

Subjektem práva je každá osoba, které daný právní řád přiznává způsobilost k právům a popřípadě i k právním úkonům. Subjekty soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem jsou fyzické osoby, právnické osoby a rovněž stát.

Právní subjektivita fyzické osoby (tj. způsobilost k právům) se řídí podle kolizní normy, jehož je osoba příslušníkem. Stejným právem je upravena i způsobilost fyzické osoby být účastníkem řízení, neboť tato způsobilost je důsledkem způsobilosti k právům, jejím projevem a promítnutím v oblasti procesního práva. Způsobilost k právním úkonům znamená schopnost fyzické osoby nabývat práva a povinnosti. Tuto způsobilost nenabývá fyzická osoba narozením, ale teprve dosažením určitého věku, tj. zletilostí, a též splněním požadavků kladených na její rozumové a volné schopnosti. Pokud cizinec na území ČR činí právní úkony, vzhledem k výše uvedenému se na prvém místě použije práva podle jeho státní příslušnosti. Teprve na druhém místě se použije českého práva. Proto v souladu se zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním je cizinec v CŘ způsobilý k právním úkonům, i když není způsobilý k těmto úkonům podle právního řádu svého státu.

V ČR mohou v souladu s obchodním zákoníkem jako právnické osoby vykonávat podnikatelskou činnost akciová společnost, společnost s ručením omezeným, komanditní společnost, veřejná obchodní společnost a též družstvo nebo evropská společnost zřízená podle zákona o evropské společnosti. Právní subjektivita těchto právnických osob je odvozena od určitého okruhu fyzických osob, které jsou zakladateli, členy, společníky, akcionáři nebo nad konkrétní právnickou osobou vykonávají rozhodující vliv. Osobní status právnické osoby především rozhoduje o tom, zda určitý útvar je právnickou osobou. V jednotlivých státech se pro určení osobního statutu používá:

- ***zásada inkorporační,*** podle které je osobním statutem právní řád, na jehož základě byla právnická osoba založena. Tento právní řád lze v praxi zjistit podle toho, ve kterém státě je právnická osoba zapsána do obchodního (tj. veřejného) rejstříku,
- ***zásada sídla*** vyjadřující místo výkonu hlavní činnosti právnické osoby.

V soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem může jako subjekt vystupovat stát. Stát vstupuje do vztahů hospodářské a obchodní spolupráce zcela výjimečně. Kučera a kol. (1995) uvádějí, že ustanovení § 21 občanského zákoníku výslovně stanoví, že pokud je stát účastníkem občanskoprávních vztahů, je právnickou osobou. V soukromoprávních vztazích stát neuplatňuje svou svrchovanost, protože uplatňování suverenity státu by tyto vztahy znehodnocovalo. Jeho postavení je založeno na rovnosti s jinými subjekty, tj. fyzickými nebo právnickými osobami. Z tohoto důvodu je třeba odlišovat případy, kdy stát používá absolutní imunitu před orgány jiných států, od případů, kdy stát jako subjekt soukromoprávních vztahů imunitu nepoužívá. Toto rozlišení označujeme jako jurisdikční (funkční) imunitu. Při vynětí cizích států z pravomoci českých soudů by se oproti dosavadní zásadě absolutní imunity mělo vycházet ze zásady jurisdikční, což odpovídá modernímu vývoji v mezinárodním právu, jak uvádí Kučera (2003).

3.1.6 Kolizní úprava závazkového práva

Problematika kolizní úpravy závazkového práva patří k nejvýznamnějším součástem právních poměrů, které jsou předmětem mezinárodního práva soukromého. V rámci těchto vztahů se uskutečňuje mezinárodní obchod.

Vlastnické právo dává vlastníku oprávnění věc vlastnit, užívat ji, a popřípadě z ní brát plody a též s věcí disponovat. Samo vlastnictví však není schopno přinést vlastníkovi všestranný užitek. Ten může podle Ondřeje (2007) zabezpečit až směna zboží na trhu prostřednictvím právních forem, které poskytuje závazkové právo.

V právní úpravě závazkového práva převládají dispozitivní normy. Tato úprava hmotného práva závazkového se přenáší i do oblasti mezinárodního práva soukromého. Smluvní strany mají možnost vlastními projevy vůle stanovit, kterým právním řádem se bude řídit jejich právní vztah. Proto pro závazkové vztahy ze smluv se v převažující většině právních řádů používá na prvním místě práva zvoleného smluvními stranami. Z hlediska koncepce volby práva rozlišujeme:

- ***kolizní volbu práva,*** na základě které je založen český zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, kdy volba práva je v podstatě omezena jen volbou daného právního řádu a tím jeho vynutitelností,
- ***materiální volbu práva***, podle které musí existovat vztah k určitému právnímu řádu a též je omezena kogentními ustanoveními zvoleného právního řádu, která nesmí být v rozporu

s kogentními ustanoveními toho právního řádu, který by jinak reguloval právní vztah, kdyby nedošlo k volbě práva. Podle Rozehnalové a kol. (1998) není tato volba práva pro mezinárodní obchod příliš vhodná.

Základem pro kolizní úpravu smluvního práva závazkového v ČR je Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Tato Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy má účinky *erga ommes*, a proto v ČR plně nahrazuje kolizní normy a další pravidla vnitrostátního původu v okruhu své působnosti. Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy na rozdíl od zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním upravuje některé otázky šířeji, čímž do jisté míry poskytuje výkladová pravidla.

Obsah Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy je převzat a rozvinut v nařízení č. 593/2008, jak uvádí Ondřej (2009). Toto nařízení je přímo aplikovatelné ve všech členských státech EU. Nařízení č. 593/2008 obsahuje podrobný výčet otázek, které výslovně neupravuje, jako jsou věci daňové, celní či správní.

3.2 Evropské instituce a evropské právo

Nadstátnost EU se projevuje tím, že vůle některých institucí EU se tvoří nezávisle na vůli členských států. Nejvýrazněji se tato nadstátnost projevuje v přijímání komunitárních právních norem, které mají v členských státech přednost před národními předpisy.

3.2.1 Evropské instituce

Pikola a kol. (2010) uvádějí, že základním principem fungování EU je svěřování pravomocí, které byly dříve v kompetenci členských států, na evropské instituce.

Rada EU (dříve Rada ministrů) je rozhodující institucí a zastupuje zájmy členských států EU na evropské úrovni. Rada EU se skládá z ministrů vlád jednotlivých členských států, kteří se schází podle potřeby. Nejčastěji probíhá zasedání ministrů zemědělství (přibližně 14x za kalendářní rok) a dále ministři financí a zahraničních věcí. Jednotlivá zasedání probíhají buď v Bruselu nebo v Lucemburku.

Evropská komise sleduje zájmy EU jako celku, a proto komisaři nemají přihlížet k zájmům jednotlivých členských států EU. Největší pravomoci má v oblasti 1. pilíře, kam

patří i SZP, kde má právo iniciovat návrhy zákonů a též dohlíží na dodržování přijatých smluv.

Evropský parlament funguje jako kontrolní a poradní orgán EU. Schvaluje složení Evropské komise a má právo kontrolovat její činnost, podílí se na tvorbě zákonů a vyslovuje souhlasy s mezinárodními smlouvami a s přijímáním nových členských států. Má také značné pravomoci v oblasti společného rozpočtu EU.

Evropská rada se schází přibližně 3x do roka a skládá se z hlav států, předsedů vlád a ministrů členských států a ze zástupců Evropské komise. Rozhoduje o nejzávažnějších politických a ekonomických otázkách a vymezuje směry, kterými se má EU ubírat. Evropská rada rozhoduje na základě jednomyslnosti.

Evropský soudní dvůr dbá nad dodržováním evropského práva je významným kontrolním orgánem EU. Má sídlo v Lucemburku. Vedle Evropského soudního dvora funguje Soud prvního stupně, který byl zřízen v roce 1989 a který rozhoduje některé spory v prvním stupni. Evropský soudní dvůr v těchto sporech vystupuje jako odvolací soud.

3.2.2 Evropské právo

V souvislosti s postupným vývoje evropské integrace se uzavíraly a měnily smlouvy a tím i právo EU. Evropské právo je označení pro všechny normy, které zahrnují problematiku EU. Společné právo EU má tři vzájemně se prolínající oblasti, které se člení na primární právo, sekundární právo a judikaturu Evropského soudního dvora. Právo Společenství (*komunitární právo*) zahrnuje normy v rámci 1. pilíře a především obsahuje tzv. sekundární právo.

Primární právo sestává ze smluv EU a dalších úmluv, tzv. zakládajících smluv. Jedná se o dohody, které byly uzavřeny mezi vládami členských států EU a které odpovídají právní formě mezinárodních smluv. Musí být ratifikovány parlamenty členských států EU stejně jako jejich případné změny a doplňky.

V předcházejících desetiletích byly podstatně změněny a doplněny zřizovací smlouvy Evropských společenství a tím byla založena EU jako nástupce těchto společenství. Tato ústavní změna je spojena se třemi základními úmluvami, jimiž jsou:

- Maastrichtská smlouva, uzavřená 7. února 1992 (s platností 1. listopadu 1993)
- Amsterdamská smlouva, uzavřená 2. října 1997 (s platností 1. května 1999)
- Smlouva z Nice, uzavřená 26. února 2001 (s platností 1. února 2003).

Sekundární právo je vytvářeno orgány EU a schvalováno postupem uvedeným ve smlouvách o založení EU. Mezi základní charakteristické rysy sekundárního práva patří:

- ***bezprostřední použitelnost*** – právní účinky komunitární normy se vztahují na subjekty členských států, aniž by byla nutná recepce vnitrostátním právním předpisem. Každá osoba má právo po příslušném soudu požadovat, aby na její případ byla použita norma komunitárního práva. Bezprostřední použitelnost se uplatní v případě primárních dokumentů, nařízení a rozhodnutí
- ***bezprostřední účinek*** dovoluje jednotlivcům a firmám se dovolávat porušení jejich práv, která jsou uvedena v komunitárních normách. Bezprostřední účinek se vždy uplatní u primárních dokumentů, tj. nařízeních a rozhodnutích. Pokud to směrnice nestanoví, má subjekt v případě, že směrnice nebyla včas transformována do národního právního řádu, nárok na náhradu škody. Cílem bezprostředního účinku je zabránit, aby pochybením členského státu byla ztížena práva jednotlivců či firem
- ***nepřímý účinek***, kdy členské státy mají povinnost vykládat svůj právní řád tak, aby bylo dosaženo cílů komunitárního práva. Tato povinnost se vztahuje na všechny národní předpisy, včetně předpisů přijatých před účinností normy komunitárního práva
- ***přednost***, kdy komunitární právo má přednost před národními právními předpisy členských států EU.

Pomahač a Widemannová (2003) uvádějí, že v EU má sekundární a odvozená legislativa povahu správních předpisů či rozhodnutí správní povahy. Ke splnění cílů a úkolů EU mohou Evropský parlament, Rada a Komise vydávat nařízení a směrnice, činit konkrétní rozhodnutí a formulovat doporučení nebo posudky, kdy

- **nařízení (regulation)** je normativní rozhodnutí s obecným významem a závazností, které je závazné ve všech svých částech a bezprostředně použitelné v každém členském státě
- **směrnice (directive)** zavazuje členský stát k dosažení určitého výsledku a v kompetenci jednotlivých národních orgánů je určit formy a prostředky k dosažení cíle
- **rozhodnutí (decision)** zavazuje ve všech podstatných náležitostech adresáty rozhodnutí
- **doporučení a posudek (recommendation and opinion)** jsou konzultativními a pomocnými akty bez přímé právní závaznosti.

Judikatura Evropského soudního dvora zahrnuje souhrn rozsudků tohoto soudu, jehož úkolem je poskytovat soudní záruky zajišťující dodržování evropského práva při implementaci a aplikaci smluv a tím při celkové aktivitě EU. Evropskému soudnímu dvoru mohou být v podstatě doručeny 2 typy případů:

- **přímá žaloba**, kterou Evropskému soudnímu dvoru mohou přímo podat Komise EU, Rada, Evropský parlament nebo členský stát. Je-li navrhovatelem jednotlivec nebo firma zpochybňující legálnost normy EU, tento případ posuzuje Evropský soud prvního stupně. O případném odvolání rozhoduje Evropský soudní dvůr obdobným postupem jako u ostatních přímých žalob, nebo
- **řízení o předběžné otázce**, o které mohou požádat soudy členských států EU, pokud k vydání svého rozhodnutí potřebují výklad evropského práva. Jakmile Evropský soudní dvůr rozhodne o návrhu soudu členského státu EU, tento národní soud je při svém rozhodování vázán principy evropského práva tak, jak je uvedeno v rozsudku Evropského soudního dvora.

Evropské právo obdobně jako mezinárodní právo chápe problém inkorporace, tj. zapracování normy do vnitrostátního práva, jako cestu k odstranění transformačních bariér, pokud je třeba zachovat obsah a smysl evropské nebo mezinárodní normy a zároveň ji vyjádřit v některé státem uznané formě pramene vnitrostátního práva. Zatímco inkorporační problematika v mezinárodním právu je typická pro přejímání obsahu smluv, právo EU si vynucuje vhodné řešení i pro sekundární legislativu. Wawrosz a Slováčková (2006) uvádějí, že legislativní a správní opatření EU často stanoví pouze povinnosti, a naopak vymezení odpovědnosti, sankcí a vymáhání práva patří do působnosti vnitrostátní úpravy členského státu EU.

3.3 Podpora vývozu zemědělských produktů a kontrolní mechanismy

Smyslem podpory vývozu zemědělských produktů v EU je usnadnit přístup na trhy třetích států a pomoc tuzemským výrobcům a vývozcům realizovat prodej jejich zboží na trzích třetích zemí. V příloze č. 1 se uvádí vývozní náhrady EU vyplacené v letech 2003 až 2008 a v příloze č. 2 se uvádí přehled subvencovaného a celkového vývozu EU v letech 2003 až 2008. Vývoz zboží patří mezi činnosti přinášející přínos pro národní hospodářství. Napomáhá k růstu produktivity a zaměstnanosti, a tím dochází ke zvyšování spotřeby a poptávky s pozitivním dopadem na tempo ekonomického růstu. Proexportní opatření státu

ovlivňují volný mezinárodní obchod, protože představují cílený zásah do tržní sféry. Úroveň a rozsah proexportních opatření jsou závislé na finanční situaci každého státu (Stankovsky, 1997). Hospodářsky vyspělé státy jsou schopny více investovat do podpory exportu než méně vyspělé či rozvojové státy.

3.3.1 Pravidla poskytování vývozních náhrad v členských státech EU

Podle obecných pravidel uvedených v nařízení Komise (ES) č. 612/2009 se vývozní náhrady vyplácejí po prokázání, že zemědělské produkty byly vyvezeny z EU. Pokud pro všechny třetí země platí jednotná sazba náhrady, nárok na náhradu vzniká, jakmile produkty opustily trh EU. V opačném případě nárok na náhradu vzniká dovozem zemědělského produktu do konkrétní třetí země. V rámci provádění Dohody o zemědělství Uruguayského kola GATTu je poskytnutí náhrady podle obecného pravidla podmíněno vývozní licencí, která obsahuje stanovení náhrady předem. Vývozce však musí ve smyslu nařízení Komise (ES) č. 1043/2005 zpracovat prohlášení o vyvážených zemědělských produktech, popřípadě dodatečně předložit další doklady osvědčující jeho tvrzení.

Sazba vývozní náhrady je stanovena podle sazebního zařazení zemědělského produktu. Pro některé směsi, sady zboží a složené zboží by mohlo sazební zařazení zakládat nárok poskytnutí vyšší vývozní náhrady, než je částka hospodářsky oprávněná. Proto je třeba přímo postupovat podle nařízení Komise (ES) č. 1276/2008 upravující sledování vývozů zemědělských produktů.

Společná prováděcí pravidla k režimu vývozních licencí a osvědčení o stanovení náhrady předem upravuje nařízení Komise (ES) č. 376/2008. Výhody režimu vývozních náhrad mohou být přiznány pouze pro zemědělské produkty, které byly propuštěny do režimu volného oběhu, čímž se stávají zbožím EU, nebo jsou-li vypěstovány, odchovány či vyrobeny v EU. V případě některých složených produktů není vývozní náhrada stanovena na základě zemědělského produktu samotného, ale s odkazem na základní produkty, ze kterých se tyto produkty skládají. V případech, kde je vývozní náhrada takto stanovena na základě jedné nebo více složek, stačí k poskytnutí vývozní náhrady nebo její příslušné části skutečnost, že samotná daná složka nebo složky splňuje požadavky pro vyplacení vývozní náhrady.

Na žádost vývozce SZIF, který v ČR vykonává funkci platební agentury podle zákona č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších

zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), vyplatí vývozní náhradu, jakmile jsou zemědělské produkty pod celním dohledem, kterým se zajišťuje, že zpracované produkty ve lhůtě stanovené nebo odsouhlasené celním úřadem opustí území EU.

3.3.2 Finanční kontrola v ČR

Finanční kontrola se považuje za jednu ze záruk dodržování zákonnosti a finanční disciplíny v oblasti finančních vztahů, jak uvádí Grúň (2006). Finanční kontrolu chápeme jako činnost příslušných státních a jiných orgánů. Obsahem finanční kontroly je porovnání daného stavu v jednotlivých oblastech finančních vztahů se stavem, který předpokládají platné finančněprávní předpisy v zájmu zjištění příčin, proč se daný vztah nekryje s předpokládaným stavem, a stanovení opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Bakeš a kol. (2003) uvádějí, že za určitou formu kontroly lze považovat i státní dozor, jímž se ve smyslu obecného pojetí rozumí aktivita, jejíž postatou je porovnání určité činnosti nebo určitého stavu, na které navazuje hodnocení, popřípadě též aplikace prostředků směřujících k zajištění účelu sledovaného dozorčí činností.

V souladu s veřejným zájmem na zvýšení účinnosti, efektivnosti a hospodárnosti veřejné správy a s ohledem členství ČR v EU bylo potřebné vytvořit legislativní podmínky pro vybudování systému finanční kontroly v takovém rozsahu, aby byla zabezpečena dostatečná a účinná kontrola hospodaření nejen s prostředky státního rozpočtu ČR, ale v souladu se zájmy veřejnosti i ostatními veřejnými financemi, majetkem státu a s prostředky EU ze strany subjektů, které s nimi hospodaří. Z těchto důvodů byl v roce 2001 přijat zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

Důvodem vypracování nového zákona o finanční kontrole byla především potřeba řešit přípravu na vstup ČR do EU úpravou fungování systému finanční kontroly ve veřejné správě podle evropských standardů při správě vlastních finančních prostředků, jakož i prostředků poskytnutých EU. Další kroky na cestě k zefektivnění kontroly směřovaly k systémovým a institucionálním změnám. Jako příklady lze uvést zavedení institutu finančního arbitra, který v ČR řeší spory v oblasti platebního styku, nebo posílení postavení České národní banky v oblasti finančního trhu, bankovnictví a pojišťovnictví.

Základní okruhy finanční kontroly v ČR jsou:

- **rozpočtová kontrola** spočívající v tvorbě, rozdělování a používání veřejných rozpočtů, tj. státního rozpočtu ČR, rozpočtů státních účelových fondů, kam patří SZIF, a rozpočtů územních samosprávných celků. Důležitou složkou plnění rozpočtu je jeho ustavičná kontrola. Při této kontrole je hlavním nástrojem účetní evidence. Účetnictvím se zachycují pohyby peněz podle rozpočtové skladby. Na podkladě účetních výkazů lze sledovat plnění rozpočtu a objevovat rozpory v jeho plnění.

  Vláda ČR kontroluje hospodaření s prostředky státního rozpočtu ČR a současně zodpovídá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR za hospodaření s rozpočtovanými prostředky a podává ji čtvrtletně zprávu o plnění státního rozpočtu ČR. Územní finanční orgány kontrolují na základě zákona o rozpočtových pravidlech hospodaření s rozpočtovanými prostředky státního rozpočtu v organizačních složkách státu a příspěvkových organizacích, jakož i čerpání a využití prostředků poskytnutých obcím a ostatním právnickým nebo fyzickým osobám.

  Zvláštní postavení má Nejvyšší kontrolní úřad, který na základě Ústavy ČR jako nezávislý orgán vykonává kontrolu hospodaření s rozpočtovými prostředky, se státním majetkem, majetkovými právy a pohledávkami státu.
- **bankovní kontrola,** kterou vykonává Česká národní banka v rámci bankovního dohledu
- **devizová kontrola,** kterou v postavení devizového orgánu provádějí Česká národní banka nebo MF ČR vůči organizačním složkám státu, územním samosprávným celkům, státním fondům a všem osobám v oblasti úvěrů poskytovaných nebo přijímaných ČR
- **daňová kontrola,** kterou provádějí finanční orgány, české celní orgány a další orgány v postavení správce daně a částečně i Nejvyšší kontrolní úřad při vyměřování a vymáhání daní, poplatků a pokud, pokud jsou příjmem státního rozpočtu ČR
- **celní kontrola,** kterou na základě celního kodexu Společenství provádějí celní orgány členských států EU v rámci celního dohledu, například prověřováním existence a pravosti dokladů a listin, kontrolou účetních dokladů a jiných záznamů, kontrolou dopravních prostředků a zavazadel. České celní orgány v rámci kontroly plní i další úkoly jako je kontrola řádného a včasného placení cla a daní spravovaných celními orány či kontrolu dovozu a vývozu devizových hodnot, tuzemské měny a jiných hodnot znějících na tuzemskou měnu.

Současným trendem v oblasti finanční kontroly je její přiblížení k standardům a metodám EU. Základní legislativní rámec v rámci práva EU v oblasti finanční kontroly

a ochrany před podvody a jiným protiprávním jednáním představují články 10 a 280 Smlouvy o Evropském společenství - Amsterodamské znění. Článek 10 stanoví, že členské státy EU přijmou všechna opatření obecné nebo zvláštní povahy, aby zabezpečily plnění závazků vyplývajících z plnění této smlouvy nebo z opatření přijatých orgány EU. Článek 280 Smlouvy o Evropském společenství - Amsterodamské znění vymezuje povinnost členských států zamezit podvodům a jinému protiprávnímu jednání poškozujícímu finanční zájmy EU, jaké členské státy EU přijímají k zamezení podvodům poškozujících jejich vlastní finanční zájmy.

3.3.3 Řízení financování SZP v ČR

Regulace cen v tržních podmínkách znamená jejich modifikaci od úrovně stanovené trhem k rozšíření, udržení babo omezení stávajícího stavu nabídky nebo poptávky. V ČR se používaly k usměrnění zemědělskopotravinářského trhu dvě formy cenové regulace:

- stanovení maximálních maloobchodních cen potravin vybraných potravinářských výrobků, které se aplikovalo pouze v prvních letech po cenové liberalizaci od roku 1991
- stanovení garantovaných cen pro nákup zemědělských výrobků, které byly na základě výměru MZe ČR každoročně specifikovány bývalým Státním fondem tržní regulace a od roku 2000 SZIF (Svatoš a kol., 2009).

MZe ČR v souvislosti s financováním opatření SZP z EAGGF:

- přijímá žádost SZIF o poskytnutí dotace
- rozpočtuje prostředky státního rozpočtu ČR na předfinancování a spolufinancování výdajů z EAGGF
- poskytuje dotace ze státního rozpočtu na účty SZIF na základě předložené žádosti,
- přijímá prostředky zaslané z EAGGF na základě předfinancovaných výdajů na příjmový účet kapitoly MZe
- přijímá žádost SZIF
- provádí kontroly obchodní dokumentace podniků podle nařízení Rady (ES) č. 485/2008.

SZIF v rámci podpory vývozu zemědělských produktů:

- jako národní platební agentura přijímá a posuzuje žádosti od žadatelů
- provádí kontroly plnění podmínek opatření
- rozhoduje o poskytnutí vývozní náhrady

- provádí platby na účty žadatelů, jak vyplývá ze schématu finančního toku a běhu a oběhu dokladů uvedeného v příloze č. 3
- kontroluje plnění podmínek poskytnutí vývozních náhrad jednotlivým žadatelům.

Obecné podmínky nezbytné pro analýzu, řízení, sledování, výměnu informací a provádění SZP a opatření zaměřená na zavádění kontrolních mechanismů a technickou a správní pomoc jsou zavedeny nařízením Rady (ES) č. 1290/2005. Za účelem eliminace případných nesrovnalostí při vyplácení vývozních náhrad vývozcům je prováděna finanční kontrola. MF ČR je ústřední správní úřad, který metodicky řídí a koordinuje výkon celého systému finanční kontroly podle § 7 zákona o finanční kontrole. Vymezené úkoly v oblasti finanční kontroly jménem MF ČR vykonává odbor Centrální harmonizační jednotka, jak vyplývá z usnesení vlády č. 341 z roku 2004, kterým byly přijaty „Pokyny k řízení finančních toků prostředků na financování opatření Společné zemědělské politiky Evropské unie ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu“.

Dojde-li k nesrovnalostem po vyplacení vývozní náhrady žadateli, SZIF identifikuje druh nesrovnalosti s cílem, zda kontrolou bylo zjištěno, že žadatel porušil podmínky vyplacení vývozní náhrady, nebo zda platba byla zaslána na jiný bankovní účet než je účet žadatele anebo vývozní náhrada nebyla poskytnuta ve správné výši či zda žadatel uvedl v žádosti nepravdivé nebo neúplné údaje.

Zpětně získané částky vyplacených vývozních náhrad zvýšené o úroky se od příjemců těchto vývozních subvencí převádějí na účty SZIF a složí k financování opatření SZP podle článku 8 nařízení Rady (ES) č. 1258/1999. V případě pochybení SZIF se čerpané prostředky získané ze státního rozpočtu ČR vrací prostřednictvím MZe ČR do státního rozpočtu ČR.

3.3.4 Kontrolní mechanismy v rámci probíhajícího celního řízení

Účelem celního řízení, které se provádí v rámci celního dohledu, je podle Hese (2008) rozhodnout o přidělení příslušného celně schváleného určení danému zboží. Souhrn opatření a úkonů prováděných v zájmu zajištění dodržování zákonů a dalších obecně závazných právních předpisů označujeme jako celní dohled. Celně schválené určení je pojem, kterým se označuje, jak celní orgán o vyváženém zboží rozhodl a jak má být se zbožím dále nakládáno. Mezi celně schválené určení patří celní režimy. Jedním z celních režimů je režim vývozu. Režim vývozu umožňuje, aby zboží původem z EU opustilo území EU. Vývoz zahrnuje

uplatnění vývozních formalit, včetně obchodně-politických opatření, a případné vybrání vývozního cla. Členské státy EU v současné době vývozní clo nevyměřují.

Aby celní úřad členského státu EU mohl rozhodnout o propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu, musí přijmout celní prohlášení, tj. projev vůle vývozce nebo jeho zástupce uskutečnit vývoz zemědělských produktů s náhradou. Přijetím celního prohlášení jsou zemědělské produkty do jejich skutečného vývozu z EU pod celním dohledem. Z důvodu rychlosti, hospodárnosti a efektivity správního řízení mohou v ČR celní ředitelství, která ve svém správním obvodu řídí celní úřady, také provádět celní dohled. Proto celní úřad, popřípadě celní ředitelství, musí ověřit, že zemědělské produkty, které opouštějí území EU nebo jsou dopravovány do svobodného pásma, jsou těmi, které byly podrobeny vývozním celním formalitám. Pro svobodná pásma zřízená v EU platí zvláštní pravidla, na jejichž základě se na veškeré zboží umístěné v tomto pásmu pohlíží, jako by zboží bylo z EU vyvezeno.

Pro přepravu vyvážených zemědělských produktů nebo jejich dopravení do svobodného pásma se používá kontrolní výtisk T5. Celním úřadem potvrzený výtisk T5 vývozce předkládá SZIF jako jeden z důkazů o vývozu zemědělských produktů z EU nebo o jejich dopravení do svobodného pásma, na jehož základě může být vývozci vyplacena vývozní náhrada, jak je stanoveno nařízením Komise (ES) č. 1276/2008.

Na vnější hranici EU výstupní celní úřady členských států EU ověřují, zda zemědělské produkty se vztahují k písemnému rozhodnutí celního úřadu o propuštění zboží do režimu vývozu a kontrolnímu výtisku T5, a na základě výsledku kontroly dokladů a fyzické kontroly zboží potvrzují výstup z EU podle nařízení Komise (ES) č. 2090/2002.

České celní orgány v rámci opatření SZP provádějí kontroly vyvážených zemědělských produktů, na které jsou poskytovány vývozní náhrady, podle nařízení Komise (ES) č. 1276/2008. Toto nařízení vstoupilo v platnost 1. ledna 2009 a obsahuje ucelený soubor pravidel při provádění fyzických kontrol, a nahrazuje tak dříve platná nařízení Rady (EHS) č. 386/90 a též nařízení Komise (ES) č. 3122/94 a nařízení Komise (ES) č. 2090/2002. Bez předchozího varování musí být provedeny fyzické kontroly u 5 % exportních případů za každý celní úřad, kalendářní rok a za zemědělský produkt. Hranice 5 procent za každý sektor může být nahrazena hodnotou 5 % pro sektory celkem, pokud členský stát EU používá

selekční systém pro kontroly založený na analýze rizik. V tomto případě se pro každý sektor snižuje hranice kontrol na 2 %.

3.3.5 Kontrolní mechanismy po skončeném celním řízení

Na základě celního kodexu Společenství platného ve všech členských státech EU mohou celní orgány členských států v souladu s podmínkami stanovenými v národních předpisech provádět veškeré kontroly, které považují za nezbytné pro zajištění řádného používání celních předpisů. V ČR platný zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon (dále jen „celní zákon"), zmocňuje české celní úřady a celní ředitelství provádět ve lhůtě 3 let od skončeného celního řízení kontrolu po propuštění zboží. Proto kontrola po propuštění zboží může být vykonána u vývozce zemědělských osob, popřípadě dalších osob, které se přímo či nepřímo zúčastnily konkrétní vývozní operace.

Při celním řízení postupují české celní orgány podle předpisu upravujícího správu cel a daní, kterým je zákon č. 280/2009 Sb. (dále jen „daňový řád"). Na základě daňového řádu jsou české celní orgány zmocněny provádět daňovou kontrolu. Hlavní rozdíly v účelu daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží jsou patrné z tabulky č. 5.

Tabulka č. 5: Rozdíly v účelu daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží

Daňová kontrola	Kontrola po propuštění zboží
Předmětem daňové kontroly jsou daňové povinnosti, tvrzení daňového subjektu nebo jiné okolnosti pro správné zjištění a stanovení daně vztahující se k jednomu daňovému řízení.	Účelem je přesvědčit se o správnosti a úplnosti údajů uvedených v celním prohlášení, pravosti dokladů k němu předložených nebo připojených a o správnosti vyměřeného dovozního cla, daní a poplatků.

Zdroj: celní zákon, daňový řád

3.4 Statistika mezinárodního obchodu v EU a ČR a klasifikace zboží a zemí

Cílem mezinárodní obchodní statistiky je zaznamenávat všechny vývozy či dovozy, které snižují nebo zvyšují materiálové zásoby zdrojů. Statistika mezinárodního obchodu EU se třetími zeměmi je založena na sběru údajů v systému Extrastat. EU vychází při sestavování a vyhodnocování statistických údajů z materiálů OSN. Tyto publikace obsahují mezinárodně uznávané praktiky pro řešení sporných otázek v oblasti zpracování statistiky mezinárodního obchodu.

3.4.1 Zjišťování a vyhodnocování statistických údajů o vyváženém zboží EU

Statistika mezinárodního obchodu s třetími zeměmi (tzv. extrakomunitární obchod) zahrnuje veškeré zboží, které bylo z území EU vyvezeno nebo na území EU dovezeno. Základním právním předpisem upravující sběr a vyhodnocování statistických údajů jsou nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 471/2009 a nařízení Komise (ES) č. 113/2010. Za harmonizaci legislativy EU zodpovídá Eurostat, který též zabezpečuje správnou aplikaci předpisů EU jednotlivými členskými státy. K naplňování těchto cílů Eurostat zodpovídá za metodiku statistiky mezinárodního obchodu, klasifikaci zboží a publikaci statistických informací o vývoji mezinárodního obchodu. Fűgel-Waverijn (2001) uvádí, že při zpracování analýz Eurostat spolupracuje se statistickými úřady jednotlivých členských států EU a mezinárodními organizacemi. Na sběru statistických údajů na národní úrovni se podílí statistické a celní orgány členských států EU a v Belgii též národní banka.

Celní orgány členských států EU provádějí sběr dat o mezinárodním obchodu prostřednictvím JSD. Na tomto tiskopise mohou být uváděny i další údaje, které slouží pro potřeby jednotlivých členských států EU. Národní statistické úřady předávají v elektronické podobě statistické údaje v předepsané formě do 6 týdnů ode dne skončení kalendářního měsíce, ve kterém celní úřad přijal celní prohlášení k propuštění zboží vyváženého z EU do třetích zemí.

3.4.2 Zjišťování a vyhodnocování statistických údajů ČR

Do konce 80. let dvacátého století předkládaly bývalé československé monopolní organizace zahraničního obchodu výkazy o realizaci dovozu a vývozu, na jejichž základě byly zjišťovány výsledky mezinárodního obchodu. Od roku 1991 jsou údaje o objemu vývozu nebo dovozu zboží zjišťovány z celní statistiky prostřednictvím písemného prohlášení podávaného na dříve používaném tiskopisu Jednotné celní deklarace a od vstupu ČR do EU na tiskopisu JSD.

V porovnání se statistickými údaji vykazovanými před rokem 1991 se změnila i časová srovnatelnost údajů. Při vývozu zboží byl dříve rozhodující okamžik přestupu zboží přes státní hranice. Od roku 1996 se za rozhodný okamžik považuje den, kdy celní úřad rozhodl o propuštění zboží do celního režimu. Po roce 1991 se též změnila metodika, a proto statistika mezinárodního obchodu zahrnovala:

- pouze hmotný vývoz či dovoz

- investiční celky v hodnotě hmotných dodávek přecházejících přes státní hranice
- zjišťování údajů o vyváženém zboží se vztahovalo k zemi určení
- z celní statistiky byly vyloučeny údaje o přímém reexportu.

K dalšímu sjednocování metodiky statistiky ČR s EU docházelo v letech 1999 až 2004 v rámci tzv. screeningového procesu. Po konzultacích s Eurostatem a uživateli statistických údajů o zahraničním obchodu byly ČSÚ vyňaty statistické hodnoty:

- lodí a letadel dovezených a propuštěných do režimu aktivního zušlechťovacího styku, tj. dovezené zboží je podrobeno zpracovatelským operacím a následně zpět vyvezeno z EU,
- lodí a letadel propuštěných do režimu pasivního zušlechťovacího styku a zpět dovezených po pasivním zušlechtění
- vráceného zboží, tj. zboží vyvezeného z ČR a které ve lhůtě 3 let bylo zpět dovezeno do ČR
- vyvezeného zboží, kdy účelem vývozu nebylo trvalé ponechání zboží v zahraničí
- vyvezeného měnového zlata, protože jeho vývoz upravují devizové předpisy.

Po vstupu ČR do EU lze vývoz zboží uskutečnit po skončeném celním řízení. Sběrem statistických údajů jsou pověřeny celní úřady, které v rámci jimi vedeného celního řízení zajišťují prvotní kontrolu údajů uvedených v celním prohlášení, například v JSD. Podmínky zjišťování statistických údajů o vyváženém zboží v ČR upravuje vyhláška č. 201/2005 Sb. [65]. Prostřednictvím GŘC jsou statistické údaje o vyváženém zboží předávány ČSÚ, který zajišťuje jejich publikaci pro národní účely a též je předává Eurostatu.

3.4.3 Sběr a zpracování dat o obchodu s členskými státy EU

Systémem sběru a zpracování dat o obchodu mezi členskými státy EU, tj. o intrakomunitárním obchodu, se zabývá Intrastat. Intrastat provádějí všechny členské státy EU, ale liší se v národní organizaci a též ve formě výkazů. Na základě údajů získaných z Intrastatu se sestavují statistiky zahraničního obchodu a Evropská komise vyhodnocuje získaná data pro integraci vnitřního trhu a tvorbu SZP a společné obchodní politiky EU. Centrální banky členských států EU využívají získané údaje při sestavování platebních bilancí a ministerstva průmyslu při hodnocení národních hospodářské politiky. Zveřejňované údaje též využívají podnikatelské subjekty a profesní svazy, zejména pro hodnocení podílu

jednotlivých firem na vnitřním trhu, objevování příležitostí na nových trzích a hájení zájmů členů profesních svazů.

Statistika obchodu se zbožím mezi členskými státy EU se zabývá přijetím a odesláním zboží. Statistika přijetí a odeslání zboží jsou sledovány odděleně. Sledovaným zbožím je veškerý movitý majetek včetně elektrické energie. Za zboží původem z EU se považuje:

- zboží zcela získané na území EU bez přidání zboží z třetích zemí
- zboží ze třetích zemí nebo území, která nejsou součástí celního území EU, a které bylo po jeho dopravení na území EU propuštěno do režimu volného oběhu
- kombinace předešlých eventualit.

Mimo pohyb zboží původem z EU je systémem Intrastat též sledováno přijetí zboží původně umístěného v členském státě EU v v celních režimech aktivního zušlechťovacího styku nebo přepracování pod celním dohledem. Do systému Intrastat se však nevykazují údaje, pokus se jedná o:

- platební prostředky (zákonné platidlo), cenné papíry, měnové zlato
- zboží pro pomoc v nouzi v oblasti postižené katastrofami
- zboží osvobozené od celní prohlídky podle mezinárodního práva (tj. diplomatická pošta)
- zboží použité jako nosiče informací jako jsou diskety, počítačové pásky, filmy, plány CD s uloženým počítačovým softwarem apod.
- reklamní materiál a obchodní vzorky, nejsou-li předmětem obchodní transakce
- zboží určené na opravu nebo pro ozbrojené síly
- nové dopravní prostředky prodávané fyzickými nebo právnickými osobami registrovanými k dani z přidané hodnoty z ostatních členských států EU.

ČR zavedla sběr údajů o statistice mezi členskými státy EU formou výkazů pro Intrastat. Výkazy musí podávat každá zpravodajská jednotka, která překročila statistický práh stanovený ve výši 8 000 000 Kč. Výkazy pro Intrastat předávají statistické jednotky celním úřadům na tiskopisech odpovídající vzoru uvedenému ve vyhlášce č. 201/2005 Sb. nebo na tiskopisech vyhotovených na prostředcích výpočetní techniky, pokud odpívají předepsanému vzoru. Výkazy lze též českým celním úřadům předávat elektronicky. Pokud zpravodajská jednotka předává Výkaz pro Intrastat v písemné podobě, lhůta k předání celnímu úřadu je 10 pracovní den kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který jsou

statistické údaje vykazovány. V případě elektronického podání lze data celnímu úřadu zasílat do dvanáctého pracovního dne.

Pokud zpravodajská jednotka podá Výkaz pro Intrastat v písemné podobě, podává jej místně příslušnému celnímu úřadu. Zpravodajské jednotky, podnikající v ČR, které jako zahraniční právnické osoby nemají v tuzemsku sídlo nebo v případě fyzické osoby místo trvalého pobytu, podávají Výkaz pro Intrastast Celnímu úřadu Praha 1.

Jestliže zpravodajská jednotka hodlá předávat celnímu úřadu Výkaz pro Intrastat elektronicky, nejprve musí tuto skutečnost oznámit celnímu řadu. Ten zpravodajskou jednotku zaregistruje a stanoví jí podmínky pro elektronické předávání údajů.

Hlavním úkolem českých celních orgánů při zpracování sebraných údajů je vytvořit souhrn všech výkazů podaných jak písemné tak i elektronicky a takto sloučené údaje v elektronické podobě předávat ČSÚ. V první fázi tohoto procesu jsou přepisovány všechna papírové výkazy do elektronické podoby. Ruční přepis však generuje celou řadu chyb a omylů a současně zatěžuje celní úřady. Tento problém nastává zejména v případech, pokud v písemné výkazy podávají velké firmy nebo pobočky zahraničních společností.

Předmětem druhé fáze je rychlá a průběžná kontrola Výkazů pro Intrastat. Jejím cílem je aktualizovat registr Intrastatu o nové zpravodajské jednotky, vyřadit již zaniklé zpravodajské jednotky, definovat chyby, odhalit duplicity a sledovat dodržování termínů podávání výkazů zpravodajskými jednotkami příslušnému celnímu úřadu.

V oblasti statistiky obchodu mezi členskými státy EU jsou pravomoci ČSÚ omezené. ČSÚ je oprávněn požadovat údaje získané celními orgány při sběru těchto údajů a dále může od finančních orgánů získávat údaje z daňového řízení. Údaje získané od finančních orgánů mají pro ČSÚ velký význam při jejich validaci, tj. zda v systému Intrastat vykazují všechny zpravodajské jednotky. Pokud právnická nebo fyzická osoba podnikající v ČR prodá zboží do jiného členského státu EU nebo z jiného členského státu zboží nakoupí, musí tuto skutečnost uvést v daňovém přiznání. Proto srovnáním seznamu zpravodajských jednotek a seznamu osob, které prodej nebo nákup zboží v jiném členském státě EU uvedly v daňovém přiznání, lze zjistit osoby, které nesplnily svoji zákonnou oznamovací povinnost.

V souladu s § 319 celního zákona české celní úřady a celní ředitelství provádějí u zpravodajských jednotek následnou kontrolu o zboží v rámci obchodu uvnitř Společenství mezi ČR a ostatními členskými státy EU způsobem a formou předepsanou zvláštním předpisem. Tato národní úprava vychází ze specifického ustanovení článku 13 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 638/2004, dle něhož členské státy přijmou veškerá opatření nezbytná k zajištění kvality předávaných údajů v souladu s platnými ukazateli a normami kvality.

Z výše uvedeného vyplývá, že celní úřady provádějí průběžnou kontrolu sběru a zpracování dat o zboží v rámci obchodu s členskými státy EU. Tato kontrola nepřesahující dobu 3 dnů se však omezuje na kontakt se zástupci zpravodajských jednotek, čímž výsledek šetření je závislý na tvrzení zpravodajské jednotky. Touto průběžnou kontrolou nemůže být zjištěno, zda vykazované údaje jsou správné, tj. zda jsou v souladu s účetními a obchodními doklady zpravodajské jednotky. Z těchto důvodů byl zřízen institut následné kontroly o zboží v rámci obchodu uvnitř Společenství mezi ČR a ostatními členskými státy EU s cílem prověřit pravdivost údajů uvedených ve Výkazu pro Intrastat a v případě zjištění nedostatků zajistit opravu vykazovaných údajů.

Zaměstnanci celního úřadu nebo celního ředitelství v zásadě následnou kontrolu provádějí v místnostech a prostorách kontrolované osoby, tj. zpravodajské jednotky, nebo jiné osoby, které se přímo nebo nepřímo zúčastnily na přijetí nebo odeslání zboží. Tato forma provedení následné kontroly má výhodu v tom, že lze snadněji získat potřebné doklady, přímo na místě sepsat se zástupcem kontrolované osoby protokol, pokud jsou kontrolou zjištěny nedostatky. Další eventualitou je provedení následné kontroly v prostorách jiných osob. Za tuto jinou osobu je třeba považovat fyzickou nebo právnickou osobu, na kterou zpravodajská jednotka přenesla svoji oznamovací povinnost. Za nejméně efektivní lze považovat provedení následné kontroly v sídle celního úřadu nebo celního ředitelství, které kontrolu provádí. Pokud zpravodajská jednotka nemá u sebe veškeré doklady požadované celním úřadem nebo celním ředitelstvím, průběh kontroly se prodlužuje.

Kontrolovaná zpravodajská jednotka musí v průběhu kontroly celnímu úřadu nebo celnímu ředitelství poskytnout potřebnou součinnost. Tato povinnost se podle § 319 odst. 5 celního zákona vztahuje pouze na české subjekty. Na kontrolovanou zpravodajskou jednotku se vztahuje i povinnost stanovená článkem 4 nařízení Komise (ES) č. 1982/2004, podle něhož

musí jako osoba odpovědná za poskytování informací o pohybu zboží na vyžádání národních úřadů dokázat správnost poskytnutých statistických informací.

Následná kontrola se provádí porovnáním údajů uvedených ve výkazu pro Intrastat s údaji uvedenými v obchodních, účetních a jiných dokladech. K porovnání především slouží faktury za přijaté nebo odeslané zboží, příjemky a výdejky ze skladu, výpisy skladové evidence, výpisy z bankovních účtů a účetní záznamy. Jednotlivé nedostatky zjištěné následnou kontrolou jsou rozděleny do tří kategorií. První skupinu tvoří chyby ve vykazované fakturované hodnotě. Chyby je třeba opravovat, pokud jejich celkový součet přesáhne 5 % fakturované hodnoty vykázané za odeslané nebo přijaté zboží v příslušném kalendářním měsíci, a současně je překročena hranice 100 000 Kč. Druhou skupinu tvoří chyby o množství zboží. Údaje se neopravují, pokud chyba není větší jak 10 % součtu vlastní hmotnosti nebo množství v doplňkové měrné jednotce za kalendářní měsíc. Do třetí skupiny patří chyby ve všech ostatních vykazovaných údajích. Tyto chyby se neopravují, pokud hodnota zboží, ke kterému se zjištěný nedostatek vztahuje, přesahuje 500 Kč.

Pokud provedením následné kontroly celní úřad nebo celní ředitelství nezjistí nedostatky, zpravodajské jednotce se zpravidla na místě předá doklad osvědčující její provedení a výsledek kontroly.

3.4.4 Sazební zařazení zboží

Pro statistické a celní účely jsou používány Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží , KN uvedená ve společném celním sazebníku EU a integrovaný sazebník (Taric). Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží je mezinárodní víceúčelovou zbožovou klasifikací, kterou vypracovala, spravuje a aktualizuje Světová celní organizace. Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží tvoří veškeré zboží zařazené do XXI. tříd a 97 kapitol, které jsou označovány dvoumístným numerickým kódem (HS2). Každá kapitola se dále hierarchicky člení na 4-místná čísla (HS4) a dále na položky vyjádřené 6-místným numerickým znakem (HS6). KN navazuje na hierarchii Harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží a doplňuje ho o dvoumístný numerický kód, čímž vzniká KN (HS8).

Komise EU zavedla a průběžně aktualizuje integrovaný sazebník (Taric), který splňuje požadavky společného celního sazebníku EU, statistiky mezinárodního obchodu, SZP a jiné

politiky EU týkající se vývozu či dovozu zboží. Podpoložky Taricu navazují na KN a doplňují ji o dvoumístný nebo v odůvodněných případech čtyřmístný numerický kód. Z tohoto důvodu Taric obsahuje 10-místné, resp. 12-místné numerické znaky.

3.4.5 Nomenklatura zemí

Pro statistické zjišťování je třeba též přesně určit země a území, aby bylo možno k jednotlivým obchodním transakcím přiřadit partnerské země. Pro potřeby statistiky mezinárodního obchodu EU definovala tzv. geonomenklaturu zemí a území. Od roku 1999 je tato nomenklatura založena na klasifikaci alfa-2, čímž je každá země definována dvoumístným alfabetickým kódem, například ČR kódem „CZ“ nebo Švýcarská konfederace kódem „CH“. Proto v souvislosti s vývozem zemědělských produktů z ČR do třetích zemí lze zjistit údaje o zemi původu a zemi určení.

3.5 Úloha a postavení českých celních orgánů v trestních věcech

Trestní právo má za úkol chránit občany před trestnými činy. Upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, zjišťování důkazů a rozhodování o trestních činech. Patří do oblasti práva veřejného. Dělí se na právo hmotné (materiální) obsahující normy o podmínkách a způsobu trestání a na právo procesní upravující postupy orgánů činných v trestním řízení a podmínky výkonu trestu.

3.5.1 České trestní řízení procesní

Trestní řád projednává o trestním řízení, které můžeme charakterizovat jako zákonem stanovený postup určitých státních orgánů, tj. orgánů činných v trestním řízení Účelem trestního řízení je zjistit, zda došlo ke spáchání trestného činu, kdo se trestného činu dopustil a uložit mu podle trestního zákona příslušný trest (ochranné opatření). Mezi další úkoly trestního řízení patří působit k upevňování zákonnosti ve státě a dále předcházet a zamezovat trestnou činnost (Císařová, Fenyk a Gřivna, 2008).

Trestní zákonodárství ČR se opírá jednak o Ústavu ČR, tak i o soudobé směry a tendence v oblasti kriminologie, které jsou vlastní všem demokratickým státům. Mezi nejdůležitější zásady trestního zákonodárství patří:

- trestní zákonodárství musí být v souladu s mezinárodními smlouvami a úmluvami, zejména se Základní listinou práv a svobod člověka, která je součástí českého ústavního pořádku

- trestní zákonodárství musí vycházet z Ústavy ČR a nebýt s ní v rozporu. Jde především o ustanovení článku 4 Ústavy ČR, podle něhož jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci
- trestní zákonodárství chrání společnost a ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy občanů a organizací
- pro společnost nebezpečné trestné činy musí být popsány v zákoně, aby mohly být stíhány soudy. Jde o zásadu vyjádřenou latinským výrokem „nullum crimen sine lege“
- tresty za trestné činy mohou být ukládány pouze tehdy, dovoluje-li to zákon. Jiné tresty, než které zákon výslovně uvádí, nemohou být ukládány, jak vyplývá z výroku „nulla poena sine lege“
- při ukládání trestů za trestné činy spáchané na území státu je stát zastoupený soudy plně suverénní
- trestní zákony nepůsobí zásadně zpětně, čímž nemají tzv. retroaktivitu
- prostředky k dosažení účelu trestního zákona jsou pohrůžka trestem, ukládání a výkon trestů a ochranných opatření.

Podle Homolkové a kol. (2002) se trestní řízení skládá z těchto 5-ti etap:

- **přípravné řízení**, jehož účelem je zjistit, zda existuje dostatek důkazních prostředků proti osobě podezřelé z trestného činu (obviněnému), aby bylo možno podat obžalobu u soudu. Obžalobu podává státní zástupce
- **předběžné projednání obžaloby**, kdy tato fáze probíhá u soudu, kterému byla podána obžaloba. Účelem předběžného projednání obžaloby je zabránit dalšímu projednávání neodůvodněných žalob
- **hlavní líčení** – nejdůležitější etapa celého trestního řízení. V hlavním líčení soud rozhoduje o podané žalobě a vynese rozsudek, který je buď odsuzující nebo zprošťující. Součástí rozsudku odsuzujícího je i uložení trestu (ochranného opatření). Mezi předepsané náležitosti rozsudku kromě výroku patří odůvodnění a poučení o odvolání.

  Pokud trestným činem byla poškozené osobě způsobena škoda, soud může v rámci tzv. „adhesního řízení“ rozhodnout o její náhradě. V tomto případě nemusí poškozený v novém občanskoprávním řízení požadovat na odsouzeném náhradu škody,
- **odvolací řízení**, jehož účelem je na základě podaného odvolání přezkoumat soudem druhého stupně rozhodnutí soudu prvého stupně. Odvolání může podat odsouzený, státní zástupce a popřípadě i poškozený, pokud o jeho nároku nebylo rozhodnuto nebo podle jeho názoru nesprávně

- **vykonávací řízení**, jejímž úkolem je vykonat (provést) pravomocné rozhodnutí soudu, popřípadě v některých případech i rozhodnutí státního zástupce nebo vyšetřovatele.

Konkrétní trestní řízení nemusí projít všemi shora uvedenými pěti etapami. Proto trestní řízení již může skončit v prvé etapě přípravného řízení nebo v etapě předběžného projednávání obžaloby anebo vlastní výkon rozhodnutí po vyhlášení rozsudku soudu prvého stupně.

3.5.2 Orgán činný v trestním řízení

Orgánem činným v trestním řízení je policejní orgán vystupující v trestní věci jako subjekt a dalšími subjekty jsou státní zastupitelství a soud. Policejním orgánem je podle trestního řádu především Policie České republiky. Postavení policejního orgánu mají i GŘC a celní ředitelství jako vybrané celní orgány v trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy spáchané příslušníky ozbrojených sil nebo ozbrojených sil, a dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech EU, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice ČR, a též v případech porušení daňových předpisů, jsou-li celní orgány správcem daně.

Subjekty vystupující v trestní věci jsou především osoba, proti které je řízení vedeno a která se podle etapy trestního řízení označuje jako podezřelý, obviněný, obžalovaný nebo odsouzený, a dále obhájce, poškozený zúčastněná osoba, probační úředník a v řízení proti mladistvému též orgán pověřený péčí o mládež.

Pokud policejní orgán vykonává úkony trestního řízení, je vázán pokyny státního zástupce, který provádí dozor nad činností policejního orgánu. Jinak policejní orgán postupuje z vlastní iniciativy tak, aby v co nejkratší době vyhledal potřebné důkazy k objasnění základních skutečností, které jsou důležité pro následné posouzení věci. Kromě případů, kdy je podle zákona potřeba souhlasu státního zastupitelství nebo soudu, provádí policejní orgán veškerá rozhodnutí samostatně, čímž je odpovědný za jejich zákonné a včasné provedení. Z tohoto důvodu celník jednající jménem GŘC nebo celní ředitelství jako policejního orgánu je v trestním řízení oprávněn

- provádět osobní prohlídku osoby
- zadržet osobu podezřelou ze spáchání trestného činu

- zatknout obviněného
- odejmout věc důležitou pro trestní řízení
- zajistit peněžní prostředky na bankovním účtu
- provádět domovní prohlídku, popřípadě prohlídku jiných prostor a pozemků
- vstupovat do obydlí, jiných prostor a na pozemek
- odposlouchávat a zaznamenávat telekomunikační provoz
- provádět konfrontaci a rekognici.

3.5.3 Mezinárodní justiční spolupráce

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je upravena jak obyčejovým mezinárodním právem, tak četnými mezinárodními smlouvami, které se týkají jen jednoho druhu mezinárodní spolupráce, například spolupráce ČR se Spojenými státy americkými o vzájemné pomoci v trestních věcech, zveřejněná pod č. 40/2000 Sb.m.s.

Prameny vnitrostátní úpravy se v různých státech liší v závislosti na míře kodifikace trestního práva procesního a způsobu řešení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva. Zpravidla je pramenem konkrétní vnitrostátní úpravy zvláštní zákon upravující trestní řízení nebo speciální zákon o mezinárodní justiční spolupráci, jak je tomu v Rakousku nebo ve Spolkové republice Německo. V ČR je mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech upravena v hlavě dvacáté páté trestního řádu. Svoje opodstatnění mají i některá ustanovení českého trestního zákoníku. Především se jedná o ustanovení § 8 trestního zákoníku upravující tzv. zásadu subsidiární univerzality nebo § 10 téhož trestního zákoníku znemožňující vydávání vlastních občanů do zahraničí, s výjimkou jejich předávání podle evropského zatýkacího rozkazu.

Při provádění mezinárodní justiční spolupráce se uplatňují určité obecné zásady. Především se jedná o zásadu reciprocity, podle které dožádaný stát poskytne spolupráci v takovém rozsahu, v jakém by ji poskytl stát dožadující. Další významnou zásadou je zásada ochranného pořádku znamenající, že dožádaný stát není povinen žádosti vyhovět, pokud by tím bylo porušeno ustanovení právního řádu dožádaného státu, na kterém je třeba bez výhrady trvat.

Mezinárodní justiční spolupráce se realizuje především v těchto oblastech:

- vydání obviněného nebo odsouzeného do zahraničí k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu

- právní pomoc spočívající v provedení celé řady procesních úkonů jako je doručení písemnosti osobě nacházející se na území dožádaného státu, výslech osoby, domovní prohlídka apod.
- předávání trestního řízení a výkonu rozhodnutí
- umožnění transportu osoby předávané mezi dvěma státy.

Justiční orgány se při poskytování mezinárodní spolupráce korespondují způsobem uvedeným v příslušné aplikovatelné mezinárodní smlouvě. V zásadě lze rozlišovat styk diplomatickou cestou, prostřednictvím ústředních justičních orgánů nebo přímý styk.

V rámci EU byly zřízeny dva orgány určené k usnadnění mezinárodní justiční spolupráce. Prvním z nich je Evropská justiční síť, kdy pracovníci justičních orgánů jsou nápomocni při řešení praktických problémů, projednání žádostí apod. Druhým orgánem je Eurojust se sídlem v Haagu zahrnující styčné pracovníky justičních orgánů členských států EU, kteří mají za úkol být nápomocni při řešení konkrétních trestních věcí, které jsou jim předloženy a které se týkají svou či více členských států.

4. CÍLE A METODIKA

4.1. Cíle disertační práce

Hlavním cílem disertační práce je prozkoumání dopadu uplatňování vývozní celní politiky EU na české obchodní zájmy v oblasti produkce a vývozu konkrétních zemědělských produktů z ČR do třetích zemí (nečlenů EU).

Hlavní cíl je logicky rozdělen do následujících dílčích cílů s akcentem na vytvoření synergického efektu řešení dané problematiky v oblasti vývozní politiky EU a národních obchodních zájmů EU.

Formulace dílčích cílů vychází z celospolečenské poptávky po určité optimalizaci společné obchodní politiky EU a jednotlivých národních zájmů členských států EU. Jedním ze základních pilířů řešení tohoto úkolu je vytvoření funkčního systému institucionálního zabezpečení celního, finančního a správního řízení v národních podmínkách, které podléhají v ČR pod kapitolu MPO ČR, MF ČR a MZe ČR. Současný stav celní i finanční správy není dokonalý a restrukturalizační proces by mohl celou oblast výkaznictví v celním, finančním i správním řízení zjednodušit.

Dílčí cíle jsou stanoveny takto:

- na základě získaného obrazu současné prostudované problematiky prověřit funkce vývozní celní politiky EU na příkladu vyvážených zemědělských produktů z ČR,
- komparativní analýzou vyhodnotit právní úpravu celního řízení a její provádění kompetentními orgány (celní, finanční a ostatní správou),
- věcně formulovat současný stav o kontrolních mechanismech uplatňovaných českými celními orgány v průběhu celního řízení i po skončeném celním řízení a navrhnout řešení urychlení celního řízení a zefektivnění kontrolních mechanismů po skončeném celním řízení v podmínkách ČR s cílem eliminovat neoprávněné vyplácení vývozních náhrad SZIF vývozcům,
- strukturální analýzou vyhodnotit způsoby funkčního vyplácení vývozních náhrad SZIF,
- věcně i formálně vyhodnotit teritoriální a komoditní struktury veškerého českého agrárního vývozu ve sledovaném období. U teritoriálního hodnocení se bude postupovat

v souladu s mezinárodním členěním států sdružených do ESVO, CEFTA, MERCOSUR, SNS a zvláštní pozornost je věnována rozvojovým státům,

- věcně formulovat postavení českých celních orgánů jako orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s mezinárodním obchodem.

4.2 Metodický postup práce

Metodický postup práce byl rozdělen na teoretickou a vlastní (aplikační část) disertační práce s využitím níže uvedeného postupového modelu pro vytvoření přehledu o průběhu zpracování práce a systémového utřídění vztahů.

Schéma č. 3: Postupový model zpracování disertační práce

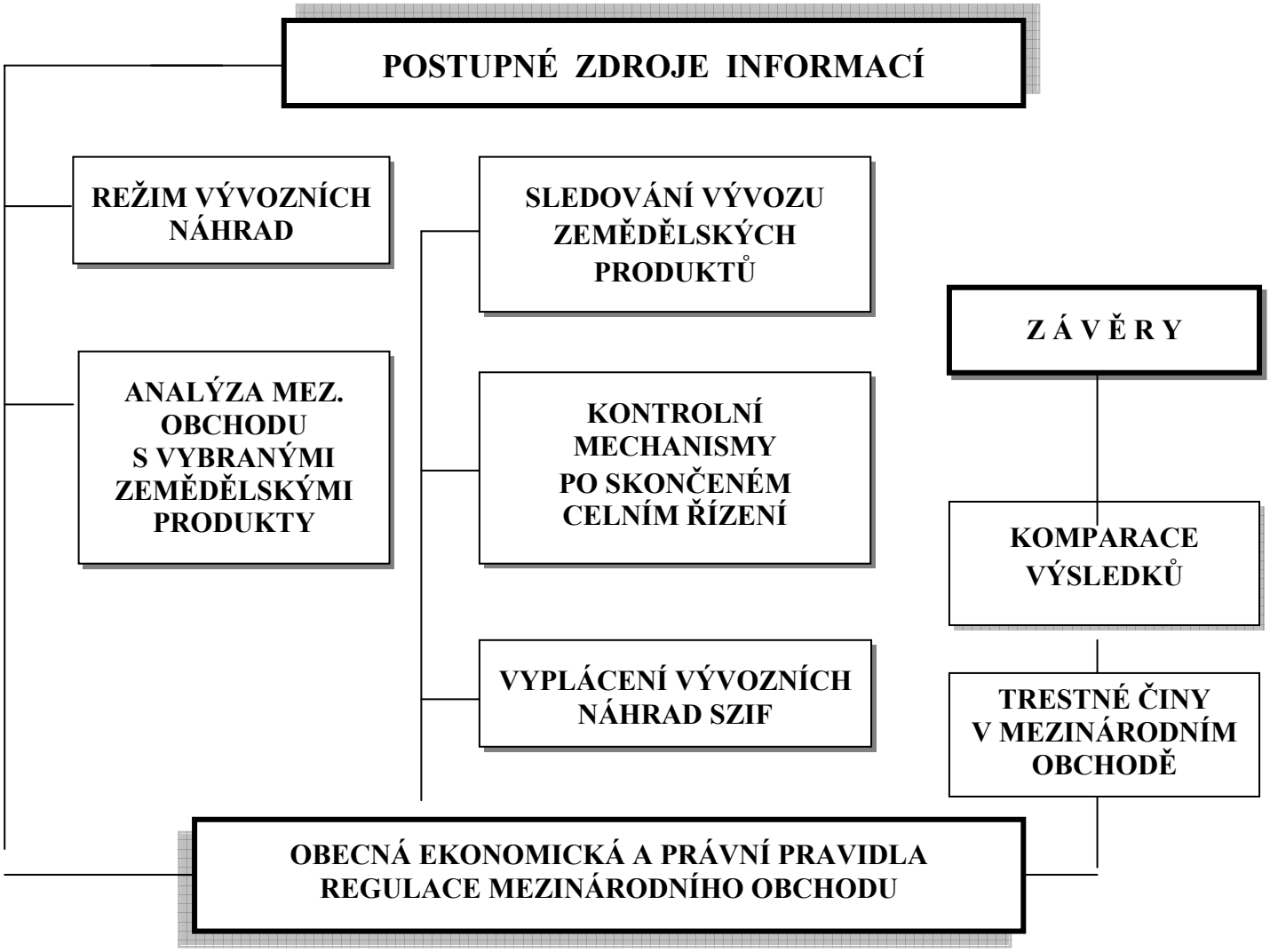

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro zpracování teoretické části práce byly použity tyto pracovní metody:

- **shromažďování a studium materiálů** vztahujících se ke zvolenému tématu s využitím deskriptivního přístupu, který byl založen na empirickém rozboru již existujících a uskutečněných jevů
- **rozbor a třídění podkladových materiálů** za použití analýzy (tj. rozboru celku na jednotlivé části), indukce (tj. vyvozování obecných závěrů na základě jednotlivých poznatků) a abstrakce (tj. vyčlenění podstatných charakteristik a znaků)
- **sledování současného stavu a vývoje** řešení problematiky formou komparace, tj. srovnání skutečného jevu s informacemi od odborné veřejnosti
- **zhodnocení získaných poznatků** k řešení zvolené problematiky, tj. použití metody syntézy.

Přehled o současném stavu řešené problematiky čerpá nejen z dostupné literatury, ale též z odborných internetových zdrojů, elektronických a tištěných tiskovin, zákonů ba dalších právních předpisů, včetně předpisu EU.

Zpracování disertační práce si vyžádalo prostudovat značné množství odborných materiálů. Ty byly především čerpány z

a) dostupné české a zahraniční literatury
b) odborných časopisů
c) českých a cizojazyčných internetových stránek
d) konzultací s odborníky, včetně zástupců MZe ČR, SZIF, ČSÚ a GŘC
e) účastni na odborných seminářích a konferencí.

Ke zpracování výsledků vlastní části disertační práce s uvedením nových poznatků bylo využito následujících metod:

- **Analýza dokumentů**

  Jedná se o rozbor dokumentů, které nevznikly za účelem výzkumu, ale jde o veřejně přístupné materiály ministerstev, Evropské komise, SZIF, GŘC a popřípadě i další použité zdroje uvedené v seznamu literatury.

- **Deskripce (opis)**

  V případě použití této metody se jedná o popis vývoje vývozních podpor plynoucích jednotlivým příjemcům v rámci sledovaného období.

- **Analýza časových řad**

  V případě předkládané práce byly popisovány časové řady s intervalem 1 rok.

- **SWOT analýza**

  Na základě vlastních zkušeností, legislativních pramenů a prostudované literatury je sestavena SWOT analýza, která je zaměřena na kontrolní mechanismy českých celních orgánů.

  SWOT analýza umožňuje identifikovat silné (Strengths) a slabé (Weaknesses) stránky, příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats) spojené s určitým projektem či politikou. S její pomocí je možné komplexně vyhodnotit zkoumaný problém a nalézt příležitosti a nové možnosti pro budoucnost.

V souvislosti s analýzou vyplácení vývozních náhrad SZIF byly použity statistické údaje níže uvedených zemědělských produktů, které české celní úřady propustily do režimu vývozu a které byly zařazeny do 6-místné položky Harmonizovaného popisu a číselného označování zboží. Jedná se o:

- 020311 – vepřové maso, čerstvé, chlazené nebo zmražené (v celku a půlené),
- 020312 – kýty, plece a kusy z nich, nevykoštěné,
- 040120 – mléko a smetana nezahuštěné, neobsahující přidaný cukr ani jiná sladidla (obsah tuku od 1 do 6 % hmotnostních),
- 040221 – mléko a smetana v prášku, granulích nebo jiné formě o obsahu tuku do 1,5 % hmotnostních (neobsahující přidaný cukr ani jiná sladidla),
- 170199 – bílý cukr,
- 190190 – sladový výtažek.

Každá z výše popsaných metod použitých ve vlastní části disertační práce má blíže rozpracovanou metodologii a postup. Souhrnné výsledky vlastní části byly na základě výše popsaného postupového modelu disertační práce porovnávány a formulovány do podoby logických závěrů.

5. VÝSLEDKY A DISKUSE

Podkladem pro vyplacení vývozních náhrad jsou rozhodnutí a popřípadě další doklady vydaná či potvrzená celními úřady osvědčující vývoz zemědělských produktů do třetích zemí. Proto mezi opatření eliminující porušení pravidel poskytování vývozních náhrad patří daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží, které české celní úřady mohou provádět u vývozce nebo jiné osoby po jimi skončeném celním řízení.

Zemědělské produkty, které podle povahy byly vypěstovány, vyrobeny či zvířata odchována v členském státě, mohou být z EU do třetí země vyvezeny, pokud jsou celním úřadem propuštěny do režimu vývozu. Vývozní formality a postupy, aniž by byl narušen řádný průběh celního řízení, mohou být realizovány prostřednictvím tzv. zjednodušeného postupu nebo udělením osvědčení oprávněného hospodářského subjektu.

V ČR vykonává působnost platební agentury SZIF. Při výkonu kontroly u zemědělských produktů vyvážených do třetích zemí může tento státní fond požadovat provedení analýz vzorků českými celními orgány. Finanční prostředky do zemědělství členských států poskytuje EU. Vývozní náhrady k financování SZP jednotlivým právnickým a fyzickým osobám - podnikatelům vyplácí SZIF.

5.1 Vývoz zemědělských produktů do třetích zemí

Výhody režimu vývozních náhrad mohou být přiznány pouze pro zemědělské produkty, které byly propuštěny do režimu volného oběhu, čímž se staly zbožím původem EU, nebo pokud byly vypěstovány, odchovány či vyrobeny v EU. V případě některých složených produktů není vývozní náhrada stanovena na základě zemědělského produktu samotného, ale s odkazem na základní produkty, ze kterých se tyto produkty skládají. V případech, kde je vývozní náhrada takto stanovena na základě jedné nebo více složek, stačí k poskytnutí náhrady nebo její příslušné části skutečnost, že samotná daná složka nebo složky splňují požadavky, nebo již je nesplňují pouze proto, že byly začleněny do jiných produktů.

Režim vývozu umožňuje, aby zboží Společenství opustilo celní území EU. Do režimu vývozu nemůže být propuštěno zboží, které má statut třetí země. Proto do režimu vývozu lze propustit zemědělské produkty původem z členského státu EU nebo zboží dopravené z třetí země do EU a propuštěné do režimu volného oběhu, čímž se toto zboží stává zbožím

Společenství. Základní činnosti hospodářských subjektů u vyvážených zemědělských produktů se uvádějí v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Základní činnosti hospodářských subjektů

Název subjektu	Popis základních činností
výrobce	▪ zodpovídá za bezpečný a spolehlivý výrobní proces ▪ zabezpečuje přepravu zemědělských produktů vlastními silami nebo prostřednictvím zasílatele
vývozce	▪ zodpovídá za splnění vývozních celních formalit, včetně obchodně-politických opatření ▪ zajišťuje spolehlivou a bezpečnou přepravu vlastními silami nebo prostřednictvím zasílatele
zasílatel / dopravce	▪ na základě smlouvy zasílatelské nebo smlouvy o přepravě věci zodpovídá za přepravu
celní zástupce	▪ v celním řízení jako přímý či nepřímý zástupce deklaranta se podílí nebo zodpovídá za splnění vývozních formalit a uplatnění obchodně-politických opatření

Zdroj: Vlastní zpracování

Aby zemědělské produkty mohly být vyvezeny do kterékoliv třetí země, musí vývozce podat celní prohlášení. Celní prohlášení se podává:

- **písemně**
- **elektronicky** za podmínek stanovených celním úřadem, jak znázorňuje schéma č. 3, nebo
- **ústním prohlášením**, kdy zboží obchodního charakteru lze na základě ústního celního prohlášení vyvézt, pokud jeho hodnota nepřesahuje 1 000 EUR, anebo **jiným úkonem**, který je v ČR používán na letištích s mezinárodním provozem u dováženého zboží neobchodního charakteru.

Je-li celní prohlášení podáno ve stanovené formě, případně na předepsaném tiskopise, obsahuje-li všechny předepsané náležitosti, je doloženo všemi potřebnými doklady, zejména VDD, přepravními doklady a fakturou či jinými doklady obsahující cenu vyváženého zboží, je zajištěn celní dluh, pokud u reexportovaných zemědělských produktů musí být celní dluh podle celních předpisů zajištěn anebo jeho zajištění požaduje celní úřad, celní prohlášení musí být přijato. Pokud lze snadno provést kontrolu, například zboží je volně balené či připevněné na paletách, a vývoz není omezen, o propuštění zboží do režimu vývozu též může rozhodnout výstupní celní úřad, kterými v ČR jsou celní úřady zřízené na letištích s mezinárodním provozem. Jsou-li v rámci celního řízení uplatňovány výhody, celní prohlášení k propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu se vždy podává celnímu úřadu, který povolil

zjednodušený postup nebo by vývozci vydal osvědčení oprávněného hospodářského subjektu. Ve většině případů se však realizuje tzv. „běžný“ způsob, kdy vývozce nebo jeho zástupce podává českým celním úřadům celní prohlášení spolu s dalšími doklady a vyváženými zemědělskými produkty při každé vývozní operaci. Vývoz zboží z EU do třetích zemí znázorňuje schéma č. 4.

Schéma č. 4: Vývoz zboží z EU do třetích zemí

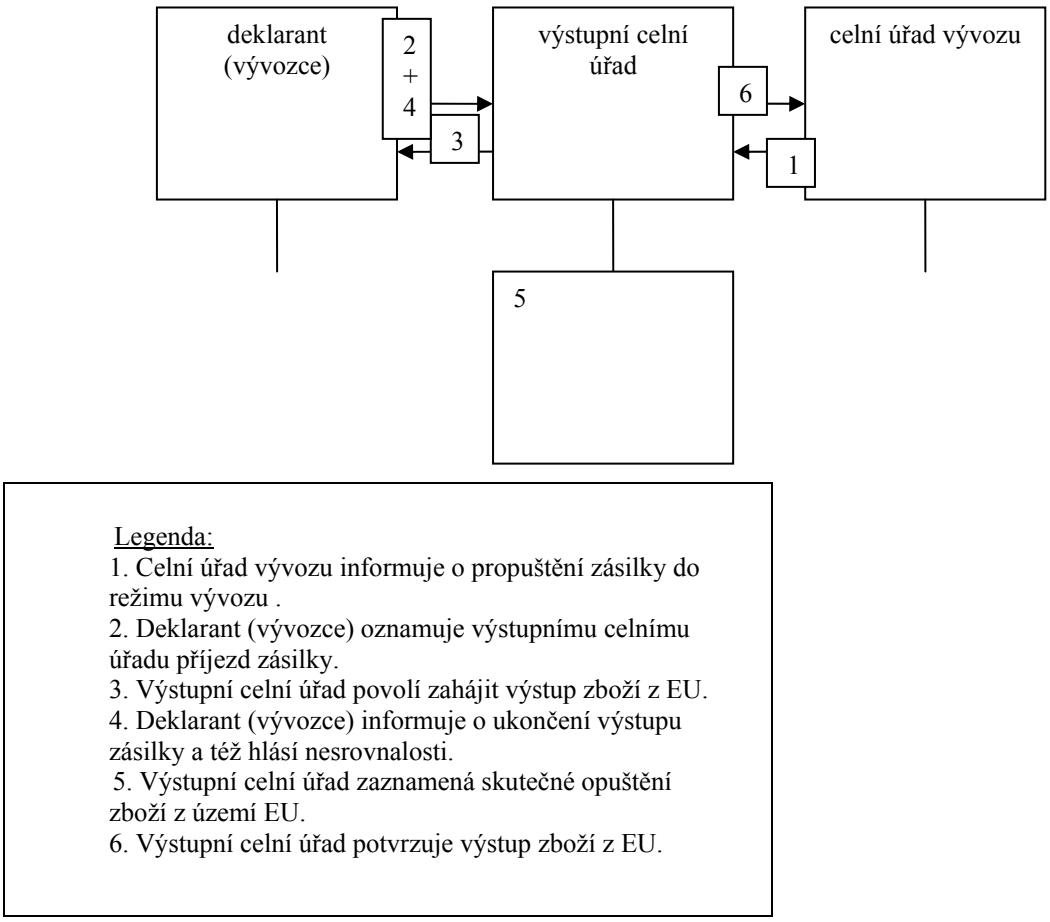

Zdroj: Vlastní zpracování

Dnem vývozu je den, kdy celní úřad přijme celní prohlášení, tj. projev vůle uskutečnit vývoz produktů, u kterých vývozce žádá o vývozní náhrady. Účelem tohoto právního úkonu je upozornit zejména celní úřad na skutečnost, že zamýšlená operace je uskutečňována za pomoci fondů EU. Celní úřady všech členských států EU jsou povinny provádět přiměřené kontroly. Přijetím celního prohlášení jsou zemědělské produkty do jejich skutečného vývozu

z EU pod celním dohledem. Celním dohledem se rozumí především kontrola účetních dokladů prováděná celními úřady.

Schéma č. 5: Vývoz zboží na základě elektronického celního prohlášení

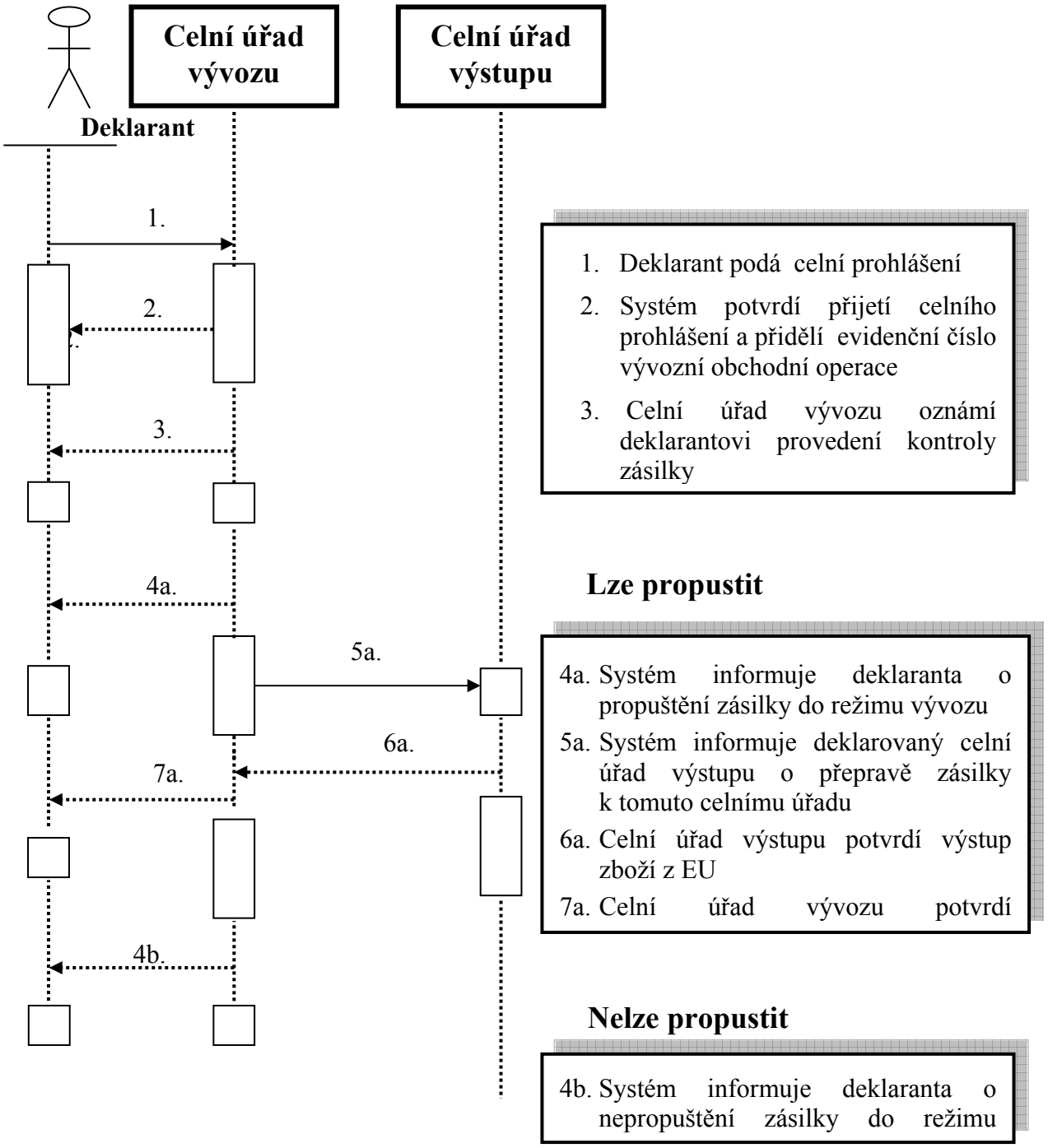

Zdroj: http://www.celnisprava.cz

Na základě informací obdržených od celního úřadu vývozu identifikuje celní úřad výstupu zboží a na základě analýzy rizik zkontroluje, jestli odpovídá zboží deklarovanému ve vývozním prohlášení. Celní úřad výstupu dohlíží na výstup zemědělských produktů z EU. Přesvědčí-li se celní úřad výstupu na základě dostupných informací (včetně přístavních a letištních systémů), že zboží opustilo EU, nejpozději následující pracovní den zasílá celnímu úřadu vývozu sdělení o výsledcích kontroly při výstupu. Bezprostředně po obdržení kladného sdělení výsledků kontroly při výstupu zašle celní úřad vývozu deklarantovi (vývozci) elektronické sdělení o potvrzení výstupu. Vývoz zboží na základě elektronického celního prohlášení znázorňuje výše uvedené schéma č. 5.

Není-li sdělení výsledků kontroly při výstupu k dispozici do 90 dní od propuštění zboží, může celní úřad vývozu z vlastního podnětu zahájit postup šetření. Celní úřad vývozu může také na žádost deklaranta, tj. osoby, která podala celní prohlášení, zahájit postup šetření před uplynutím zmíněných 90 dnů. K této situaci může dojít tehdy, pokud má deklarant informaci o tom, že zemědělské produkty opustily území EU.

Nepotvrdí-li celní úřad výstupu výstup zboží ani v jednom z výše uvedených případů, informuje celní úřad vývozu deklaranta a vyzve ho k předložení tzv. (alternativního důkazu, že zboží opustilo území EU. Tento důkaz nemusí být zpravidla ověřen celními orgány země určení . Obdrží-li celní úřad vývozu uspokojivý důkaz, ukončí operaci a informuje celní úřad výstupu. Celní úřad vývozu potvrdí výstup osobě, která podala celní prohlášení. Pokud výstup není potvrzen do 150 dní od data propuštění zboží k vývozu, může celní úřad vývozu zrušit platnost vývozního prohlášení a informuje o tom deklaranta.

Z důvodů rychlosti, hospodárnosti a efektivity správního řízení mohou celní ředitelství, která v ČR řídí celní úřady ve své územní působnosti, též provádět celní dohled. Tomuto celnímu dohledu též podléhá zboží, je-li celní prohlášení podáno elektronicky. Proto celní úřad popřípadě celní ředitelství musí ověřit, že zemědělské produkty, které opouštějí území EU, nebo jsou dodávány do některých míst určení (například do svobodného pásma), jsou těmi, které byly podrobeny vývozním celním formalitám.

Pro vyplacení vývozních náhrad slouží VDD jako důkaz dopravení zemědělských produktů do místa určení (například svobodného pásma) nebo jejich vývozu z území EU. Za účelem zjednodušení administrativních postupů je stanoven pružnější postup, než je užívání

tiskopisu VDD, pokud se použije zjednodušený tranzitní režim EU pro přepravu po železnici nebo ve velkokapacitních kontejnerech. V těchto případech je stanoveno, že není nutné plnit žádné formality, pokud je přeprava zahájena v členském státě EU a má-li být ukončena u výstupního celního úřadu, který potvrzuje výstup z EU. Zjistí-li výstupní celní úřad nesrovnalosti, nepovolí výstup zemědělských produktů z EU do třetí země, jak znázorňuje schéma č. 6.

Schéma č. 6: Odmítnutí odbavení zásilky

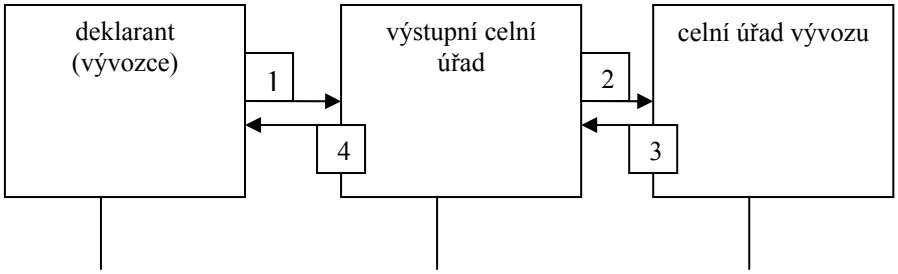

Legenda:
1. Deklarant (vývozce) oznamuje výstupnímu celnímu úřadu příjezd zásilky.
2. Výstupní celní úřad nedisponuje s údaji z celního prohlášení, a proto o ně požádá celní úřad vývozu.
3. Celní úřad vývozu odmítne poskytnout požadované údaje.
4. Výstupní celní úřad výstupu informuje deklaranta (vývozce) o nepovolení výstupu zboží z EU.

Zdroj: Vlastní zpracování

V některých případech může být vývozní náhrada požadována na zemědělské produkty, které byly vyvezeny z EU a které za účelem překládky nebo tranzitu byly dopraveny do EU dříve, než dorazily do místa určení (například svobodného pásma). K takovému vrácení může dojít i z jiných důvodů než jsou přepravní požadavky nebo z důvodu spekulace. V těchto případech není zaručeno dodržení 60-ti denní lhůty pro výstup zemědělských produktů z EU v nezměněném stavu. Pro předcházení těmto situacím jsou jasně určeny podmínky, za kterých může k takovému vrácení dojít.

Nejrozšířenějším způsobem, podání celního prohlášení, jímž je zahájeno celní řízení, je písemné celní prohlášení podané na tiskopisu JSD. V tiskopisu JSD lze uvést pouze jeden druh zboží. Má-li být vyvezeno více druhů zboží, tiskopis JSD může být doplněn dalšími 33 listy - Jednotnými správními doklady doplňkovými, z nichž každý obsahuje 3 položky zboží. Proto pro jedno celní řízení je rozhodujícím kritériem počet položek vyvezeného zboží. Graf

č. 2 znázorňuje počet položek vepřového masa (KN 020311 a 020312), mléka (KN 040120 a 040221) cukru (KN 170199) a sladového výtažku (190190), které české celní úřady propustily do režimu vývozu v letech 2004 - 2009.

Graf č. 2: Počty položek vepřového masa (KN 020311 a 020312), mléka (KN 040120 a 040221) cukru (KN 170199) a sladového výtažku (190190)

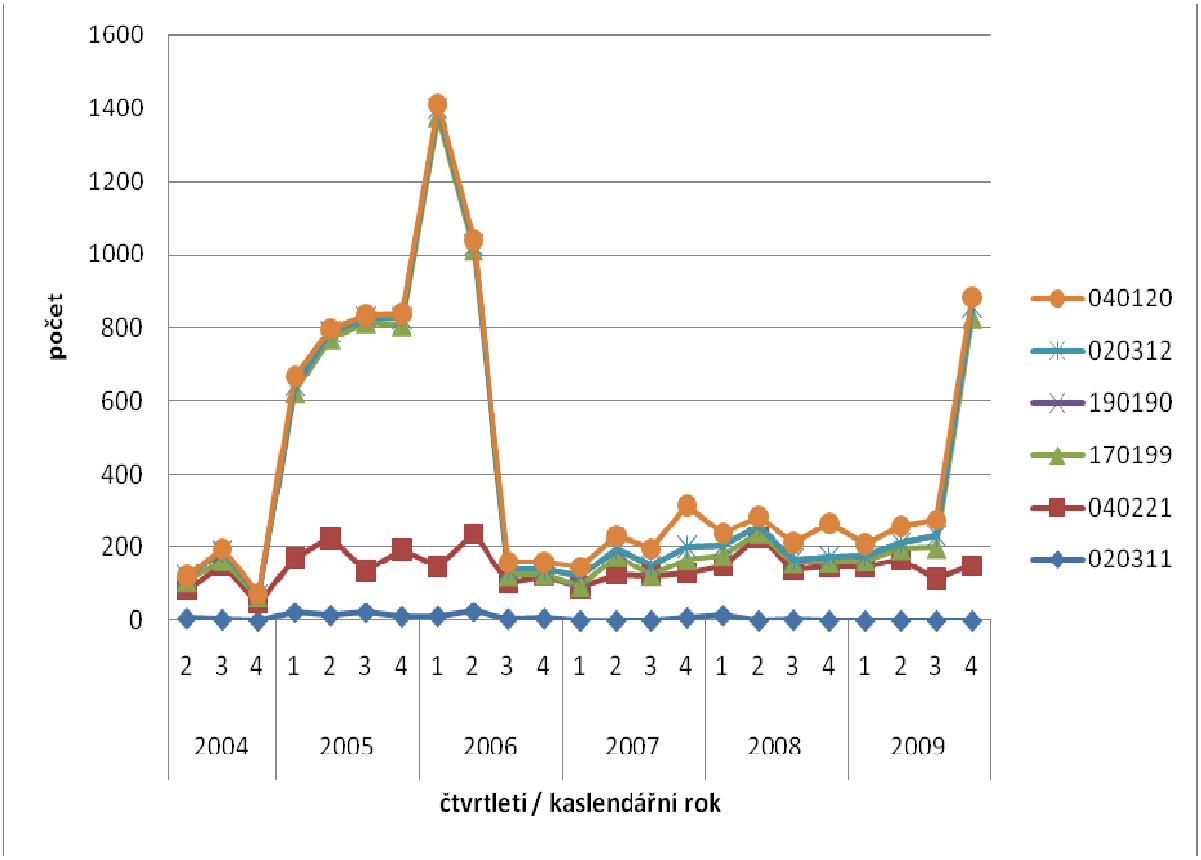

Zdroj: GŘC

V současné době v EU neexistuje vývozní clo, a proto vývoz zahrnuje uplatnění obchodně-politických opatření a další vývozní formality. Vyvážené zemědělské produkty, které byly navrženy k propuštění do režimu vývozu, jsou pod celním dohledem od okamžiku přijetí celního prohlášení až do doby výstupu zboží z území EU nebo do doby zničení zboží či zrušení platnosti celního prohlášení celním úřadem. Z toho vyplývá, že zboží, které opustilo území EU a již není pod celním dohledem, nemohou celní orgány členských států EU zjišťovat způsob nakládání s tímto zbožím a zda vyvezené zboží bude zpět dovezeno do EU.

5.1.1 Vývoz zemědělských produktů s náhradou

Vývozce může z EU vyvézt zemědělské produkty s náhradou na základě vývozní licence AGREX nebo osvědčení, které v ČR vydává SZIF. Vývozní licence AGREX má podobu množstevní licence nebo licence obsahující stanovení náhrady předem. Množstevní licence zakládá povolení a též i závazek držitele licence vyvážet zemědělské produkty během doby platnosti licence v přesně stanoveném množství. Licence obsahující stanovení náhrady předem naopak zavazuje vývozce vyvážet zemědělské produkty po dobu platnosti licence přesně určené množství základních produktů a stanovuje nárok na náhradu. Osvědčení určuje právo žádat náhrady na non Annex I zboží vyvážené během doby platnosti osvědčení ve výši rovnající se částce, na kterou bylo osvědčení vydáno.

Je-li vyvážen základní produkt, nárok na náhradu je podmíněn předložením vývozní licence AGREX nebo osvědčení celnímu úřadu členského státu. Nomenklatura základního produktu je tvořena dvanáctimístným kódem, který sestává z osmimístného kódu podpoložky společného celního sazebníku EU, doplněného o čtyřmístný doplňkový kód náhrady. V případě vývozu zpracovaných zemědělských produktů (tzv. non-Annex I) je nomenklatura tvořena KN společného celního sazebníku EU.

Potvrzení, že vyvážené zemědělské produkty byly z EU dopraveny do místa určení nebo že zboží dosáhlo stanoveného použití, se pro účely vyplacení vývozních náhrad především dokládá kontrolním výtiskem T5. Z tohoto důvodu kontrolní výtisk slouží jako důkaz, že

- závazek vyvážet lze považovat za splněný tím, že zemědělské produkty byly vyvezeny z EU,
- zemědělské produkty, na které vývozce uplatňuje vývozní náhradu a které jsou přepravovány přes jiný členský stát EU než je země vývozu, byly vyvezeny z EU.

5.1.2 Fyzické kontroly

V rámci celního řízení jsou u vyvážených zemědělských produktů prováděny fyzické kontroly. Fyzickou kontrolou se rozumí ověření shody údajů uvedených v celních prohlášení a doprovodných dokladech, na jejichž základě vývozci SZIF podávají žádost o vývozní náhrady, se zbožím, pokud jde o jejich množství, povahu a charakteristiky.

Fyzické kontroly musí být provedeny u nejméně 5 % všech vývozních celních prohlášení, kdy tato hranice se vztahuje na každý celní úřad, kalendářní rok a na každé

odvětví zemědělských produktů. Při výpočtu minimálního procenta fyzických kontrol se nepřihlíží ke kontrolám záměny a též k fyzickým kontrolám týkajících se

a) množství nepřesahující množství
   - 25 000 kg u obilovin a ryže
   - 5 000 kg u ovoce, zeleniny a zpracovaných zemědělských produktů
   - 2 500 kg u ostatních produktů, nebo
b) částek náhrad menších jak 1 000 EUR.

5.1.3 Kontrola souladu a kontrola záměny

Kontrola shody spočívá ve zrakové kontrole prováděné zaměstnancem celního úřadu při celním řízení, jehož účelem je propustit vyvážené zemědělské produkty do režimu vývozu. V rámci tohoto celního řízení zaměstnanec celního úřadu podle povahy zboží může ke zboží přiložit celní závěru. Kontrola souladu se provádí alespoň u 10 % z celkového počtu vývozních celních prohlášení. Do tohoto počtu se nezapočítávají případy, kdy vyvážené zemědělské produkty byly fyzicky zkontrolovány, nebo odebral-li celní úřad vzorky pro laboratorní analýzu.

Kontrolu záměny provádí výstupní celní úřad při potvrzení výstupu zboží z EU a současně tento výstupní celní úřad nerozhodl o propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu. Minimální počet těchto kontrol nesmí být nižší jak 8 % z počtu kontrolních výtisků T5 v každém roce. V případě pochybností, například při porušení celní závěry, může výstupní celní úřad před potvrzením výstupu zboží z území EU provést fyzickou kontrolu a současně odebrat vzorky k laboratorní analýze.

5.1.4 Neúplné celní prohlášení

Každý celní úřad v členském státě EU může na základě žádosti vývozce přijmout celní prohlášení, ve kterém chybí některý z předepsaných údajů o zboží, nebo není-li celní prohlášení doloženo všemi doklady, pokud mohou být uplatněny předpisy o vývozu, včetně opatření v rámci SZP.

Mezi chybějící údaje o vyváženém zboží patří údaje o zemi určení a kód podpoložky společného celního sazebníku EU. V těchto případech vývoz nemůže podléhat žádným zákazům a omezením a popis zboží musí umožňovat okamžitě a nezpochybnitelně vyvážené

produkty zařadit do příslušné podpoložky společného celního sazebníku EU. Pokud deklarant (vývozce) prokáže, že

- chybějící doklad existuje a je platný,
- nemohl chybějící doklad k celnímu řízení předložit z důvodů, které nemohl ovlivnit,

celní úřad zemědělské produkty propustí do režimu vývozu.

Vývozce musí na základě písemného rozhodnutí celního úřadu chybějící doklady předložit do 1 měsíce. Celní úřad ve svém rozhodnutí zpravidla stanoví, že splněním této podmínky je zboží propuštěno do režimu vývozu na základě neúplného celního prohlášení. Výše uvedenou lhůtu 1 měsíce k doplnění chybějícího dokladu nebo údajů uvedených v celním prohlášení může celní úřad na základě nové žádosti vývozce prodloužit. Neúplné celní prohlášení vývozce doplní sám ze svého podnětu nebo též může se souhlasem celního úřadu původní neúplné vývozní celní prohlášení nahradit novým celním prohlášením obsahujícím všechny předepsané údaje.

Pokud by vývozce ve stanovené lhůtě nepředložil chybějící doklady nebo by nedoplnil neúplné celní prohlášení, celní úřad ve smyslu zákona o správě daní a poplatků vyzve vývozce k odstranění tohoto nedostatku a současně stanoví vývozci náhradní lhůtu k odstranění nedostatku. Po marném uplynutí náhradní lhůty se na neúplné celní prohlášení pohlíží jako by nebylo podáno (tzn. celní úřad je oprávněn k odvolání tohoto neúplného celního prohlášení) a současně celní úřad z moci úřední zahájí s vývozcem řízení o porušení celních předpisů.

5.1.5 Zjednodušené celní řízení

Na žádost vývozce, který má sídlo nebo bydliště v členském státě EU, může celní úřad povolit zjednodušený postup. Mezi formy zjednodušeného postupu patří zjednodušené celní prohlášení a místní celní řízení.

O zjednodušený postup písemně nebo prostřednictvím datové zprávy žádá osoba, která je deklarantem, tzn. podává celní prohlášení s účelem propustit zemědělské produkty do režimu vývozu. Správní řízení o povolení zjednodušeného postupu se řídí celním kodexem Společenstvím, prováděcím předpisem k celnímu kodexu Společenství a podpůrně též správním řádem. Celní úřad členského státu EU žádost o povolení zjednodušeného postupu zamítne nebo jím povolený zjednodušený postup odejme, pokud se vývozce dopustil

závažného nebo opakovaného porušení celních předpisů, anebo vyváží-li zemědělské produkty do třetích zemí pouze příležitostně. Dalším důvodem zrušení vydaného povolení zjednodušeného postupu je skutečnost, kdy vývozce v žádosti uvedl nepravdivé nebo neúplné informace.

5.1.6 Zjednodušené celní prohlášení

Realizace zjednodušeného celního prohlášení umožňuje propustit zemědělské výrobky do režimu vývozu po podání zjednodušeného celního prohlášení a následným podáním dodatečného celního prohlášení ve formě globálního, pravidelného či souhrnného.

Vývozce může zemědělské produkty vyvážet zjednodušeným postupem na základě povolení vydaného příslušným celním úřadem, tj. v jehož územním obvodu má vývozce sídlo nebo místo obvyklého pobytu, jde-li o fyzickou osobu – podnikatele, anebo provozovnu či v územním obvodu celního úřadu, kde se vyvážené zboží nakládá nebo balí. Povolení nemůže být uděleno vývozci, který se dopustil závažného nebo opakovaného porušení celních předpisů anebo kterému jsou zemědělské produkty propuštěny do režimu vývozu pouze příležitostně. Opakované či závažné porušení celních předpisů nebo příležitostný vývoz zemědělských produktů jsou též důvodem odnětí povolení zjednodušeného postupu. Celní úřad může novým správním rozhodnutím změnit své původní povolení, pokud se změní předpisy EU nebo národní předpisy, anebo je-li to nutné k posílení celního dohledu (tj. úkonům a opatřením prováděných celními orgány u vyváženého zboží).

Zjednodušené celní prohlášení může mít formu neúplného celního prohlášení nebo obchodního či administrativního dokladu (například faktura). V zjednodušeném celním prohlášení musí být uvedeny údaje uvedené v prováděcím předpisu k celnímu kodexu Společenství a též popis zboží umožňující zařadit vyvážené produkty do příslušné podpoložky společného celního sazebníku EU a popřípadě i další údaje a náležitosti, které celní úřad považuje za potřebné, které jsou uvedeny ve výrokové části rozhodnutí o povolení zjednodušeného postupu.

Na rozdíl od místního řízení má vývozce povinnost předložit vyvážené zemědělské produkty celnímu úřadu. Vývozce tuto povinnost splní, pokud dohodnutým způsobem předem celnímu úřadu oznámí zahájení vývozní operace na místě schváleném nebo určeném celním úřadem, například v provozovně vývozce.

5.1.7 Místní řízení

Účelem místního řízení je, aby zboží bylo propuštěno do režimu vývozu v prostorách vývozce nebo na jiném místě určeném nebo schváleném příslušným celním úřadem.

Povolení zjednodušeného postupu formou místního řízení uděluje příslušný celní úřad na základě písemné žádosti vývozce. Vývozci je povolení vyhověno, pokud záznamy vývozce umožňují celnímu úřadu provést účinnou kontrolu, například kontrolu po propuštění zboží nebo daňovou kontrolu, a současně je zabezpečena kontrola dodržování předpisů a opatření vztahujících se ke konkrétnímu vyváženému zboží. Obdobně jako u zjednodušeného postupu nemůže být vývozci vyhověno, pokud závažným způsobem nebo opakovaně porušil celní předpisy, anebo žádá-li o propuštění zboží do režimu vývozu příležitostně.

Vývozce jako držitel povolení musí před uskutečněním vývozu oznámit celnímu úřadu zahájení vývozní operace, zapsat do své evidence údaje o vyváženém zboží a mít k dispozici veškeré doklady, které jsou potřeba k uplatnění vývozních formalit. V odůvodněném případě může celní úřad zprostit držitele povolení oznamovat každou vývozní operaci, pokud vývozce poskytne celnímu úřadu všechny informace a doklady umožňující provést kontrolu po skončeném celním řízení. V těchto případech se zápis údajů do evidence vývozce považuje za propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu.

Držitelům povolení zjednodušených postupů se poskytují výhody využívající nejen mezinárodní společnosti, ale i malé a střední podniky, které jsou finančně stabilní a znají celní problematiku. Pro držitele přínos spočívá v urychlení celních formalit při zabezpečení správného provádění í celního řízení konkrétním držitelem s cílem eliminovat neoprávněné vyplácení vývozních náhrad držitelům povolení.

5.1.8 Oprávněný hospodářský subjekt

Udělení povolení oprávněného hospodářského subjektu (Authorized Economic Operator) poskytuje výhody nejen mezinárodním společnostem, ale i malým a středním podnikům, které jsou finančně stabilní, využívají zjednodušené postupy a též znají celní problematiku. Proto oprávněné hospodářské subjekty by se měly odlišovat od jiných podnikatelů vyvážející zemědělské produkty a měly by být považovány za spolehlivé partnery v mezinárodním obchodě. Oprávněné hospodářské subjekty by měly využívat nejen

zjednodušené formy celního řízení, ale i úlevy z provádění celních kontrol, pokud splní podmínky v oblastech bezpečnosti a zabezpečení. V ČR na základě žádosti o vydání povolení rozhoduje Celní ředitelství České Budějovice, které může být vydáno ve formě:

- **zjednodušeného celního postupu**, kdy držitel povolení může využívat výhody v rámci celního řízení, jako jsou úlevy fyzických kontrol a kontrol dokladů předkládaných k celním prohlášení, provádění fyzických kontrol na místě navrženém vývozcem a popřípadě i přednostní provedení kontroly zboží
- ***bezpečnosti a zabezpečení***, kdy držitel povolení používá výhody při výstupu zboží z EU
- ***zjednodušeného celního postupu/bezpečnosti a zabezpečení*** umožňující držiteli povolení využívat výhody předchozích forem oprávněného hospodářského subjektu.

Žadatelem povolení oprávněného hospodářského subjektu může být právnická osoba nebo fyzická osoba - podnikatel se sídlem nebo v případě fyzické osoby bydlištěm v členském státě EU, a která splňuje podmínky v oblastech:

- *dodržování celních předpisů*, kdy žadatel se nesmí za poslední 3 roky od podání žádosti dopustit závažného nebo opakovaného porušení celních předpisů. V případě méně závažného porušení celních předpisů kompetentní orgán prošetřuje, zda žadatel má dobrou znalost celních předpisů, zda používá systém řešení nesrovnalostí ve vztahu k celním předpisům a zda využívá vhodný administrativní systém
- *platební schopnosti*, kdy žadatel na základě účetních a daňových dokladů musí prokázat svoji dobrou platební schopnost za poslední 3 roky od podání žádosti
- *účetního a logistického systému*, kdy žadatel musí vést účetnictví předepsaným způsobem, používat administrativní a logistické systémy znemožňující záměnu zboží, zabezpečit archivaci dokladů a účelně využívat opatření omezující zneužití informací
- *norem v oblasti bezpečnosti a zabezpečení*, kdy žadatel musí mít vhodné bezpečnostní systémy zabezpečující neporušenost výrobního procesu, kontrolu příjmu a výdeje zboží a skladovaného zboží a vhodnou identifikaci obchodních partnerů a vlastních zaměstnanců.

Pokud žádost neobsahuje předepsané informace nebo není-li doložena potřebnými doklady, Celní ředitelství České Budějovice jakožto kompetentní český celní orgán vyzve žadatele, aby do 30 dnů své podání doplnil. Při vyřizování žádostí si jednotlivé celní orgány členských států EU poskytují vzájemnou pomoc, zejména se vyjadřují ke splnění podmínek žadatelem. O žádosti musí celní orgán členského státu EU rozhodnout do 90 dnů ode dne

přijetí žádosti. Způsob vyřizování povolení oprávněný hospodářský subjekt znázorňuje schéma č. 7.

Schéma č. 7: Způsob vyřizování povolení oprávněného hospodářského subjektu

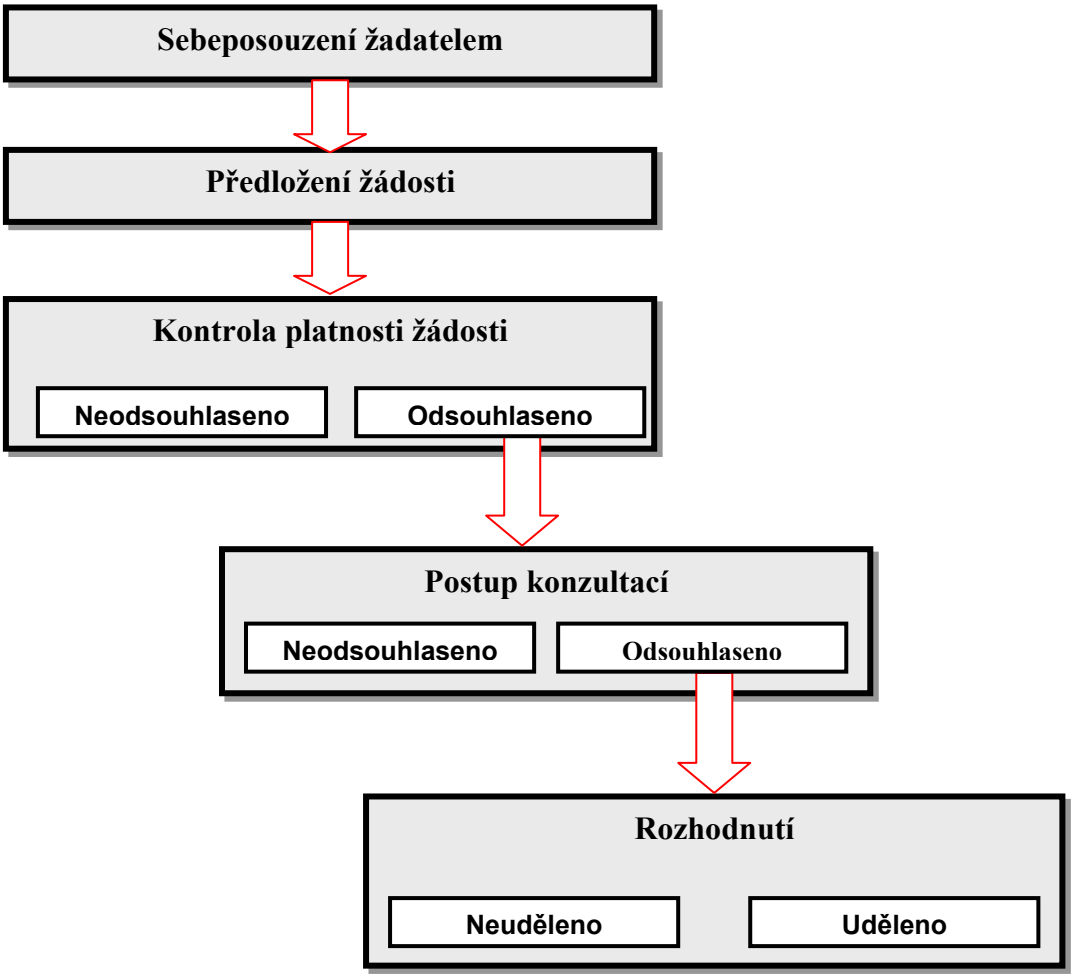

Zdroj:Vlastní zpracování

Zjistí-li celní úřad, že oprávněný hospodářský subjekt v menším rozsahu nedodržuje stanovené podmínky, vyzve subjekt k odstranění zjištěného stavu. V opačném případě na dobu 30, resp. 60 dnů pozastaví platnost osvědčení nebo novým správním rozhodnutím zruší platnost povolení oprávněného hospodářského subjektu.

V současné době české celní úřady nepovolují oprávněnému hospodářskému subjektu vyvážet zemědělské produkty. Důvodem jsou stanovená minimální procenta fyzických kontrol, kontrol souladu a kontrol záměny u vyvážených zemědělských produktu, na které jsou uplatňovány vývozní náhrady.

5.1.9 Analýzy vzorků zemědělských produktů prováděné celně technickou laboratoří

Historie celně technické laboratoře sahá až ke vzniku bývalé Československé republiky. Dne 12. července 1923 bylo přijato vládní nařízení, kterým se pro území bývalé Československé republiky zřídila Chemicko-technická zkušebna finanční správy v Praze, jejímž úkolem bylo provádění analytických a mikroskopických rozborů a ohledávání zboží všeho druhu na příkaz MF nebo na žádost úřadů a jednotlivců. Chemicko-technická zkušebna měla právo na základě provedených rozborů vydávat vysvědčení o výsledcích.

Přijetí celního zákona v roce 1992 potvrdilo potřebu celně technických laboratoří k provádění senzorických a analytických rozborů s cílem ověřovat správnost sazebního zařazení zboží. Bylo rozhodnuto o zřízení Ústřední celně technické laboratoře jako odborného a řídícího centra a oblastních celních laboratoří. V roce 2009 bylo od tohoto principu upuštěno a v rámci Generálního ředitelství cel byla zřízena jediná celně technická laboratoř s celorepublikovou působností, která má detašovaná pracoviště v regionech.

SZIF může požadovat, aby české celní orgány prováděly u vyvážených zemědělských produktů, na které se poskytuje vývozní náhrada, analýzy vzorků. Vzorky zemědělských produktů odebírají v rámci celního řízení zaměstnanci celního úřadu za přítomnosti vývozce.

Při analýze zemědělských produktů jsou kromě senzorické metody používány níže uvedené analytické metody:

- *Separační metody*

Ze separačních metod se používají techniky plynové chromatografie, kapalinové chromatografie, chromatografie na tenké vrstvě a metoda planární gelové elektroforézy. Mezi nejvýznamnější komodity analyzované plynovou chromatografií patří líh, přírodní tuky, vosky, oleje a výrobky vzniklé jejich chemickým zpracováním. Kapalinová chromatografie je základní metodou pro analýzu potravin a potravinových doplňků. Chromatografie na tenké vrstvě slouží k rychlému screeningu skupin látek, například koření, a metoda planární gelové elektroforézy je využívána k analýze bílkovin.

- *Optická mikroskopie a obrazová analýza*

Optický mikroskop s mikrofotografickým zařízením umožňuje pozorování mikroskopických preparátů v procházejícím i odraženém světle při alespoň 1000 x zvětšení.

Tato technika nachází uplatnění při rozlišování škrobů a posuzování heterogenních směsí a měření velikosti částic u sypkých materiálů.

- *Izotopové metody*

Metody izotopové analýzy patří mezi nejmodernější a nejvíce se rozvíjející metody, které slouží ke stanovení původu a složení výrobku. Pomocí nukleární magnetické rezonance lze učit botanický původ obilovin, tuků, lihu a sacharidů nebo podíl přidané vody, například ve vínech.

- *Infračervená spektrometrie*

Pomocí infračervené spektrometrie lze analyzovat organické nebo anorganické látky ve všech skupenstvích. Měřením se získá infračervené spektrum, které poskytuje informace o funkčních skupinách, které zpravidla postačují pro přímá srovnání a rychlou identifikaci neznámých látek. Pro identifikaci nehomogenních směsí s rozlišitelným složením se používá mikrospektrometrie. Tato technika poskytuje jednoduchou metodu pro analýzu vzorků menších než 0,1 mm. Z tohoto důvodu se infračervená spektrometrie využívá pro potvrzení vývozcem deklarovaného složení výrobku, identifikaci funkčních skupin a struktury organických látek a stanovení obsahu methylesterů u olejů.

Celně technická laboratoř při provádění analýz vzorků vyvážených zemědělských produktů postupuje podle předpisů EU. V příloze č. 5 a 6 se uvádějí metody hodnocení jakosti mléka a smetany nezahuštěné, neobsahující přidaný cukr ani jiná sladidla (KN 040120), mléka a smetany v prášku, granulích nebo jiné formě o obsahu tuku do 1,5 % hmotnostních (KN 040221), a bílého cukru (KN 170199). Pro vepřové maso (KN 020311 a 020312) a sladový výtažek (KN 190190) nejsou v souvislosti s poskytováním vývozní subvence metody hodnocení jakosti zavedeny. V příloze č. 7 se uvádějí poměry počtu analýz všech zemědělských produktů vyvezených z ČR do třetích zemí k celním řízením a fyzickým kontrolám v letech 2006 – 2008.

Pokud vývozce nesouhlasí s výsledkem rozboru provedeným celně technickou laboratoří, jiná autorizovaná laboratoř může ze vzorku odebraného celním úřadem provést referenční analýzu vyvezeného zemědělského produktu.

České celní orgány mohou u vyvážených zemědělských produktů, na které se poskytuje vývozní náhrada, provádět analýzy vzorků. Výsledky rozborů celně technické laboratoře, a popřípadě i referenční rozbory, slouží jako důkazy ověření správnosti údajů o vyvezených zemědělských produktech a pro poskytování vývozní náhrad vyplácených SZIF. Přestože analýzy vzorků si vyžádají další výdaje ze státního rozpočtu, vzhledem k verifikaci jakostních znaků vyvážených zemědělských produktů, lze očekávat i přínosy, spočívající v kontrole vyplácení vývozních náhrad vývozcům.

Na základě výše popsaných skutečností lze uvést tato doporučení a závěry:

- Pro účely vyplacení vývozní náhrady SZIF nebo jinou platební agenturou jiného členského státu EU je stanoven pojem vývoz, kterým se rozumí rozhodný okamžik, kdy zemědělský produkt opustil celní území EU. Lze doporučit, aby provádění fyzických kontrol a kontroly dokumentace z celního řízení byly zachovány.
- Aby se čelilo riziku záměny v případě vývozních prohlášení přijatých vnitrozemskými celními úřady, lze doporučit, provádění kontroly záměny výstupním celním úřadem kontroly záměny a aby tento celní úřad současně zjišťoval neporušenost celních závěr přiložených vnitrozemským celním úřadem.
- Elektronizace vývozních operací by měla probíhat postupně. V rámci běžného postupu lze doporučit, aby celní prohlášení bylo podáváno elektronicky, doplněné písemnými průvodní doklady, například fakturou.
- Držitelům povolení oprávněného hospodářského subjektu by mělo být umožněno využívat úlev celních kontrol i u zemědělských produktů, protože v současnosti mohou tyto výhody aplikovat pouze u exportujícího průmyslového zboží.
- V současné době neexistuje závazné kritérium, na jehož základě mohou celní orgány konstatovat opakovaně porušení celních předpisů žadatelem. Nesplnění této podmínky je důvodem nevyhovění žádosti o zjednodušený postup nebo žádosti o povolení oprávněného hospodářského subjektu. Proto lze navrhnout, aby české celní úřady při hodnocení tohoto kritéria vycházely z údaje 1% porušení celních předpisů s uložením sankce vztažených k celkovému počtu obchodních transakcí uskutečněných žadatelem za poslední 3 roky před podáním žádosti.
- U vyvážených zemědělských produktů by odběr vzorků měl být zachován. V oblasti metodického řízení odběru vzorků lze doporučit prohlubování systematické práci se

zaměstnanci českých celních úřadů, kteří pravidelně provádějí odběry vzorků vyvážených zemědělských produktů.

5.2 Daňová kontrola a kontrola po propuštění zboží

Po propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu mohou české celní orgány na základě zákona o správě daní a poplatků provádět daňovou kontrolu nebo v souladu s celním kodexem Společenství též mohou provádět kontrolu po propuštění zboží upravenou českým celním zákonem.

5.2.1 Daňová kontrola

Daňové právo hmotné se uplatňuje prostřednictvím daňového práva procesního. V tomto smyslu tvoří daňové právo hmotné a daňové právo procesní jednotný celek, kde je však třeba vždy rozlišovat část hmotně-právní upravenou v jednotlivých právních předpisech odpovídající jednotlivým druhům daní a dalším peněžitým plněním majícím povahu daně, včetně cla, a část procesní upravenou v obecné rovině daňovým řádem pro všechny druhy daní a další peněžitá plnění. S účinností daňového řádu byl zrušen zákon o správě daní a poplatků, čímž provádění daňové kontroly je nově upraveno daňovým řádem.

Názory volající po subsidiárním použití správního řádu v celním řízení se nejvíce odvolávají na obecný pohled tradiční právní teorie, dle něhož by v rámci principu jednoty a vnitřní bezrozpornosti právního řádu měly být zákony připravovány provázaně z pohledu celého systému. V ČR platný správní řád je procesní předpis, který je prostředkem aplikace zcela odlišné hmotně-právní úpravy, zakládající existenci administrativně-právních vztahů mezi nositeli a adresáty veřejné správy, přičemž tyto vztahy se dají nikoliv v nepodstatných rysech odlišovat od vztahů finančněprávních.

Daňový řád obsahuje přesné vymezení předmětu daňové kontroly ve vztahu ke konkrétnímu daňovému (celnímu) řízení a zároveň výslovně upravuje možnost upřesnit rozsah daňové kontroly v průběhu jejího provedení. Proto české celní orgány jako správci daně mohou daňovou kontrolu zahájit i pro další celní řízení rozšířením daňové kontroly prováděné u konkrétního subjektu.

Smyslem daňové kontroly je především umožnit českým celním orgánům zjistit u účastníka celního řízení, popřípadě dlužníka, především základ pro vyměření cla a daně

spravované českými celními orgány. Provádění daňové kontroly celními orgány je praktické v těch případech, kdy celní řízení je celním úřadem zahájeno z moci úřední, například při nezákonně vyvezeném zboží a nemá-li vývozce zboží již u sebe. Další eventualitou je, že příslušné celní ředitelství nebo celní úřad provedením daňové kontroly prošetřuje údaje, na jejichž základě rozhodl o propuštění zboží do režimu vývozu, který umožňuje vyvézt zemědělské produkty z ČR do třetích zemí. S účinností daňového řádu, tj. 1. ledna 2011, lze daň, clo anebo poplatek doměřit pouze na základě výsledku daňové kontroly. Výjimkou jsou pouze případy, kdy lze předpokládat doměření daně na základě nových skutečností nebo důkazů zjištěných mimo daňovou kontrolu a ke kterým se musí daňový subjekt vyjádřit. Pokud daňový subjekt se ke zjištěným skutečnostem nevyjádří a tím výzvě nevyhoví, podle daňového řádu lze daň doměřit podle pomůcek. Kontrola celního prohlášení po propuštění zboží má ve srovnání s daňovou kontrolou specifický předmět kontroly, který může zahrnovat skutečnosti nefiskálního charakteru, a tím se dotýká širšího okruhu subjektů, které mohou této kontrole podléhat. Z tohoto důvodu nelze kontrolu celního prohlášení po propuštění zboží považovat za obdobu daňové kontroly. Hlavní rozdíly v účelu daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží jsou patrné z tabulky č. 7.

Tabulka č. 7: Rozdíly v účelu daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží

Daňová kontrola	Kontrola po propuštění zboží
Daňovou kontrolou pracovník správce daně zjišťuje nebo prověřuje daňový základ nebo jiné okolnosti rozhodné pro správné stanovení daně u daňového subjektu nebo na místě.	Účelem je přesvědčit se o správnosti a úplnosti údajů uvedených v celním prohlášení, pravosti dokladů k němu předložených nebo připojených a o správnosti vyměřeného dovozního cla, daní a poplatků.

Zdroj: Vlastní zpracování

Osoba, u které je daňová kontrola prováděna, má ve vztahu k celnímu orgánu řadu povinností, zejména:

- musí zajistit vhodné místo a podmínky provedení kontroly
- sama nebo prostřednictvím svého zástupce poskytuje informace o organizační struktuře firmy, pracovní náplni jednotlivých útvarů a způsobu oběhu a uložení účetních a jiných dokladů
- nesmí zatajovat doklady, které má k dispozici, nebo o nichž je kontrolované osobě známo, kde se nacházejí
- musí předložit důkazní prostředky, které potvrzují tvrzení kontrolované osoby učiněná v průběhu kontroly

- musí umožnit vstup zaměstnancům celních orgánů do každé provozní budovy, místa, obydlí a dopravních prostředků sloužících k podnikatelské činnosti
- musí zajistit účast svého zástupce (zpravidla zaměstnance) na jednání se zástupci celních orgánů
- musí zapůjčit potřebné doklady i jiné věci mimo prostor kontrolované osoby.

Před zahájením daňové kontroly celní ředitelství nebo celní úřad zpravidla příslušnou osobu upozorní, že u ní bude vykonána daňová kontrola. Celní orgán tak může učinit písemně, kdy kontrolované osobě neukládá žádné povinnosti, nebo telefonicky.

Daňová kontrola je zahájena dnem, kdy celní ředitelství nebo celní úřad zahájí prověřování základu pro vyměření cla a daně nebo jiných rozhodných okolností. V současné době převládá názor, že v okamžiku zahájení kontroly je třeba, aby zaměstnanec celního orgánu sepsal a zpravidla na místě kontrolované osobě předal protokol, ve kterém uvede datum a rozsah daňové kontroly. Daňová kontrola nemusí být vždy komplexním prověřením v úvahu přicházejících okolností, ale může být tematicky zaměřena pouze na předem deklarovanou oblast nebo na určité časové období.

Osoba, která je podrobena daňové kontrole, je ve vztahu k celnímu orgánu oprávněna:

- požadovat, aby zaměstnanec celního orgánu prokázal svoji příslušnost k celní správě služebním průkazem nebo v případě celníka též stejnokrojem s jeho identifikačním číslem
- být přítomna jednání se zaměstnanci celního orgánu
- podávat námitky proti postupu zaměstnance celního orgánu
- klást otázky svědkům a znalcům při ústním jednání a místním šetření
- vyjádřit se před ukončením kontroly k výsledku uvedenému ve zprávě a ke způsobu jeho zjištění, případně navrhnout jeho doplnění
- nahlížet u celního orgánu v obvyklou úřední dobu do převzatých dokladů.

Daňovou kontrolu, která se týká skutečností, které již byly zkontrolovány, je možno opakovat za těchto podmínek:

a) správce daně zjistil nové skutečnosti nebo důkazy, které bez zavinění správce daně nemohly být uplatněny v původní daňové kontrole a které současně zakládají pochybnosti o správnosti, průkaznosti nebo úplnosti dosud stanovené částky cla, daně nebo poplatku

anebo o tvrzení daňového subjektu. Opakovanou daňovou kontrolu lze provést pouze v rozsahu, který odpovídá nově zjištěným skutečnostem nebo důkazům, nebo

b) daňový subjekt učiní úkon, kterým mění svá dosavadní tvrzení. V těchto případech lze daňovou kontrolu opakovat v rozsahu odpovídající změně dosavadního tvrzení daňového subjektu.

Pokud daňový subjekt neumožní zahájit daňovou kontrolu, může být k tomu správcem daně vyzván. Z tohoto důvodu celní ředitelství nebo celní úřad, který má daňovou kontrolu provést, ve své ve výzvě daňovému subjektu stanoví

- místo zahájení daňové kontroly
- předmět daňové kontroly
- lhůtu, ve které daňový subjekt musí celnímu ředitelství nebo celnímu úřadu sdělit den a hodinu, kdy je připraven k zahájení kontroly.

Podá-li kontrolovaná osoba podá námitku proti postupu zaměstnance celního orgánu, o námitce rozhodne nadřízený zaměstnance, proti jehož postupu námitky směřují. Ten buď námitce vyhoví a neprodleně zajistí nápravu nebo kontrolované osobě písemně sdělí důvody, pro které nelze námitce vyhovět. Proti rozhodnutí o námitce se nelze samostatně odvolat.

V rámci daňové kontroly může celní ředitelství nebo celní úřad provést u kontrolovaného subjektu místní šetření. Kontrolovaná osoba musí zaměstnanci příslušného celního ředitelství nebo celního úřadu poskytnout přiměřené prostředky a pomoc tak, aby místní šetření mohlo být účinně provedeno, zejména podat potřebná vysvětlení. Vyžádá-li si celní orgán u kontrolované osoby zapůjčení dokladů nebo jiných věcí, tato osoba je povinna výzvě celního orgánu vyhovět. O zapůjčení vydaných věcí vystaví zaměstnanec celního ředitelství nebo celního úřadu potvrzení s podrobným seznamem a popisem zapůjčených věcí. Kontrolované osobě jsou zapůjčené věci vráceny ve lhůtě 30 dnů. Tato procesní lhůta neplatí ve zvláště složitých případech, kdy nadřízený orgán může 30-ti denní lhůtu prodloužit, například je-li třeba provést expertizu převzaté věci. Proti rozhodnutí o prodloužení lhůty se kontrolovaná osoba nemůže samostatně odvolat.

Pokud zajištěné věci nelze vrátit jejich vlastníkovi nebo oprávněnému držiteli, protože celnímu orgánu není znám nebo i přes výzvu si vlastník nebo oprávněný držitel věci

nevyzvedne, příslušné celní ředitelství nebo celní úřad může rozhodnout o propadnutí zajištěných věcí státu.

O místním šetření sepíše zaměstnanec celního ředitelství nebo celního úřadu podle povahy věci protokol o ústním jednání nebo úřední záznam. Obsah protokolu nebo úředního záznamu může být přímo uveden ve zprávě z daňové kontroly, kterou zaměstnanci celního ředitelství nebo celního úřadu po skončení daňové kontroly projednají s kontrolovanou osobou. Zprávu o kontrole podepisují zaměstnanci celního ředitelství nebo celního úřadu a kontrolovaná osoba, resp. statutární orgán nebo prokurista firmy. Bezdůvodné odepření podpisu zprávy o kontrole ze strany kontrolované osoby je pro platnost zjištění uvedených ve zprávě bezvýznamné, o čemž musí být kontrolovaná osoba vždy poučena.

5.2.2 Kontrola po propuštění zboží

Účelem kontroly po propuštění zboží je přesvědčit se o správnosti a úplnosti údajů uvedených v celním prohlášení, pravosti dokladů k němu předložených nebo připojených a v případě dovozu zboží též o správnosti vyměřeného cla, daní a poplatků spravovaných českými celními úřady.

Kontrola po propuštění zboží se provádí podrobnou kontrolou obchodních dokladů a jiných údajů vztahujících se k vývozním operacím nebo následným obchodním operacím se zbožím, na které se vztahuje celní prohlášení. Kontrola může být provedena v místnostech vývozce nebo jiné osoby, která se přímo nebo nepřímo zúčastnila obchodních operací, anebo u osoby, která má u sebe zmíněné doklady a údaje pro obchodní účely. Kontrolu zahajuje celník, který prokáže svoji příslušnost k celní správě, a kontrolované osobně oznámí, že u ní bude kontrola provedena. Pokud celní ředitelství nebo celní úřad dospěje k závěru, že vzhledem k účelu kontroly bude výhodnější kontrolu provést v prostorách celního ředitelství nebo celního úřadu, vyzve kontrolovanou osobu, aby se dostavila na příslušné celní ředitelství nebo celní úřad za účelem kontroly, a kontrolované osobě též sdělí, jaké doklady má ke kontrole přinést a předložit.

Osoba, u které je kontrola prováděna, je ve vztahu k celnímu orgánu provádějícímu kontrolu oprávněna:

- požadovat prokázání příslušnosti k celní správě
- být přítomna při kontrole

- předkládat v průběhu kontroly důkazy nebo navrhovat předložení důkazů, které nemá sama k dispozici
- podávat námitky proti postupu celníků provádějící kontrolu
- klást otázky svědkům a znalcům při ústním jednání a místním šetření
- vyjádřit se k výsledku kontroly a ke způsobu jeho zjištění
- nahlížet u celního orgánu kdykoliv v jeho obvyklou úřední hodinu do převzatých dokladů.

O výsledcích kontroly jsou celníci provádějící kontrolu povinni sepsat zprávu o kontrole a projednat ji s kontrolovanou osobou. Srovnání zjištěného celního dluhu a výslednosti daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží provedené českými celními úřady a celními ředitelstvími v letech 2005 – 2009 se uvádí v příloze č. 8. Mezi nejčastěji opakující se formy porušení celních předpisů patří nesprávné sazební zařazení, dvojí fakturace a nesprávné uvedení nákladů na služby spojené s pojištěním, balením, opravou a servisní službou.

Na základě výše popsaných skutečností lze uvést tato doporučení a závěry:

Dne 1. ledna 2011 nabyl účinnosti daňový řád, který jako procesně-právní předpis v oblasti správy daní a poplatků nahradil zákon o správě daní a poplatků platný od 1. ledna 1993. V daňovém řádu zůstává hlavní význam místního šetření a daňové kontroly zachován. Základní rysy nové úpravy lze shrnout následovně:

daňovému subjektu a dalším osobám je i nadále stanovena povinnost poskytovat správci daně potřebnou součinnost při místním šetření a daňové kontrole

daňová kontrola je zahájena v okamžiku provedení prvního úkonu vůči kontrolované osobě a ukončena podpisem zprávy o kontrole, čímž zahájení a ukončení daňové kontroly je nově stanoveno zákonem

daňovou kontrolu lze provést u kontrolované osoby nebo na jiném (vhodnějším) místě

rozsah daňové kontroly může být různý a v průběhu kontroly může být rozšířen nebo zúžen

daňovou kontrolu na rozdíl od kontroly po propuštění zboží mohou provádět i občanští zaměstnanci celních ředitelství a celních úřadů

v rámci daňové kontroly může celní ředitelství nebo celní úřad provést místní šetření

daňovou kontrolu lze provést pro více celních řízení a též ji lze opakovat (Vanka a Valder, 2010).

Podle článku 221 odst. 3 celního kodexu Společenství je lhůta ke sdělení částky dlužného cla 3 roky od vzniku celního dluhu. Ustanovení článku 221 odst. 4 celního kodexu Společenství umožňuje aplikovat speciální lhůtu v těch případech, kdy celní dluh vznikl v důsledku jednání způsobilého vyvolat trestní řízení. Při neexistenci právní úpravy EU se platnými předpisy rozumí národní předpisy upravující speciální lhůty a podmínky jejich aplikace, kterou však v současné době celní zákon nebo daňový řád anebo jiný speciální zákon neobsahují. Kvalifikaci jednání jako způsobilého vyvolat trestní řízení provádějí české celní orgány jen v rámci a pro účely správního řízení, tzn. nezávisle na případném trestním řízení. Z těchto důvodů by novelou celního kodexu Společenství měla být stanovena speciální lhůta, čímž by u subvencovaných zemědělských produktů mohla být v odůvodněných případech provedena kontrola po propuštění zboží i po uplynutí základní tříleté lhůty, například ve lhůtě 10 let po uskutečněném vývozu zemědělských produktů z EU.

Z přílohy č. 8 vyplývá vzrůstající výslednost daňové kontroly za roky 2005 – 2009. Nižších hodnost výslednosti bylo dosaženo u kontroly po propuštění zboží, kdy nejvyšší výslednost byla dosažena v roce 2006 (41,9%). Přesto kontrola po propuštění zboží je významným nástrojem poskytování vývozních náhrad vývozcům v rámci SZP pro její specifický charakter spočívající v oprávnění celních ředitelství a celních úřadů ověřovat správnost a úplnost údajů uvedených ve vývozních celních prohlášeních a pravost dokladů k nim přiložených a současně zjišťovat existenci, pravost dokladů a pravdivost údajů vztahujících se k vývozním operacím, případně i následným obchodním operacím.

5.3 Vývozní náhrady v EU

Podpory zemědělských a potravinářských výrobků jsou v EU poskytovány především za účelem podpory mezinárodního obchodu a regulace vnitřního trhu. Rozdíl mezi cenami na světovém trhu a cenami v EU je dorovnáván exportními subvencemi. Vývozní náhrady jsou jednotné pro všechny členské státy EU, mohou se však odlišovat podle cílového místa určení vývozu a v důsledku toho i dopravních nákladů, případně vzniku určité situace na světovém trhu nebo konkrétních požadavků některých trhů.

Většina vývozů se uskutečňuje přes systém tendrů, do některých zemí však platí odlišná procedura, například při vývozu zemědělských produktů do Švýcarska nebo Norska.

Pokud vývozní náhrada není stanovena předem, vývozce se nemusí u platební agentury předem registrovat.

Vývozní náhrady lze poskytovat na následující zemědělské produkty:

- obiloviny a mouky, krupice nebo krupička z pšenice nebo z žita
- rýže a zlomková rýže
- produkty zpracované z obilovin
- krmné směsi z obilovin
- hovězí, telecí a vepřové maso
- drůbeží maso a vejce
- mléko a mléčné výrobky
- bílý cukr a surový cukr bez dalšího zpracování
- sirupy a některé jiné výrobky z cukru.

Vývozní náhrady se poskytují na základě vývozní licence nebo osvědčení (AGREX), kterou v členském státě EU vývozci vystaví platební agentura. Jednou z podmínek vyplacení náhrady je, že vývozce musí prokázat vývoz zemědělských produktů z území EU do třetí země. Vývozní náhrady se neposkytují na výrobky, které jsou dováženy z třetích zemí a reexportovány zpět do třetích zemí. Exportní náhrady jsou většinou stanoveny na delší období. Mohou se však měnit v závislosti na vývoji trhu v EU nebo na světovém trhu.

U obilovin nebyly v roce 2004 až 2009 vývozní náhrady poskytovány. U zpracovaných výrobků z obilovin (mouka KN 1102, krupice KN 1103, obilná zrna jinak zpracovaná KN 1104, škrob KN 1108) byly exportní subvence vyhlášeny až v červnu 2004 a jejich výše byla stanovena od 24,67 do 49,23 EUR/100 kg. V roce 2005 se sazby na tyto zemědělské produkty v průběhu roku zvyšovaly a pohybovaly se v rozmezí od 40,24 do 70,06 EUR/100 kg. V roce 2006 se v průběhu roku sazby vývozních náhrad snižovaly z 54, 16 na 40,62 EUR/100 kg a v listopadu 2005 nebyly vývozní náhrady poskytovány.

V dubnu 2007 byly sazby exportních subvencí opět vyhlášeny a jejich výše byla od 14,37 do 19,42 EUR/100 kg. V průběhu roku 2007 se tyto sazby snižovaly, koncem října 2007 dosáhly částky od 0,73 do 1,06 EUR/100 kg a od 8. listopadu 2007 nebyly vývozní subvence opět poskytovány.

U sladu (KN 1107) nebyly od vstupu ČR do EU do konce roku 2009 vývozní náhrady stanoveny.

U cukru byly vyhlašovány tři formy vývozních náhrad. První formou jsou sazby vývozních subvencí v rámci tendrů, které jsou vyhlašovány týdně a s jejichž podporou je vyvážena většina cukru z členských států EU. Od maximální úrovně těchto vývozních náhrad se odvíjí úroveň podpory pro cukr vyvážený ve formě zpracovaných výrobků, která se stanovuje měsíčně. Poslední formou je pevná vývozní náhrada stanovená 1x za dva týdny, a která je zpravidla nižší o 3 EUR/100 kg než činila nejnižší hodnota vývozní náhrady poskytnuté v rámci tendru za posledních 14 dnů. Tato vývozní náhrada je však určena pro export malého množství cukru. V letech 2004 až 2008 poklesly sazby vývozních náhrad z původních 43,06 EUR/100 kg na 15,59 EUR/100 kg. V září 2008 byly náhrady pro vývoz bílého cukru i surového cukru vyvážené v nezměněném stavu pozastaveny a pro rok 2009 nebyly stanoveny.

U mlékárenských výrobků je pro monitorování exportu v rámci závazků WTO požadováno vydání exportní licence v případě, že produkt je vyvážen s exportní refundací vyšší než 60 EUR. Licence mají platnost 4 kalendářní měsíce od jejich vydání platební agenturou pro sýry, máslo a ostatní mléčné výrobky a 6 kalendářních měsíců pro sušené odstředěné mléko. Složení kauce je vyžadováno ve výši 5 % pro máslo, 30 % pro sýry, 15 % pro sušené odstředěné mléko 20 % pro ostatní produkty. Vývozní náhrady pro sýry jsou vázány na zemi určení zařazené do 4 skupin: SNS, státy východní Evropy, USA a ostatní země. Speciální postup je vyžadován pro export sýrů do USA, Kanady a Švýcarska. Vývozní náhrady jsou rovněž poskytovány na mléčné výrobky, které jsou zahrnuty do zpracovaných výrobků. Výši vývozní náhrady stanovuje Komise na základě vlastních kalkulací tak, aby rozložila objem žádaných subvencí v průběhu celého roku v závislosti na situaci na trhu EU a zejména na základě závazků WTO.

V průběhu roku 2004 se pohybovala výše vývozních náhrad podle země určení na vývoz mléka (KN 040130) v rozmezí od 15,48 do 73,55 EUR/100 kg, pro SOM (KN 040210) od 24,03 do 69,37 EUR/100 kg, pro máslo (KN 040510) ve výši 97,69 až 135 EUR/100 kg a pro sýry (KN 0406) od 9,72 do 77,75 EUR/100 kg, přičemž nejnižší sazby byly stanoveny na vývoz do Albánie, Bosny a Hercegoviny, Srbska a Černé Hory. V roce 2008 nebyly pro mléko a mlékárenské výrobky vývozní náhrady stanoveny.

Do 22. října 2009 se sazby exportních subvencí pro mléko pohybovaly od 6,54 do 30,26 EUR/100 kg a pro SOM od 19 do 22,10 EUR/100 kg do konce roku 2009, poté nebyly na tyto produkty vývozní náhrady poskytovány. Sazby vývozních náhrad pro sušené plnotučné mléko byly poskytovány do 4. listopadu 2009 ve výši od 17,0 do 41,69 EUR/100 kg. Pro máslo byly sazby exportních subvencí vyhlašovány po celý rok od 36,78 do 67,38 EUR/100 kg. Pro sýry byly do 4. listopadu 2009 vývozní náhrady stanoveny ve výši od 4,62 do 25,39 EUR/100 kg .

Pro stanovení vývozních náhrad u skotu, hovězího a telecího masa jsou respektovány tyto zásady:

- stávající situace a budoucí trendy s přihlédnutím k cenám a dostupnosti hovězího a telecího masa na trhu EU a na světovém trhu,
- cíle společného uspořádání trhů s hovězím a telecím masem, které mají zaručit rovnováhu a přirozený vývoj, co se týče cen a obchodování na těchto trzích,
- závazky přijaté ve WTO, stabilita trhu EU a ekonomická hlediska navrhovaných vývozů.

V červnu 2004 byla na plemenný skot (KN 0102) vyhlášena sazba vývozní náhrady od 41 do 53 EUR/100 kg živé hmotnosti, na hovězí maso čerstvé a mražené (KN 0201 a 0202) a droby (0206) podle místa určení sazba od 10 do 123 EUR/100 kg. V roce 2008 a 2009 byly sazby exportních subvencí u plemenného skotu stanoveny ve výši 25,9 EUR/100 kg živé hmotnosti a pro hovězí maso se pohybovaly od 21,5 do 84,7 EUR/100 kg.

Výše vývozních náhrad u vepřového masa a výrobků z něho zejména závisí na ceně a zásobách vepřového masa v EU a na světovém trhu, rozdílu nákladů obilných krmiv na světovém trhu a trhu EU a na konkurenčních podmínkách trhů třetích zemí. Vývozní subvence se přidělují prostřednictvím vývozního licenčního systému. Exportní subvence jsou většinou stanoveny pro delší období. Podle vývoje na trhu však mohou být subvence změněny. Souhrn poskytnutých vývozních subvencí nesmí překročit závazky WTO. Uplatňované subvence si členské státy EU přepočítávají na národní měnu tzv. „zeleným“ směnným kursem platným v době vývozu z EU do třetích zemí.

V roce 2004 byly stanoveny pouze vývozní náhrady na vepřové maso (KN 0203) a droby solené (KN 0210) ve výši 59,50 EUR/100kg a pro přípravky z masa (KN 1601 a 1602) ve výši od 16,50 do 32 EUR/100 kg. Od roku 2008 do 6. srpna 2009 byly vyhlášeny exportní

subvence na vepřové maso ve výši od 19, 40 do 31,10 EUR/100 kg. Po celý rok 2009 byly v platnosti vývozní subvence na maso a droby solené ve výši 54,20 EUR/100 kg a pro přípravky z masa ve výši 15,20 až 29 EUR/100 kg.

U drůbeže byly v letech 2004, 2008 a 2009 vyhlášeny vývozní náhrady na živé kohouty a slepice o hmotnosti nepřekračující 185 g (KN 0105 11) ve výši od 0,24 do 1,4 EUR/100 ks a pro drůbež zmrazenou ve výši od 32,50 do 50 EUR/100 kg.

U vajec byly vývozní náhrady poskytovány od vstupu ČR do EU do konce roku 2009 od 0,20 do 2,32 EUR/100 ks vajec čerstvých (KN 0407), resp. od 12,60 do 84,72 EUR/100 kg u ptačích vajec sušených (KN 0408).

5.3.1 Postup vyplacení vývozní náhrady a její zálohy

Vývozce musí SZIF nebo platební agentuře jiného členského státu EU do 12 kalendářních měsíců od vývozu zboží z EU předložit žádost o vývozní náhradu spolu s doklady osvědčující výstup zboží z EU a popřípadě i přepravní doklady a důkazy o dopravení zboží do konkrétní třetí země. Přehled vývozních náhrad ČR v letech 2004 až 2009 v členění pro jednotlivé skupiny zemědělských komodit je uveden tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Vývozní náhrady ČR letech 2004 - 2009 (v tis. Kč)

Zemědělský produkt	2004	2005	2006	2007	2008	2009
mlékárenské výrobky	1 128 489	689 265	389 141	180 875	1 080	69 890
živý skot	30 010	-	-	-	-	-
hovězí maso		14346	7 444	4 774	4 116	5 965
prasata	68 499	-	-	-	-	-
vepřové maso	-	148	-	-	4 827	2177
Vejce	-	475	298	-	-	-
drůbeží maso	-	-	380	-	306	327
obiloviny	-	1 159	4 256	1 119	154	-
bramborový škrob	19 566	-	-	-	-	-
brambory	-	-	-	-	-	-
chmel	-	-	-	-	-	-
cukr	-	29 145	87 051	26 540	-	70 193
ovoce a zelenina	-	-	1 783	4 390	-	-

slad	51 977	-	-	-	-	-
zpracované výrobky	2 552	38 570	35 241	40 294	32 758	15 201
nezpracované výrobky-SOT	208 659	-	-	-	-	-
Celkem	1 509 752	782 108	525 594	257992	43 241	163 753

Zdroj: www.uzei.cz

Vývozní náhrady jsou vývozcům vypláceny do 3 kalendářních měsíců od přijetí žádosti. Postup vyplacení vývozních náhrad znázorňuje schéma č. 8.

Schéma č. 8: Postup vyplácení vývozních náhrad

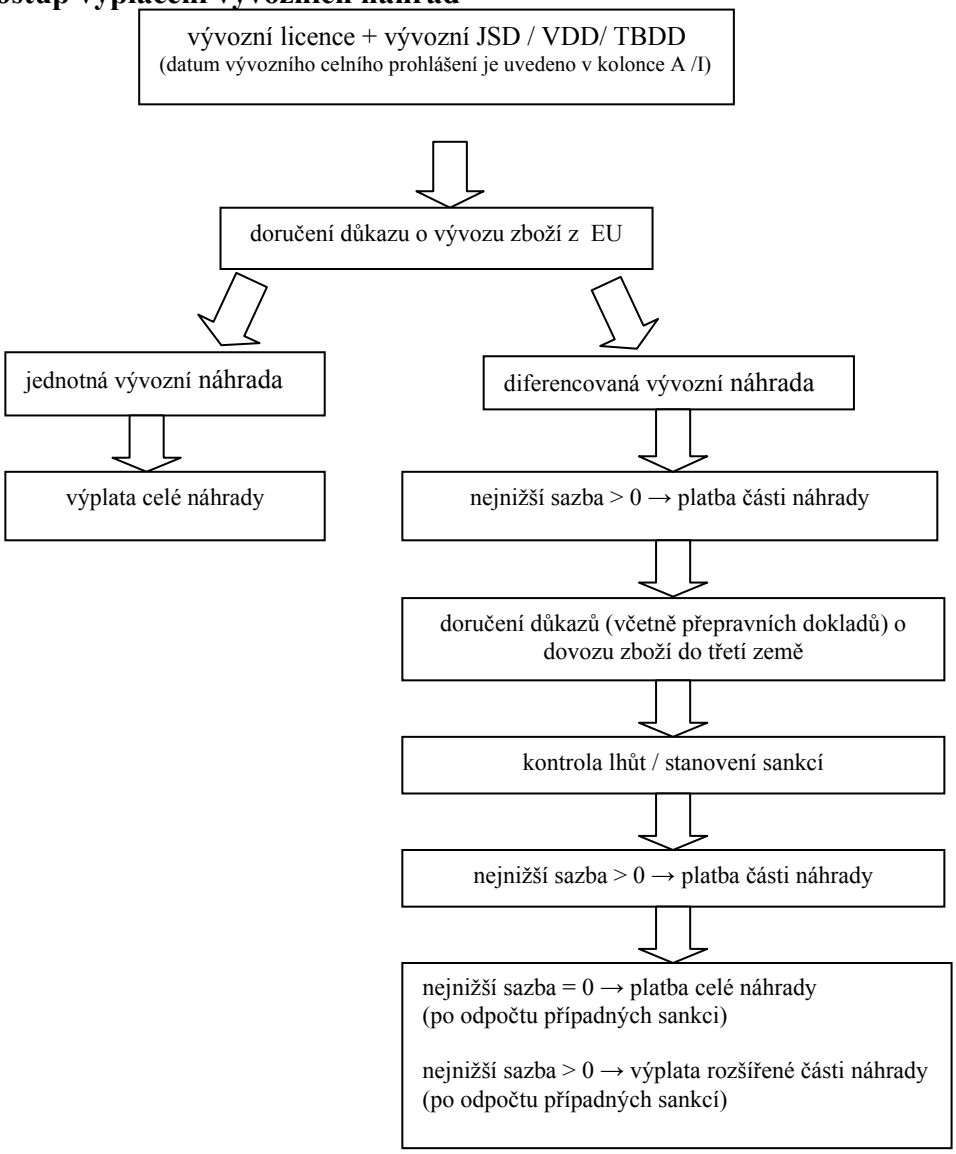

Zdroj: SZIF (upraveno autorem).

Aby vývozci mohla být vyplacena vývozní náhrada, z EU vyvezené zemědělské produkty:

- musí být zdravotně nezávadné, v dobré a tržně uplatnitelné kvalitě,
- musí mít původ EU nebo po jejich dopravení na území EU musí být celním úřadem členského státu propuštěny do režimu volného oběhu
- nesmí se změnit jejich stav
- musí odpovídat zvláštním závazným pravidlům platným v zemi určení, zejména zdravotním a hygienickým podmínkám,
- nesmí podléhat vývoznímu clu a ani jinému poplatku
- nesmí překročit maximální hranici radioaktivity stanovenou právními předpisy.

Vývozce může SZIF nebo jinou platební agenturu požádat o vyplacení zálohy, a to na základě vývozní licence a VDD. Na základě těchto dokladů SZIF nebo jiná platební agentura vyplatí vývozci 100 % částku vývozní náhrady za podmínky, že vývozce zaplatí záruku ve výši 110 % vývozní náhrady, jak znázorňuje schéma č. 9.

Schéma č. 9: Postup vyplácení záloh vývozních náhrad

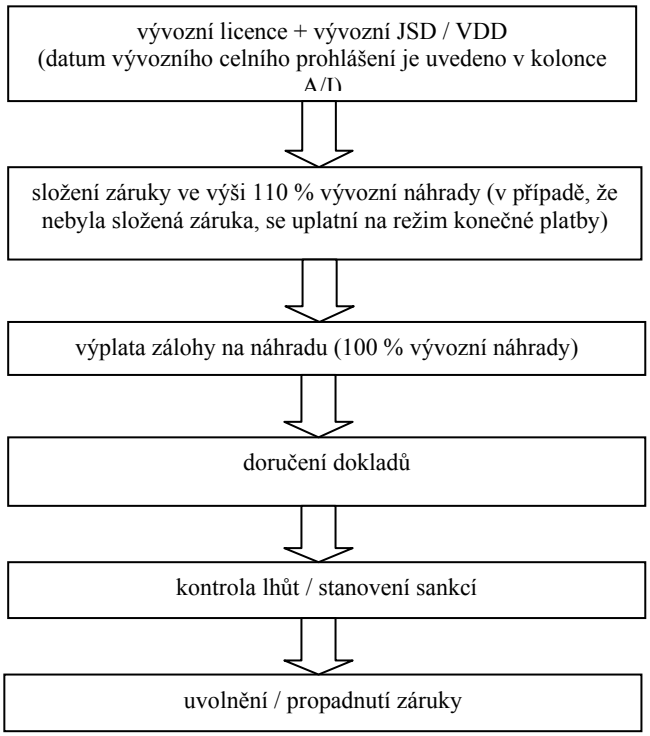

Zdroj: SZIF (upraveno autorem).

SZIF či jiná národní platební agentura vrátí vývozci zálohu v plné výši, pokud do 12 měsíců prokáže vývoz zemědělských produktů z EU a popřípadě i jejich dopravení do konkrétní třetí země.

5.3.2 Potvrzení výstupu zemědělských produktů z ČR

Zemědělské produkty musí být z EU vyvezeny do 60-ti dnů po skončeném celním řízení a do země určení dopraveny do 12 měsíců. V případě nedodržení těchto lhůt SZIF či jiná národní platební agentura sníží vývozní náhradu o 15 %. Při opakovaném nedodržení 60-denní lhůty je vývozní náhrada snížena o 5 % za každý den prodlení a o 2 % při nedodržení lhůty dopravení zemědělských produktů do místa určení. Při vyplacení zálohy vývozní náhrady se celková částka sníží o 10 %, pokud vývozce nesplnil lhůtu k výstupu zboží z EU nebo lhůtu dopravení zemědělských produktů do třetí země.

Důkazem, že zemědělské produkty opustily celní území EU, resp. území ČR, je:

a) tiskopis TBDD, jehož vzor je uveden v příloze č. 4, a který s platností od 1. července 2009 nahradil tiskopis VDD používaný od 1. února 2007. Od vstupu ČR do EU byl jako doklad pro SZIF osvědčující výstup zboží z EU používán tiskopis JSD. V současné době tiskopis TBDD se používá v případech přímého výstupu z EU do třetích zemí, tzn. v ČR se jedná o výstup zboží přes mezinárodní letiště Praha - Ruzyně nebo o vývoz zboží zjednodušeným postupem po železnici nebo ve velkých kontejnerech, nebo
b) kontrolní výtisk T5, pokud zboží opustí území EU v jiném členském státě.

Kromě realizace vývozu zemědělských produktů realizovaných zjednodušeným postupem musí celním úřadem výstupu potvrzený TBDD obsahovat tyto základní údaje:

- pole A: datum přijetí celního prohlášení celním úřadem; datem přijetí je zahájeno celní řízení a též slouží jako důkaz o vývozu zboží z EU,
- kolonka 31: popis a složení zemědělského produktu,
- kolonka 33: označení zboží s uvedením 12-místného kódu Taricu; tento 12-místný kód musí být shodný s kódem uvedeným v kolonce 16 v licenci (AGREX), popřípadě osvědčení,
- kolonka 38: množství zemědělského produktu (zpravidla se udává v celých kilogramech),
- kolonka 44: číslo licence (AGREX), popřípadě osvědčení.

Vývozce předkládá výstupnímu celnímu úřadu na vnější hranici EU kontrolní výtisk T5, pokud výstupním celním úřadem není český celní úřad. Celní úřad potvrdí výstup zboží v kolonce J kontrolního výtisku T5. Pokud vývozce do 3 kalendářních měsíců následujících po vývozu z EU nepředloží SZIF nebo jiné národní platební agentuře celním úřadem potvrzený kontrolní výtisk T5, může výstupní celní úřad požádat o vystavení duplikátu kontrolního listu T5 anebo použít tzv. ekvivalent kontrolního listu T5, kterým mohou být výstupním celním úřadem popřípadě celním orgánem třetí země úředně ověřené kopie přepravních dokladů, například přepravní doklad CMR používaný v silniční přepravě, nebo tranzitního celního prohlášení T1 nebo T2 použitých při přepravě zemědělských produktů do třetí země na podkladě Úmluvy o společném tranzitním režimu.

Vzhledem k tomu, že v sektoru obilovin se vývozní náhrady u některých komodit mění podle země určení, vývozce musí SZIF či jiné národní agentuře kromě dokladu potvrzujícího výstup zboží z EU též předložit přepravní doklad a důkaz o dovozu do třetí země, tj. kopie celního dokladu vydaného v třetí zemi a doklad o vykládce, popřípadě i bankovní doklad. Nejběžnějšími mezinárodními přepravními doklady jsou konosament (Bill of Lading nebo Combined Bill of Lading) pro námořní přepravu, list CMR pro silniční přepravu, letecký nákladní list (Air Way Bill) pro leteckou přepravu a nákladní list CIM pro železniční přepravu.

Na základě výše uvedeného lze uvést, že vývozní náhrady jsou SZIF nebo v jiném členském státě EU jinou platební agenturou vypláceny na základě objektivních měřítek, zejména podle množství, povahy a vlastností vyváženého zemědělského produktu a popřípadě též podle zeměpisného místa určení.

5.4 Mezinárodní obchod se zemědělskými produkty

Mezinárodní obchod ČR se zemědělskými produkty po vstupu do EU lze členit na obchod s třetími státy a na obchod mezi členskými státy EU (tj. intrakomunitární obchod). Obchod se třetími státy podléhá vzájemným celním regulacím a dalším vnitřním předpisům celní unie.

5.4.1 Teritoriální struktura vývozu zemědělských produktů z ČR do třetích zemí

V roce 2005 se v souvislosti s vývozem zemědělských produktů do SNS oproti roku 2004 nepatrně zvýšila obchodní bilance o 3,7 mil. Kč. V roce 2006 byl zaznamenán

meziroční pokles obratu agrárního zahraničního obchodu o 174,5 mil. Kč, tj. o 5 %. Souběžně došlo ke snížení hodnoty vývozu o 209,2 mil. Kč, což představuje 7,1 %. V roce 2007 se obrat agrárního zahraničního obchodu se meziročně zvýšil o 57,2 mil. Kč (tj. o 1,7 %), protože hodnota vyvážených zemědělských produktů se zvýšila o 151,5 mil. Kč (tj. o 5,6 %). Hodnota obratu za rok 2008 se meziročně zvýšila o 171,5 mil. Kč (4,9 %). Toto zvýšení bylo podpořeno vyšším vývozem z ČR do SNS o 164,7 mil. Kč, tj. o 5,7 %.

Obrat agrárního zahraničního obchodu se státy ESVO v roce 2005 zaznamenal meziroční pokles o 207,5 mil. Kč (22,0 %), při současném snížení vývozu o 2,1 mil. Kč (tj. o 0,5 %). V roce 2006 se obrat agrárního zahraničního obchodu 2006 zvýšil o 270,5 mil. Kč, tj. o 37,4 %. Větší nárůst (57,5 %) v tomto období zaznamenal vývoz a to o 216,6 mil. Kč. Ke zvýšení obratu agrárního zahraničního obchodu došlo i roce 2007 o 56,7 mil. Kč (tj. o 5,7 %), z toho vývoz o necelou jednu čtvrtinu vzrostl (tj. 139,8 mil. Kč). V roce 2008 se obrat zahraničního obchodu zvýšil o 188,3 mil. Kč., tj. přibližně o jednu desetinu, z toho nárůst českého vývozu do ESVO představoval 113,9 mil. Kč, tj. 15,4 %.

Obrat českého agrárního zahraničního obchodu se zeměmi CEFTA vzrostl v roce 2005 meziročně o 120,2 mil. Kč (tj. o 4,8 %) při zvýšení vývozu o 126,8 mil. Kč (6,7 %). Za rok 2006 se hodnota obratu meziročně zvýšila o 36,1 %, tj. o 953,4 mil. Kč v důsledku zvýšení hodnoty vývozu o 17,4% (tj. o 353,7 mil. Kč).

Obrat agrárního zahraničního obchodu ČR se státy ACP v roce 2005 se oproti roku 2004 zvýšil o 186,3 mil. Kč (33,5 %), z toho hodnota vývozu o 148,4 mil. Kč, tj. 2,5krát. V roce 2006 byl zaznamenán pokles obratu ve výši 263,1 mil. Kč (35,4 %) a současně téměř o polovinu poklesla hodnota vyvezených zemědělských produktů (tj. o 113,2 mil. Kč). V roce 2007 se obrat agrárního zahraničního obchodu zvýšil o 47 mil. Kč (tj. o téměř 10 %), z toho nárůst vývozu představoval 10,6 mil. Kč (tj. o 7,8 %).

Hodnota obratu agrárního zahraničního obchodu ČR se státy seskupení MERCOSUR se v roce 2006 meziročně snížila o 170,9 mil. Kč (18,1 %), přičemž vývoz poklesl o více než polovinu (cca 9 mil. Kč). V roce 2007 došlo ke snížení hodnoty obratu agrárního zahraničního obchodu o 180,1 mil. Kč (tj. o 23,3 %) a zároveň poklesla i již velmi nízká hodnota vývozu o 6,8 mil. Kč, tj. přibližně o 75 %.

Obdobný vývoj zaznamenal agrární zahraniční obchod ČR s rozvojovými státy v roce 2008. Hodnota obratu se zvýšila o 78,3 mil. Kč (tj. o 0,7 %), kdy vývoz pokles o 641 mil. Kč (cca o 30 %).

Obrat českého agrárního zahraničního obchodu se všemi třetími zeměmi v roce 2009 se snížil o 1 736,1 mil. Kč, tj. cca o 10 %, přičemž hodnota vyvezených zemědělských produktů se snížila o 618,9 mil. Kč, tj. 7,4 %. Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu ČR do třetích zemí se v letech 2005 – 2009 pohyboval od 4,2 do 5 %. Teritoriální strukturu agrárního zahraničního obchodu ČR do třetích zemí v letech 2005 - 2009 znázorňuje tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Teritoriální struktura agrárního zahraničního obchodu ČR (mil. Kč)

Název	2005	2006	2007	2008	2009
ESVO	376,8	593,2	738,8	854,7	985
OSVTE	1 518,5	1 605,2	1 603,3	1 468,7	1 808,3
evropské tranzitivní ekonomiky	1 661,1	1474	1 083,4	1 283	991,8
SNS	2 928,2	2 718,7	2 868,4	3 031,2	2 370,3
rozvojové státy	4 663,5	2 850,2	2 386,4	1 819,7	1 754,2
podíl agrárního vývozu do třetích zemí na celkovém agrárním vývozu (v %)	**13,72**	**11,21**	**8,60**	**7,85**	**7,37**

Zdroj: www.uzei.cz

5.4.2 Komoditní struktura vývozu zemědělských produktů z ČR do třetích zemí

V roce 2005 došlo v komoditní struktuře oproti roku 2004 k meziročnímu zvýšení hodnoty exportu u většiny komoditních agregací. Nejvýznamnější nárůst byl zaznamenán u obilovin o 260 %, u ovoce a ořechů o 69,4 %, u živočišných a rostlinných tuků a olejů o 220 % a olejnatých semen o 152 %.

Hodnota agrárního vývozu se v roce 2006 meziročně zvýšila u 15 komoditních agregací. Nejvýraznější zvýšení exportu o 20,1 % bylo zaznamenáno u mléka a mléčných výrobků, u nápojů, lihových tekutin a octa o 14,2 % a u zeleniny, poživatelných rostlin, kořenů a hlíz . o 43,5 %. Největší pokles se projevil u olejnatých semen a plodů o 25,4 %, tabáku a tabákových výrobků o 22,1 %, obilovin o 18,2 % a cukru a cukrovinek o 16 %.

V roce 2007 byl zaznamenán nejvýraznější meziroční nárůst exportu u olejnatých semen a plodů, jejíž hodnota vývozu se meziročně více než zdvojnásobila. Současně došlo ke

zvýšení exportu mléka a mléčných výrobků, ptačích vajec a medu, tabáku a tabákových výrobků, nápojů, lihových tekutin a octa. Největší meziroční pokles byl zaznamenán u exportu cukru a cukrovinek o 24,1 %, živých rostlin a květinářských výrobků o 23,8 % a u rostlinných výtažků a šťáv o 22,5 %.

V roce 2008 bylo dosaženo nejvyššího zvýšení objemu exportu u tabáku a tabákových výrobků, tj. téměř o polovinu a u přípravků z obilí o necelou čtvrtinu, u olejnatých semen a plodů o 14,6 % a různých potravinových přípravků o 12,5 %. K největšímu meziročnímu poklesu došlo u mléka a mléčných výrobků o 6,7 %.

V roce 2009 zaznamenán meziroční přírůstek hodnoty vývozu téměř o čtvrtinu u obilovin (tj. o 16,9 mil. Kč) a dále u přípravků z masa, ryb, korýšů o 14,9 %. K nejvyššímu snížení hodnoty vývozu došlo u Mléka a mléčných výrobků a též u ptačích vajec a medu o 12,6 %, olejnatých semen a plodů o 12,3 %).

Graf č. 3: Statistická hodnota vepřového masa (KN 020311 a 020312), mléka (KN 040120 a 040221) cukru (KN 170199) a sladového výtažku (190190) v tis. Kč

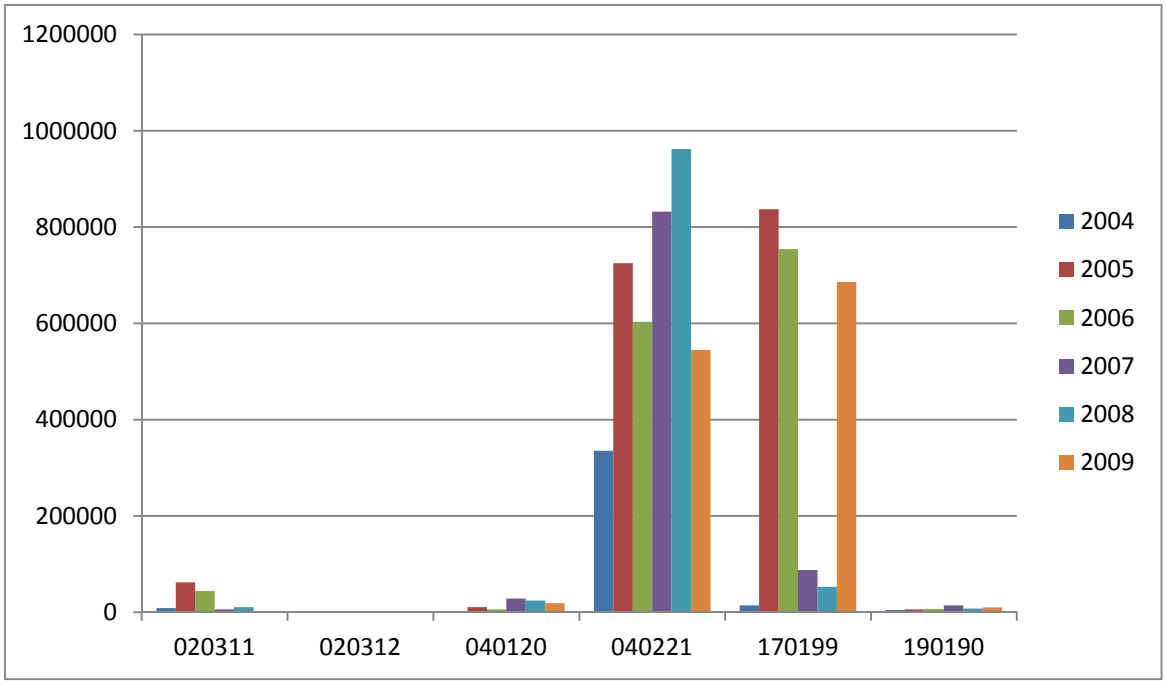

Zdroj: GŘC.

Statistická hodnota a vlastní hmotnost vepřového masa (KN 020311 a 020312), mléka (KN 040120 a 040221) cukru (KN 170199) a sladového výtažku (190190), které české celní úřady propustily do režimu vývozu v letech 2004 – 2009, jsou znázorněny v grafu č. 3 a 4.

Graf č. 4: Vlastní hmotnost vepřového masa (KN 020311 a 020312), mléka (KN 040120 a 040221) cukru (KN 170199) a sladového výtažku (190190) v tunách

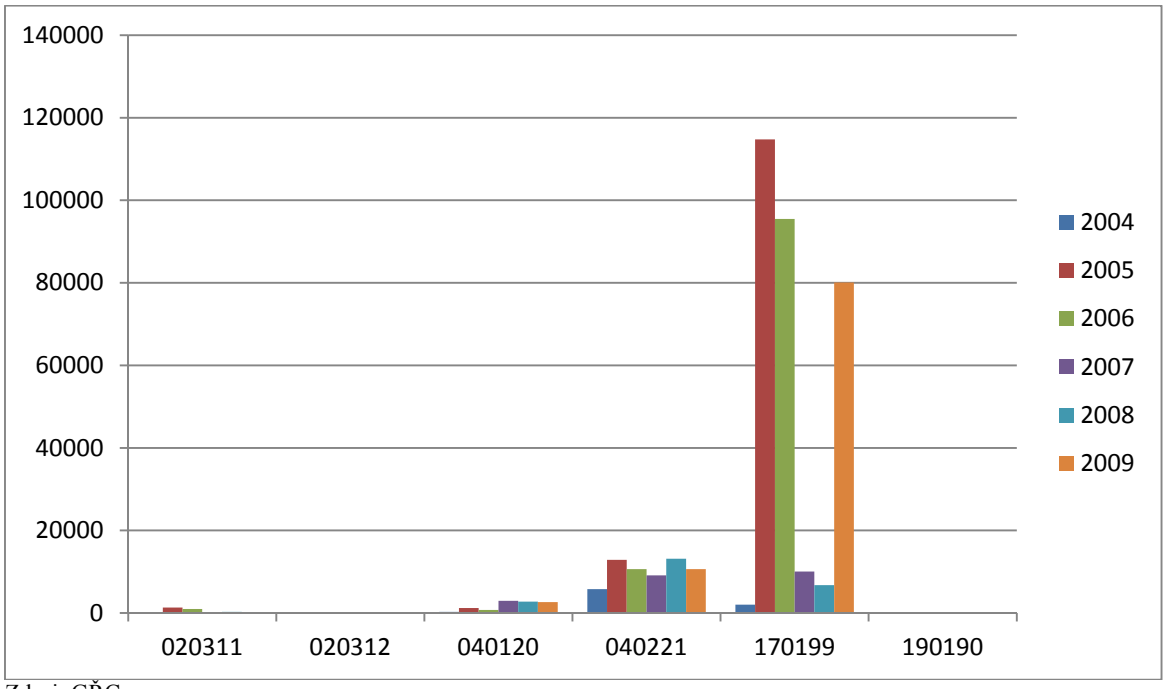

Zdroj: GŘC.

Na základě výše uvedeného lze uvést, že:

- v rámci celkového zahraničního obchodu ČR se úloha agrárního obchodu vykazuje za sledované období stabilní pozici. Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu ČR kolísá v rozmezí 3,7 % až 4,9 %
- hospodářsky vyspělé státy, včetně ČR, jsou u řady zemědělských komodit původem z rozvojových zemí zprostředkovali dodávek, protože často vystupují jako dodavatelé domácích výrobců
- v členění na jednotlivé státy a seskupení států jsou v podílovém vyjádření nejvýznamnější SNS (1,3 %) a evropské tranzitivní ekonomiky (Bosna, Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko, Kosovo, Makedonie a Srbsko) dosahující hodnoty 0,6 %.

5.5 Úloha českých celních orgánů v trestním řízení a v boji proti obchodnímu podvodu

Trestní právo je součástí českého právního řádu. Spolu s ústavním právem a správním právem se řadí mezi obory práva veřejného, protože dominuje vztah mezi státem a jeho orgány na straně jedné a dalšími subjekty, tj. občany a dalšími osobami podléhajícími pravomoci státu, na straně druhé.

5.5.1 Nezákonné jednání v mezinárodním obchodě

Podvod v mezinárodním obchodě můžeme charakterizovat jako jednání, které není v souladu s právem a jehož cílem je způsobit jinému (zpravidla státu) škodu a tím získat majetkový nebo jiný prospěch, čímž konkrétní osoba

- se hodlá vyhnout placení cla, daně nebo poplatků spravovaných českými celními orgány nebo jiného členského státu EU,se hodlá vyhnout zákazům a omezením platných pro konkrétní dovážené, vyvážené nebo provážené zboží
- poruší pravidla a obchodní zvyklosti mezinárodního obchodu
- hodlá získat neoprávněný odpočet daně nebo jiný majetkový prospěch, například v souvislosti s poskytnutím dotace z EU.

Při nezákonném dovozu zboží z třetích zemí do ČR jsou nejčastěji použity tyto způsoby:

- zboží není do CŘ nebo přes jiný členský stát EU přepravováno přes celní přechod, kterými v současné době v ČR jsou mezinárodní letiště, například Praha – Ruzyně
- zboží je přepravováno přes celní přechod, ale není osobou, která zboží dováží nebo která převzala odpovědnost za dopravu zboží přes státní hranice, přihlášeno k celnímu řízení
- při přepravě zboží přes státní hranice je k celnímu řízení předloženo jiné zboží nebo zboží o menší hmotnosti nebo s nižší hodnotou s cílem snížit základ pro výpočet dovozního cla a daně.

Podle počtu osob, které se na porušení celních předpisů podílejí a způsobu organizování, lze nelegální obchod členit na *organizovaný* s vysokou společenskou nebezpečností, který je především znám v oblastech nelegálních doprav s psychotropními látkami, tabákovými výrobky, alkoholu apod., nebo *neorganizovaný,* kdy jednotlivci porušují celní předpisy s cílem majetkového prospěchu.

Jednou z forem podvodu v mezinárodním obchodu je úmyslné **nesprávné sazební zařazení** *zboží* s cílem snížení základu pro výpočet cla a daně, jak znázorňuje schéma č. 10. Charakteristickým znakem je to, že do tohoto, podvodu nemusí bát zainteresováno příliš mnoho subjektů, resp. Není potřeba spolupráce s dalším subjektem. Pokud konkrétní osobě je vyhověno návrhu v plném
rozsahu a dovezené zboží je propuštěno do celního režimu, je malá pravděpodobnost, že kontrolou po propuštění zboží bude zjištěn obchodní podvod a této osobě bude dodatečně

doměřen celní dluh. V případech dovozů zboží s vysokým clem se organizovaný podvod uskutečňuje tak, že v průběhu přepravy je dovezené zboží odňato celnímu dohledu a celní dluh je vyměřen na základě podpoložky celního sazebníku nesprávně uvedené v přepravních či jiných dokladech.

Schéma č. 10: Případy porušení celních předpisů

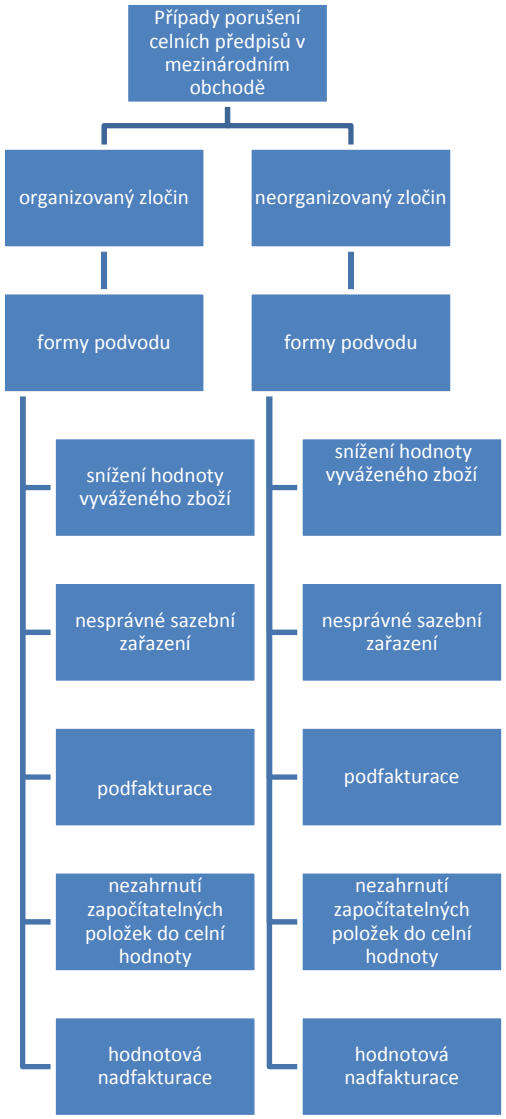

Zdroj: Vlastní zpracování

Další formou je **hodnotová podfakturace**, která je nejsnazší a nejčetnějším způsobem porušování celních předpisů. Platby za dodané zboží bývají rozvrženy do několika částí budící dojem, že některé z nich se vztahují k jiné obchodní operaci (například marketingová studie,

nákupní provize). Další formou je úmyslné snížení částky uvedené na faktuře než je částka skutečně zaplacená.

V současné době poměrně rozšířený způsob je **nezahrnutí započitatelných položek do celní hodnoty**. U dováženého zboží musí být do základu pro výpočet cla a daně vždy započteny

- provize a odměny za zprostředkování, s výjimkou nákupních provizí,
- cena nádob a obalů (zahrnující práci a materiál),
- úhradu ceny licence, kterou platí kupující a která se vztahuje k dovezenému zboží,
- hodnotu jakékoliv pozdějšího výnosu pozdějšího prodeje, která přímo či nepřímo připadne prodávajícímu,
- dopravní náklady a pojištění,
- výlohy za nakládání, vykládání a manipulaci se zbožím na místo, kde zboží překročíé vnější hranici EU.

Podstatou výše popsaných eventualit je to, že kupující jako deklarant, který má povinnost zaplatit clo a daně nezapočte všechny předepsané náklady do základu pro výpočet cla a daně.

Snížení hodnoty vyváženého zboží má za cíl vyhnout se vysokým nákladům započtených do základu při výpočtu daně z příjmu. Dílčím průvodním jevem při tomto obchodním podvodu se snížení základu pro výpočet cla a daně u odběratele usazeného v třetí zemí.

Mezi časté způsoby obchodních podvodů patří **hodnotová nadfakturace** vyváženého zboží. Vývozce jako plátce daně z přidané hodnoty nebo příjemce dotace obdrží doklady, ve kterých nejsou uvedeny správné hodnoty vyvezeného zboží. Z důvodu eliminace podvodu bývá do obchodní operace zapojeno více subjektů, kteří záměrně mezi sebou vykazují nákup a prodej předmětného zboží. Na počátku celého řetězce nebývá subjekt, který by zboží vyrobil, zvířata odchoval nebo rostliny vypěstoval anebo za cenu obvyklou zboží legálně nakoupil. Nutnou podmínkou realizace nezákonného chování je fiktivní vývoz zboží, které je následně prodáno na tuzemském trhu.

Typickými pachateli hospodářské trestné činnosti nadále zůstávají osoby působící ve funkcích orgánů právnických osob s možnostmi využívání interních informací o hospodaření společnosti. Tyto osoby disponují s poznatky o vnitřním chodu a hospodaření společnosti, mají osobní vazby na spřízněné podnikatelské subjekty a nezřídka si navzájem poskytují zfalšovaná plnění pro účely neoprávněných nároků na snížení daňových základů. V daňových trestných věcech se často objevovaly účelově založené společnosti, do jejichž vedení organizátoři nastrčili tzv. „bílé koně“, tj. nemajetné osoby bez trvalého bydliště, popř. cizince.

5.5.2 Získávání poznatků o trestné činnosti

GŘC a celní ředitelství jako policejní orgány musí organizovat svoji činnost tak, aby účinně přispívaly k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání, jak je stanoveno § 157 trestního řádu. Celník jednající jménem GŘC nebo celního ředitelství z vlastního podnětu nebo na základě oznámení fyzické nebo právnické osoby vyhledává, odhaluje a v případě potřeby i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

Mezi typické případy získávání podnětů k zahájení úkonů trestního řízení patří:

- *oznámení firem* – zpravidla se jedná o poškozené subjekty. V praxi se mohou vyskytnout případy, kdy oznámení má tendenci řešit různé nedostatky veřejné sféry nebo získat údaje o konkurenci či konkurenci trestním prověřováním zdiskreditovat
- *podněty kontrolních orgánů*, kdy oznámení podává orgán veřejné správy na základě finanční kontroly zaměřené na hospodaření s veřejnými prostředky
- *podněty občanů*, jejichž typickým projevem oznámení je častá nekonkrétnost a anonymita. Vzhledem k zásadě legality a oficiality musí příslušný český celní orgán prošetřit i oznámení, které je anonymní či nekonkrétní
- výsledky operativně-pátrací (vlastní) činnosti, kdy český celní orgán při získávání a ověřování informací na základě soudního rozhodnutí využívá operativní techniku a operativní prostředky.

Vlastní text trestního oznámení nemá předepsanou formu. Musí však splňovat zákonné náležitosti podání. Jedná se o uvedení skutečností v tom smyslu, že existuje podezření ze spáchání trestného činu a výčet podkladů, které mají tuto myšlenku potvrzovat. Správce daně jako oznamovatel podle okolností případu ve svém podání především uvede:

- název daňového subjektu, včetně jeho bydliště nebo sídla, v souvislosti s kterým byly oznamované skutečnosti zjištěny, a popřípadě i další osoby, které se vývozní operace přímo či nepřímo zúčastnily
- odkaz na celní řízení a údaje v něm uvedené ve vazbě na skutečnosti zjištěné v celním řízení
- účetní a další aspekty oznamované věci jako je odkaz na fakturu, smlouvy a jiné doklady účetní evidence
- popis celního řízení a jednotlivých dílčích úkonů mající dopad na posouzení věci a jejich stručná charakteristika
- uvedení všech zjištěných skutečností v průběhu celního řízení majících dopad na posouzení věci (včetně údajů z jednotlivých evidencí listin apod.)
- charakteristika celého případu, zejména upozornění na zajímavé nebo neobvyklé vazby, věcné a časové souvislosti a neobvyklé skutečnosti jako je nesrovnalost plynoucí z listin,
- výše potencionální nebo skutečné škody.

5.5.3 Přípravné řízení trestní

Sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení lze definovat jako formální procesní úkon, kterým se vymezuje počátek přípravného řízení trestního. Tomuto záznamu může předcházet provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. V těchto případech musí GŘC nebo celní ředitelství jako policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepsat dodatečně. V tomto záznamu se uvádějí skutkové okolnosti, za kterých se trestní řízení zahajuje a dále způsob, jakým se o nich policejní orgán dozvěděl.

Skutkové okolnosti, na jejichž základě policejní orgán zahajuje trestní řízení, nemohou být zaměňovány s pojmem skutek či skutková podstata, protože v době zahájení trestního řízení policejní orgán ve většině případů nemá k dispozici všechny informace o jednání, které lze klasifikovat jako trestný čin. Z tohoto důvodu skutkové okolnosti mají obecný charakter než skutek. Přesto i skutkové okolnosti musí obsahovat informace, které v pozdější fázi budou popsány při vymezení vlastního skutku.

Pokud GŘC nebo celní ředitelství v postavení policejního orgánu zjistí okolnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a současně je dostatečně odůvodněn závěr o spáchání trestného činu konkrétní osobou, neprodleně zahájí trestní stíhání. To však neplatí, pokud je trestní stíhání odloženo pro nepřípustnost či neúčelnost nebo je trestní řízení dočasně

odloženo. V ostatních případech musí policejní orgán obviněnému doručit nejpozději na počátku prvního výslechu usnesení o zahájení trestního řízení a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci obviněného. Schéma č. 11 znázorňuje průběh trestního řízení v přípravném řízení.

Schéma č. 11: Průběh trestního řízení v přípravném řízení

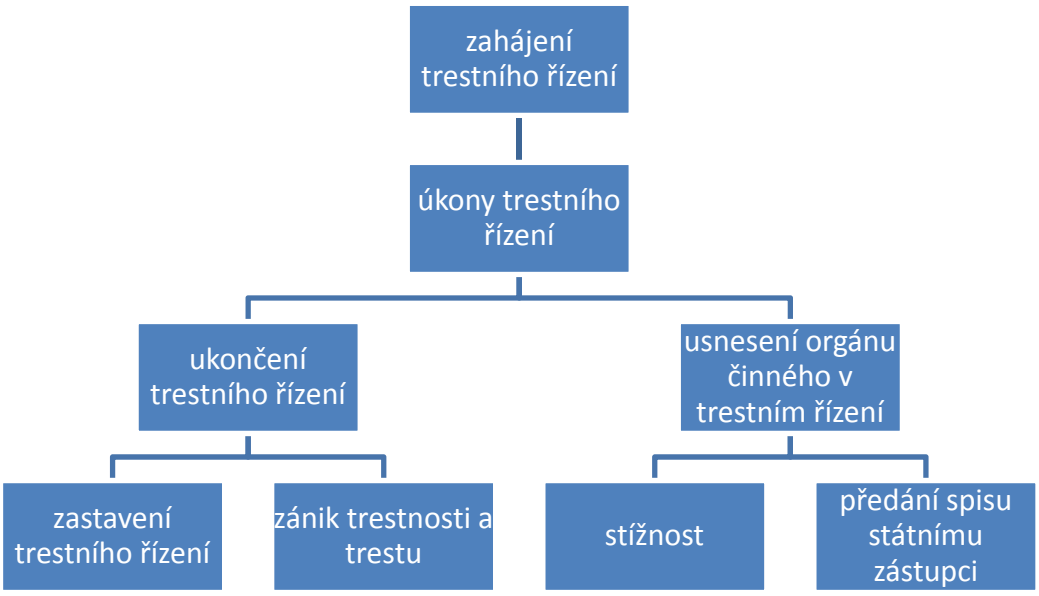

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi předepsané náležitosti usnesení o zahájení trestního řízení patří:

- přesný název českého celního orgánu, který provádí úkony policejního orgánu,
- místo a datum vyhotovení usnesení, včetně spisové značky,
- osobní údaje obviněného
- výrok usnesení, který obsahuje popis skutku, ze kterého je konkrétní osoba obviněna, zákonné označení trestného činu, který je ve skutku spatřován,
- odůvodnění, které zdůvodňuje závěr o zahájení trestního řízení,
- poučení o opravném prostředku a podpisová doložka.

Při vyšetřování postupuje GŘC nebo celní ředitelství v postavení policejního orgánu z vlastní iniciativy, tzn. na základě zásady oficiality, aby v potřebném rozsahu a v co nejkratší době vyhledal důkazy k objasnění všech základních skutečností potřebných pro posouzení případu, včetně obviněného. Kromě případů, kdy je třeba souhlasu státního zástupce, činí policejní orgán všechna rozhodnutí a úkony v průběhu vyšetřování samostatně a je plně

odpovědný za jejich zákonné a včasné provedení. Při vyšetřování může provést všechny úkony, s výjimkou těch, které náleží soudci nebo státnímu zástupci. Především provádí výslech svědků. Poškozeného a další svědky může policejní orgán vyslechnout za podmínky, že by v budoucnosti byla ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si podstatné skutečnosti. Bez jakékoliv podmínky může vyslechnout soudního znalce. Mezi další úkony patří použití operativně pátracích prostředků, jako je předstíraný převod nebo sledování osob a věcí. Úkony provedené policejním orgánem před zahájením trestního řízení nemusí být opakovány, pokud byly provedeny podle trestního řádu. Jednotlivé důkazy policejní orgán vyhledává bez ohledu na to, zda svědčí v prospěch obviněného či nikoliv.

Pokud policejní orgán dospěje k závěru, že vyšetřování je ukončeno, obviněnému a jeho obhájci umožní seznámit se spisovým materiálem a učinit návrhy na jeho doplnění. Po končení vyšetřování policejní orgán spisový materiál předává státnímu zástupci spolu s návrhem na podání obžaloby spolu se seznamem důkazů a případným zdůvodněním, proč nevyhověl návrhům na provedení dalších důkazů. V taxativních případech, jako je zastavení trestního stíhání, vydává rozhodnutí.

5.5.4 Administrativní mezinárodní spolupráce v celních záležitostech

Jedním z předpoklad§ů úspěšného zjištění případů porušování celních předpisů je vzájemná pomoc v celních záležitostech uplatňovaná podle platných mezinárodních smluv a předpisů EU.

V rámci mezinárodní spolupráce česká celní správa vyřizovala podněty na možné porušování celních předpisů z OLAFU zasílaných jednotlivým členským státům EU ve formě tzv. MA zpráv (Mutual Assistance messages). Pouze v roce 2010 GŘC přijalo 38 zpráv z OLAFu. Z tohoto počtu bylo 28 nových zpráv a 10 zpráv se týkalo rozšíření v minulých letech již zahájeného šetření. Z celkového počtu se 17 zpráv vztahovalo k zemědělským produktům, zejména k vývozu česneku a masa z ČR do třetích zemí a k dovozu rybích produktů a rýže z třetích zemí do ČR. Předmětem této mezinárodní spolupráce byla iniciace konkrétního šetření prováděných jednotlivými celními ředitelstvími nebo provedení následných kontrol po propuštění zboží či analýz.

Na základě Úmluvy vypracované na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii o vzájemné pomoci a spolupráci mezi celními správami (Úmluva Neapol II) byly každoročně

při předcházení a odhalování porušování celních předpisů přijímány žádosti ze zahraničí, například v roce 2010 bylo přijato 10 žádostí a 4 žádosti byly českou celní správou odeslány do zahraničí.

Ve sledovaném období v rámci Pracovní skupiny pro celní spolupráci (CCWP) pokračoval projekt zaměřený na spolupráci centrálních koordinačních jednotek, který navazuje na jednu z priorit českého předsednictví v Radě EU. Cílem je především zlepšení praktického provádění spolupráce celních správ EU v boji proti celním a daňovým podvodům. V roce 2010 se vedení akce ujala česká celní správa, která předsedala stálé řídící skupině pověřené zajišťováním pravidelných setkání zástupů centrálních koordinačních jednotek. Na uvedených jednáních byly diskutovány a řešeny problémy spojené s poskytováním vzájemné pomoci v celních oblastech.

Prostřednictvím styčného důstojníka pokračovala spolupráce české celní správy s Národní jednotkou Europolu a Národní ústřednou Interrpolu, které jsou organizačně začleněny u Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního presidia ČR. Spolupráce byla zaměřena na vzájemnou aktivní výměnu informací využívaných k předcházení, odhalování a vyšetřování trestné činnosti s mezinárodním dopadem zejména v oblastech nelegální výroby a přepravy tabákových výrobků nebo neoprávněného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.

5.5.5 Souběh trestního a celního řízení

GŘC a celní ředitelství jsou v ČR pověřenými celními orgány v postavení policejního orgánu, pokud se jedná o řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo tranzitu zboží a dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech EU , je-li zboží přepravováno přes státní hranice ČR, a v případech porušení daňových předpisů za podmínky, že české celní orgány jsou podle daňových předpisů správcem daně.

Ve výše popsaných případech české celní orgány mají oprávnění ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu, pokud v českém trestním řádu není stanoveno jinak. V rámci přípravného řízení nemohou provádět vyšetřování, pokud zjištěné skutečnosti odůvodňují zahájit trestní řízení. GŘC a celní ředitelství jako policejní orgány však mohou konat i tzv. zkrácené řízení.

Daňové řízení v souběhu s trestním řízením je vždy zahájeno, jakmile vzniknou zákonné podmínky pro vznik či existenci daňové nebo jiné peněžní pohledávky. GŘC a celní ředitelství jako pověřené policejní orgány a správce daně (například s finančním úřadem) postupují v rámci výkonu své činnosti z úřední povinnosti. Při projednávání jednotlivých věcí je jejich povinností postupovat rychle, bez zbytečných průtahů a s využitím všech efektivních prostředků. Zatímco v daňovém řízení včetně celního řízení, jehož účelem je vyvézt zemědělské produkty z ČR do třetích zemí, není relevantní, z jakého důvodu došlo ke zkrácení daně, poplatku nebo jiné dávky anebo nadhodnocení vývozní náhrady, v trestním řízení je pro hodnocení všech znaků skutkové podstaty trestného činu podstatné naplnění skutkové podstaty trestného činu.

Zaměstnanci správce daně musí zachovávat povinnost mlčenlivosti o tom, co se při daňovém řízení nebo v souvislosti s ním dozvěděli, zejména o poměrech daňových subjektů jak osobních, tak i souvisejících s podnikáním. Tato zákonná povinnost mlčenlivosti může být prolomena pouze v případech stanovených zákonem. Jednou z eventualit je plnění oznamovací povinnosti správce daně, protože trestní řád ukládá státním orgánům a institucím, právnickým a fyzickým osobám bez zbytečného odkladu a bez úplaty vyhotovovat dožádání orgánům činným v trestním řízení při plnění jejich povinností. Státní orgány též musí neprodleně státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu oznamovat všechny skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. V konkrétních případech je správce daně zproštěn povinnosti mlčenlivosti u těchto trestných činů:

- zkrácení daně, poplatku a podobné platby
- udávání padělaných a pozměněných peněz
- padělání a pozměnění peněz, pokud k nim došlo v přímé souvislosti se spácháním daňových trestných činů (tj. v přímé souvislosti s trestným činem neodvedení daně, zkrácení daně, poplatku a podobné dávky a nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení)
- nedovolená výroba a držební pečetidla státní pečeti a úředního razítka
- padělání a pozměnění veřejné listiny
- padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti.

Oznamovací povinnost má současně i vazbu na definici konkrétního trestného činu. Správce daně trestním oznámení orgánu činnému v trestním řízení oznámí existenci skutečností nasvědčující tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Pokud jde o podezření ze zkrácení daně, v daném trestním oznámení lze oznámit i skutečnosti, které se v rámci správy daní nepodařilo prokazatelně zjistit, ale existuje podezření, že určitým jednáním daňového subjektu mohlo dojít ke zkrácení daně, tzn. existuje reálná možnost zjistit přesný stav v trestním řízení. Pokud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že rozsah zkrácení daně je vyšší než výše prokázaná, správce daně ve svém podání zřejmě uvede skutečnou škodu a relevantní skutečnosti, které se správci daně nepodařilo prokázat. Mezi typické skutečnosti nasvědčující tomu, že daň byla zkrácena nebo hodnota vyváženého zboží byla nadhodnocena zejména patří:

- popis složitých způsobu zkrácení daně nebo nadhodnocení hodnoty vyvezeného zboží (například úzce související vztahy splňující znaky fingování)
- padělání a falšování dokladů a veřejné listiny
- falšování a zkreslování údajů (například částka, datum, vlastnoruční podpis konkrétní osoby)
- nezaúčtování případů, například zjištěných daňovou kontrolou
- zkreslování dalších relevantních skutečností pro celní řízení
- doklady o fiktivních ztrátách zboží
- dvojí výkaznictví
- neobvyklé charakteristiky obchodního případu (například způsob uzavření smlouvy, fakturace nebo způsob placení).

Správce daně podává trestní oznámení ihned, po zjištění skutečností nasvědčujících tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, tzn. i před ukončením celního řízení, jehož cílem je vyvézt zemědělské produkty z ČR do třetích zemí. Z oznámení má být patrno, k jakému daňovému úniku nebo nadhodnocení vyváženého zboží došlo anebo jaká škoda mohla být způsobena a její výši může správce daně určit alespoň kvalifikovaným odhadem. V těchto případech GŘC nebo celní ředitelství jako policejní orgán může na základě oznámení správce daně konat, přičemž v dalším průběhu trestního řízení lze oznámení správce daně doplňovat o nové skutečnosti upřesňující konkrétní výši škody.

GŘC ani celní ředitelství jako policejní orgán nemohou zasahovat do daňového řízení, a proto mohou žádat pouze údaje, které má správce daně k dispozici v okamžiku přijetí

žádosti a ve spisech jednotlivých subjektů. Z tohoto důvodu nemusí správce daně z podnětu policejního orgánu provést kontrolu po propuštění zboží nebo daňovou kontrolu anebo místní šetření. Obsahuje-li žádost policejního orgánu skutečnosti podnětné pro vlastní celní nebo daňové řízení a pokud neexistuje zákonná překážka požadovaný úkon provést, správce daně úkon provede a s výsledkem svého šetření seznámí policejní orgán.

Pokud je kromě celního nebo daňového řízení též vedeno trestní řízení anebo mohou-li v souvislosti s jiným trestním činem byt využity údaje v celním nebo daňovém řízení, správce daně si může potřebné listiny vyžádat. Pro specifikaci požadovaných listin může správce daně nahlédnout do trestního spisu. Pokud správce daně jménem státu vystupuje v postavení poškozeného (například při zkrácení daně), má vždy právo nahlédnou do spisu, čímž blíže nemusí prokazovat svůj zájem nahlížet do spisu.

GŘC nebo celní ředitelství jako pověřený policejní orgán musí vyhovět veškerým dožádáním místně příslušného správce daně za účelem poskytnutí informací týkajících se předmětu podání, výměně informací s cílem předcházet daňovým nedoplatkům nebo neoprávněnému zvýšení hodnoty vyvezeného zboží z ČR do třetích zemí a eliminaci vzniklé škody. Policejní orgán může žádost odmítnout za předpokladu, že by došlo k porušení povinnosti při ochraně a nakládání s utajovanými informacemi.

Pokud policejní orgán na základě trestního oznámení správce daně věc odloží, správce daně může v 3-denní zákonné lhůtě podat stížnost. V této stížnosti správce daně jako poškozený především uvede v čem policejní orgán pochybil, když věc neprošetřil nebo nesprávně vyhodnotil, a to v přímé souvislosti se znaky trestnosti oznámeného případu, které správce daně ve svém trestném oznámení uvedl. Smyslem stížnosti není přesvědčení správce daně, že podle názoru trestný čin nastal, ale že při prověřování oznámení nebyly provedeny všechny úkony potřebné k řádnému zjištění skutkového stavu.

5.5.6 Výsledky českých celních orgánů v trestním řízení

K 1. lednu 2010, kdy v ČR nabyl účinnosti nový trestní zákoník, došlo v odvětví trestního práva k mnohým změnám. Tyto změny měly vliv na samotný průběh již zahájených trestních řízení, tak i na řízení nová. Především se jedná o dekriminalizaci trestného činu nedovolené výroby lihu a dále i o nové obecné podmínky, na jejich základě je možné postihovat přípravu k trestnému činu a které se vztahují k trestnému činu zkrácení daně,

poplatku a podobné povinné platby, ke kterému již nejsou trestněprávně postižitelná, s výjimkou jednání postižitelného za trestný čin porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětů k označení zboží. Další významnou změnou jsou změny v oblasti trestního práva procesního, protože v souvislosti s biparticí doznal změn český trestní řád v oblasti úpravy podmínek použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu z důvodu zúžení celkového výčtu trestních činů, při kterých lze tento institut se souhlasem soudu použít. V tabulce č. 9 se uvádějí výsledky činnosti pověřených českých celních orgánů v trestním řízení v letech 2007 – 2010.

Tabulka č. 9: Výsledky činnosti pověřených českých celních orgánů v trestním řízení v letech 2007 – 2010

Popis	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
počet trest. činů	682	457	566	683	**100,14**
podezření ze spáchání trest. činu	766	527	672	861	**112,40**
předáno do vyšetřování	207	258	286	301	**145,41**
realizace případu ve zkráceném řízení	7	9	46	93	**1 328,57**
počet případů odložených nebo odevzdaných	468	231	194	224	**47,86**

Zdroj: www.celnisprava.cz

Z tabulky č. 9 vyplývá vzrůstající nárůst trestných činu, s výjimkou případů odložených nebo odevzdaných Policii ČR k dalšímu šetření. V tabulce č. 10 se uvádějí počty prověřovaných podezření ze spáchání trestného činu pověřenými českými celními orgány za roky 2007 – 2010.

Zemědělské potraviny z hlediska dotační politiky EU patří mezi významné komodity. Z tohoto důvodu české celní orgány se zaměřují na odhalování obchodních podvodů spočívající v nesprávné sazební zařazení do příslušné podpoložky společného celního sazebníku EU při dovozu z třetích zemí do EU nebo vývozu z ČR do třetích zemí. Tyto případy obchodních podvodů byly zaznamenány zejména u dovozu cukrovinek, vitaminových

a ovocných šťáv. Počty případů, hodnota zboží a odhadovaný únik cla a daně u zemědělských produktů v letech 2007 – 2010 se uvádějí v tabulce č. 11.

Tabulka č. 10: Prověření podezření ze spáchání trestného činu

Skutková podstata	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	2	4	2	8	**400**
porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití	2	1	6	5	**250**
zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	79	71	65	80	**101,26**
porušení předpisů o nálepkách	371	241	285	326	**87,87**
padělání a pozměnění veřejné listiny	-	-	-	1	**-**
výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem	-	-	-	6	**-**
neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami	11	6	8	4	**36,36**

Zdroj: www.celnisprava.cz

Z níže uvedené tabulky č. 11 vyplývá, že ve sledovaném období došlou obchodních podvodů se zemědělskými produkty ke zvýšení odhalené hodnoty zboží a částky cla a daně, i když celkový počet případů se snížil téměř o 2/3.

Tabulka č. 11: Počty případů, hodnota zboží a únik cla a daně u zemědělských produktů

Popis	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
počet případů	99	764	72	38	**38,38**
hodnota zboží (mil. Kč)	200	230	339	218	**109**
únik cla a daně (mil. Kč)	2779	3	3	32	**118,51**

Zdroj: www.celnisprava.cz

Nelegální dovoz chráněnými volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin z třetích zemí do ČR je většinou realizován přes mezinárodní letiště. Jedná se o případy, kdy

exempláře ze zahraničí dovážejí čeští občané, aniž by si uvědomovali důsledky svého nezákonného chování. Jde především o dovozy korálů, lastur, orchidejí, kaktusů apod. Mnohem společensky nebezpečnou skupinu tvoří mezinárodní organizované skupiny, které se orientují jak na živé živočichy, tak i na lukrativní komodity jako je slonovina, kaviár, maso, kosti apod. Organizovaná trestná činnost je většinou spojena s dalším protiprávním jednáním jako jsou daňové podvody nebo obchod s narkotiky. Z tabulky č. 12 vyplývá mírně se snižující trend odhaleného počtu případů a kusů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v letech 2007 – 2010.

Tabulka č. 12: Počty případů a případů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin v letech 2007 – 2010

Popis	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
počet případů	68	71	58	56	**82,35**
počet kusů	872	2 389	2 078	930	**106,65**

Zdroj: www.celnisprava.cz

V rámci nelegálního obchodování s cigaretami a tabákem jsou v posledních letech zaznamenány 3 směry. Prvním je odhalování ilegálních přeprav tabákových výrobků a tabáku východoevropskou trasou přes státy bývalého Sovětského svazu a dále přes Polsko a Slovensko. Po této trase jsou do ČR přepravovány především originální cigarety renomovaných značek. Druhý směr představuje odhalování ilegálních přeprav tabáku a tabákových výrobků asijskou trasou (Čína a Vietnam) a následně západoevropskými nebo jihoevropskými přístavy. Po této trase jsou přepravovány padělky cigaret a tabák určený k ilegální výrobě cigaret. Třetím směrem je boj proti padělatelům cigaret na území ČR. Ilegální výrobou cigaret se v ČR zabývají organizované zločinecké skupiny. Po úspěšných zásazích se ilegální výrobci vrací k rukodělné výrobě, aby minimalizovali své odhalení. Při jednom z úspěšných zásahů provedených českými celními orgány ve spolupráci s útvarem Odhalování korupce a finanční kriminality Policie ČR v roce 2010 byly zajištěny více jak 4 milióny cigaret, kdy únik na cle a daních činil více jak 68 mil. Kč. Počet odhalených případů ilegálního obchodu s cigaretami a tabákem zjištěných českými celními orgány v letech 2007 – 2010 je uveden v tabulce č. 13. Z této tabulky č. 13 vyplývá snižující se trend

odhaleného počtu případů a tím i výše cla a daní z ilegálního obchodu s cigaretami a tabákem v letech 2007 – 2010.

Tabulka č. 13: Počty případů a únik cla a daní u cigaret a tabáku v letech 2007 – 2010

Popis	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
počet případů	500	333	368	404	**80,80**
počet cigaret (mil. kusů)	65	71	40	29	**44,61**
tabák (t)	696	160	142	118	**16,95**
únik cla a daně (mil. Kč)	297	396	169	161	**54,20**

Zdroj: www.celnisprava.cz

V souvislosti s nedovolenou výrobou etanolu a alkoholických nápojů české pověřené celní orgány v roce 2010 předaly 18 trestních spisů Policii ČR k dalšímu řízení v trestním řízení a dalších 22 spisů po ukončení zkráceného přípravného řízení předložili státnímu zástupci s návrhem na potrestání. U ukončených nebo částečně realizovaných případů pouze v roce 2010 zajistily více jak 43 tisíc litrů alkoholických nápojů a přes 28 tisíc litrů lihu. Celkový odhadovaný únik na cle a daních je 25 miliónů korun českých, jak vyplývá z tabulky č. 14.

Tabulka č. 14: Počty případů a únik cla a daní u etanolu a alkoholických nápojů v letech 2007 – 2010

Popis	2007	2008	2009	2010	Index 2010/2007
počet případů	1 190	436	391	641	**53,86**
zajištěné zboží (mil. litrů)	1,1	1,1	0,3	0,4	**36,36**
únik cla a daně (mil. Kč)	67	71	14	25	**37,31**

Zdroj: www.celnisprava.cz

Na základě výše uvedených skutečností lze uvést, že

GŘC a celní ředitelství jako jediné správní úřady v ČR mají postavení policejního orgánu a správce daně

GŘC a celní ředitelství s jinými státními orgány, včetně českými celními úřady, úzce spolupracují při objasňování a dokumentaci konkrétního podezření ze spáchání trestného činu spojeného s dovozem, vývozem nebo tranzitem zboží a správném stanovení základu daně a poplatku nebo jiné podobné platby, včetně vývozní náhrady

ve sledovaném období došlo u obchodních podvodů se zemědělskými produkty ke zvýšení odhalené hodnoty zboží a úniku částky cla a daně, i když celkový počet případů se snížil téměř o 2/3.

6. ZÁVĚR A NÁVRHY PRAVIDEL

Disertační práce je zaměřena na prozkoumání dopadu uplatňování vývozní celní politiky EU na české obchodní zájmy v oblasti produkce a vývozu konkrétních zemědělských produktů z ČR do třetích zemí. Jedním ze základních pilířů řešení tohoto úkolu je vytvoření funkčního systému institucionálního zabezpečení celního, finančního a správního řízení v ČR. Současný stav není dokonalý a restrukturalizační proces by mohl přispět ke zjednodušení výkaznictví v celním, finančním i správním řízení, a tím přispět k dynamice mezinárodního obchodu.

Hlavní poznatky lze shrnout do těchto bodů:

1. Celní úřad může vývozci povolit zjednodušený postup celního řízení. Mezi formy tohoto zjednodušeného postupu patří zjednodušené celní prohlášení a místní celní řízení. Udělením povolení zjednodušeného postupu se poskytují výhody nejen mezinárodním společnostem, ale i malým a středním podnikům, které jsou finančně stabilní, využívají zjednodušené postupy a též znají celní problematiku daňových úniků či neoprávněného vyplacení vývozní náhrady. Tato povolení znamenají urychlení celních formalit při zabezpečení správného provedení celního řízení s eliminací možných daňových úniků či neoprávněného vyplacení vývozní náhrady.

2. Vzhledem k současným pravidlům EU ukládající povinnost provádět fyzické kontroly nepovolují české celní úřady oprávněnému hospodářskému subjektu vyvážet zemědělské produkty, resp. vývozci zemědělských produktů nemohou být oprávněnými hospodářskými subjekty. Důvodem jsou stanovená minimální procenta fyzických kontrol, kontrol souladu a kontrol záměny u vyvážených zemědělských produktů, na které jsou uplatňovány vývozní náhrady. Oprávněné hospodářské subjekty by se však měly odlišovat od jiných podnikatelů vyvážející zemědělské produkty a měly by být považovány za spolehlivé partnery v mezinárodním obchodě, a proto by měly využívat nejen zjednodušené formy celního řízení, ale i úlevy z provádění celních kontrol, pokud splní podmínky v oblastech bezpečnosti a zabezpečení. Držitelé povolení oprávněného hospodářského subjektu by měli mít možnost využívat úlev z celních kontrol. Proto je třeba, aby s platností nového Modernizovaného celního kodexu (tj. připravovaného celního zákona EU) byla pravidla provádění fyzických

kontrol změněna tak, aby formy zjednodušení a využívání úlev též mohli používat vývozci zemědělských produktů.

3. Celní úřad členského státu EU může povolení zjednodušeného postupu zamítnout nebo jím povolený zjednodušený postup odejmout, pokud se vývozce dopustil závažného nebo opakovaného porušení celních předpisů anebo vyváží-li zemědělské produkty do třetích zemí pouze příležitostně. V současné době však neexistuje žádné kritérium pro hodnocení opakovaného porušení celních předpisů žadatelem jako jedné z předepsaných podmínek zjednodušeného postupu nebo udělení povolení oprávněného hospodářského subjektu. Proto lze navrhnout, aby české celní úřady při hodnocení tohoto kritéria vycházely z údaje 1% porušení celních předpisů s uložením sankce vztažených k celkovému počtu obchodních transakcí uskutečněných žadatelem za poslední 3 roky před podáním žádosti.

4. Pro účely vyplacení vývozní náhrady SZIF nebo jinou platební agenturou jiného členského státu EU je stanoven pojem vývoz, kterým se rozumí rozhodný okamžik, kdy zemědělský produkt opustil celní území EU. Lze doporučit, aby provádění fyzických kontrol a kontroly dokumentace z celního řízení byly zachovány.

5. Pro zamezení rizika záměny v případě vývozních prohlášení přijatých vnitrozemskými celními úřady, lze doporučit provádění kontroly záměny výstupním celním úřadem kontroly záměny a současně by tento celní úřad současně zjišťoval neporušenost celních závěr přiložených vnitrozemským celním úřadem.

6. Elektronizace vývozních operací by měla probíhat postupně. V rámci běžného postupu lze doporučit, aby celní prohlášení bylo podáváno elektronicky, doplněné písemnými průvodní doklady, například fakturou.

7. Držitelům povolení oprávněného hospodářského subjektu by mělo být umožněno využívat úlev celních kontrol i u zemědělských produktů, protože v současnosti mohou tyto výhody aplikovat pouze u exportujícího průmyslového zboží.

8. U vyvážených zemědělských produktů by odběr vzorků měl být zachován. V oblasti metodického řízení odběru vzorků lze doporučit prohlubování systematické práci se

zaměstnanci českých celních úřadů, kteří pravidelně provádějí odběry vzorků vyvážených zemědělských produktů.

9. Česká ekonomika patří mezi malé otevřené ekonomiky. U sledovaných zemědělských produktů neexistují zvláštní podmínky vývozu, s výjimkou pravidel zdravotní nezávadnosti a splnění veterinárních nebo fytosanitárních podmínek v zemi určení podle konkrétního druhu zboží. Z těchto důvodů nelze očekávat výrazné změny na tuzemském trhu v případech eliminace vývozních náhrad.

10. České celní orgány mohou u vyvážených zemědělských produktů, na které se poskytuje vývozní náhrada, provádět analýzy vzorků. Výsledky rozborů celně technické laboratoře, a popřípadě i referenční rozbory prováděné v jiných autorizovaných laboratořích v ČR, slouží jako důkazy ověření správnosti údajů o vyvezených zemědělských produktech a pro poskytování vývozní náhrad vyplácených SZIF. Přestože analýzy vzorků si vyžádají další výdaje ze státního rozpočtu, vzhledem k verifikaci jakostních znaků vyvážených zemědělských produktů, lze očekávat i přínosy spočívající v kontrole vyplácení vývozních náhrad vývozcům.

11. Daňovou kontrolu mohou české celní orgány provádět od poloviny roku 1997 a s přijetím nového daňového řádu zůstává její význam zachován. Daňová kontrola nemusí být vždy komplexním prověřením v úvahu přicházejících okolností a za stanovených podmínek může být též opakována. Zvyšující se efektivnost provádění daňových kontrol českými celními orgány potvrzuje její opodstatněnost.

12. Kromě českých celních orgánů mohou daňovou kontrolu též provádět finanční úřady a finanční ředitelství. Proto lze v souvislosti se zřízením Jednotného inkasního místa doporučit sloučení české celní správy a finanční správy.

13. Kontrola po propuštění zboží má ve srovnání s daňovou kontrolou specifický předmět kontroly, který může zahrnovat skutečnosti nefiskálního charakteru, a též se dotýká širšího okruhu subjektů, které mohou této kontrole podléhat. Z tohoto důvodu nelze kontrolu celního prohlášení po propuštění zboží považovat za obdobu daňové kontroly. Při neexistenci právní úpravy EU by národním předpisem (například novelou celního zákona) měla být stanovena speciální lhůta opravňující české celní orgány k jejímu provedení i po uplynutí základní tříleté

lhůty od skončeného celního řízení, tj. od propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu. Lze doporučit, aby tato nová lhůta byla 10 let od propuštění zemědělských produktů do režimu vývozu.

14. Úkoly českých celních orgánů plní celníci a občanští zaměstnanci. Ke kontrole po propuštění zboží jsou oprávněni pouze celníci. Proto veškeré úkony vznesené ke kontrolovanému subjektu musí uplatnit celník. Občanský zaměstnanec se tedy kontroly může zúčastnit jako člen kontrolní skupiny - specialista. Lze doporučit, aby toto omezující pravidlo bylo zrušeno, čímž by občanští zaměstnanci mohli bez přítomnosti celníka provádět kontrolu.

15. Od počátku zavedení kontrol po propuštění zboží byl jejich účel chápán jako „Audit at the Office“ neboli provedení kontroly v kanceláři. Další eventualitou je tzv. „Audit system based“, kdy subjekt je hodnocen v celkovém kontextu své podnikatelské činnosti, například při udělení povolení oprávněného hospodářského subjektu. V současné době, kdy zjednodušené postupy nahrazují tzv.„běžný“ postup celního řízení, je kontrola po propuštění zboží jedním z mála nástrojů kontroly mezinárodního obchodu umožňujícího ověřovat vývozní operace.

16. V rámci celkového zahraničního obchodu ČR se úloha agrárního obchodu ve sledovaném období podstatně nezměnila. Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu ČR kolísá v rozmezí 3,7 % až 4,9 %. Platí, že ČR, charakterizovaná jako průmyslově vyspělá země, zůstává v rámci agrárního sektoru nadále v pozici netto dovozce, což lze prokázat na základě dlouholeté časové řady vývoje českého agrárního zahraničního obchodu.

17. GŘC a celní ředitelství s jinými státními orgány, včetně českými celními úřady, úzce spolupracují při objasňování a dokumentaci konkrétního podezření ze spáchání trestného činu spojeného s dovozem, vývozem nebo tranzitem zboží a správném stanovení základu daně a poplatku nebo jiné podobné platby, včetně vývozní náhrady. Ve sledovaném období došlo u obchodních podvodů se zemědělskými produkty ke zvýšení odhaleného úniku částky cla a daně, i když celkový počet případů odhalených obchodních podvodů se snížil téměř o 2/3.

18. SZP stojí před závažnou výzvou jak dále pokračovat v reformním úsilí a posílit konkurenceschopnost evropského zemědělství na světových agrárních trzích. Zásadní směr evropské agrární politiky po roce 2013 se v současné době utváří. Aktuální pozice v rámci probíhající diskuse sahají od zastávání stanoviska pro pokračování dosavadních pravidel beze

změn až po požadavek drastického omezení agrárního rozpočtu EU. Tlaky na redukci agrárních výdajů se v každém případě zvyšují.

7. SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

a) knihy a skripta:

[1] AGENDA 2000. Ústav mezinárodních vztahů, Praha, 1999, ISBN 80-85864-70-3

[2] BENEŠ, V. a kol.: Zahraniční obchod. Grada Publishing, Praha, 2004, ISBN 80-247-0558-3

[3] BAKEŠ, M. a kol.: Finanční právo. 3. aktualizované vyd. H. C. Beck, Praha, 2003, s. 49

[4] CÍSAŘOVÁ, D. ; FENYK, J.; GŘIVNA, T.: Trestní právo procesní. ASPI, Praha, 2008, 824 s. ISBN 978-80-7357-348-5

[5] COMMUNITY STRUCTURAL FUNDS 1994-99. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 1993. 87 s., ISBN 92-826-6272-1

[6] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (EHS) č. 2454/93 ze dne 2. července 1993, kterým se provádí nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství. Úřední věstník Evropské unie, L 253, 11.10.1993, s. 1-766

[7] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 3122/94 ze dne 20. prosince 1994, kterým se stanoví kritéria pro analýzu rizika, pokud jde o zemědělské produkty, pro které jsou poskytovány náhrady. Úřední věstník Evropské unie, L 330, 21.12.1994, s. 31-32

[8] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 2090/2002 ze dne 26. listopadu 2002, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (EHS) č. 386/90, pokud jde o fyzickou kontrolu prováděnou při vývozu zemědělských produktů, pro které jsou poskytovány náhrady. Úřední věstník Evropské unie, L 322, 27.11.2002, s. 4-10

[9] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 1043/2005 ze dne 30. června 2005, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 3448/93, pokud jde o režim poskytování vývozních náhrad pro některé zemědělské produkty vyvážené ve formě zboží, na něž se nevztahuje příloha I Smlouvy, a kritéria pro stanovení výše těchto náhrad. Úřední věstník Evropské unie, L 172, 5.7.2005, s. 24-75

[10] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 273/2008 ze dne 5. března 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1255/1999, pokud jde o metody analýzy a hodnocení jakosti mléka a mléčných výrobků. Úřední věstník Evropské unie, L 88, 29.3.2008, s. 13-15

[11] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 376/2008 ze dne 23. dubna 2008, kterým se stanoví společná prováděcí pravidla k režimu dovozních a vývozních licencí a osvědčení o stanovení náhrady předem pro zemědělské produkty. Úřední věstník Evropské unie, L 114, 26.4.2008, s. 3-56

[12] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 1276/2008 ze dne 17. prosince 2008 o sledování vývozů zemědělských produktů, pro které jsou poskytovány náhrady nebo jiné částky, prováděném prostřednictvím fyzických kontrol. Úřední věstník Evropské unie, L 339, 18.12.2008, s. 53-75

[13] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (ES) č. 612/2009 ze dne 7. července 2009, kterým se stanoví společná prováděcí pravidla k režimu vývozních náhrad pro zemědělské produkty (přepracované znění). Úřední věstník Evropské unie, L 186, 17.7.2009, s. 1-58

[14] EVROPSKÁ KOMISE: Nařízení Komise (EU) č. 113/2010 ze dne 9. února 2010, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 471/2009 o statistice Společenství týkající se zahraničního obchodu se třetími zeměmi, pokud jde o rozsah obchodu, definici údajů, sestavování statistiky obchodu podle podnikových ukazatelů a fakturační měny a o zvláštní zboží a pohyby. Úřední věstník Evropské unie, L 037, 10.2.2010, s. 1-11

[15] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (EHS) č. 386/90 ze dne 12. února 1990 o kontrole prováděné při vývozu zemědělských produktů, pro které jsou poskytovány náhrady nebo jiné částky. Úřední věstník Evropské unie, L 42, 16.2.1990, s. 6-7

[16] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství. Úřední věstník Evropské unie, L 302, 19.10.1992, s. 1-50

[17] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (ES) č. 1258/1999 ze dne 17. května 1999 o financování společné zemědělské politiky. Úřední věstník Evropské unie, L 160, 26.6.1999, s. 103-112

[18] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 638/2004 ze dne 31. března 2004 o statistice Společenství obchodu se zbožím mezi členskými státy a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 3330/91. Úřední věstník Evropské unie, L 102, 7.4.2004, s. 1-8

[19] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 ze dne 22. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty (jednotné nařízení o společné organizaci trhů). Úřední věstník Evropské unie, L 299, 16.11.2007, s. 1-149

[20] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (ES) č. 485/2008 ze dne 26. května 2008 o kontrole opatření tvořících součást systému financování Evropského

zemědělského záručního fondu, prováděné členskými státy. Úřední věstník Evropské unie, L 143, 3.6.2008, s. 53-59

[21] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 471/2009 ze dne 6. května 2009 o statistice Společenství týkající se zahraničního obchodu se třetími zeměmi a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1172/95. Úřední věstník Evropské unie, L 152, 16.6.2009, s. 23-29

[22] FOJTÍKOVÁ, L.: Společná obchodní politika Evropské unie. VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006, s.133, ISBN 80-248-1076-X

[23] GRÚŇ, L.: Finanční právo a jeho instituty. 2. vyd., Linde, Praha, 2006, 323 s., ISBN: 80-7201-620-2

[24] GOULLI, R.: Reforma společné zemědělské politiky Evropského společenství: protekcionismus, jednání GATT a perspektivy. Ekonomický ústav ČSAV, Praha, 1992, s. 4-5

[25] HES, A.: Základy mezinárodního obchodu. 3. vyd., ČZU v Praze, 2008, 224 s., ISBN: 978-80-213-1406-1

[26] KANDA, A.: Kupní smlouva v mezinárodním obchodním styku. Linde, Praha, 1999

[27] KEŘKOVSKÝ, M.; KEŘKOVSKÁ, A.: Evropská unie historie, instituce, ekonomika a politiky. Computer Press, Praha, 1999,142 s., ISBN 80-7226-196-7

[28] KUČERA, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 2. vyd. Panorama, Praha, 1980, 396 s.

[29] KUČERA, Z..; RUŽIČKA, K..; KOSTKA, V.: Právo mezinárodního obchodu. Vyd. Karolinum, Univerzita Karlova, Praha, 1995, 118 str., ISBN: 80-7066-783-4

[30] LACROIX, E.L.: Společná zemědělská politika. Generální ředitelství pro zemědělství Evropské komise. Luxemburk, 2005, ISBN 92-894-9228-7

[31] NEUMANN, P.: Společná zemědělská politika EU: vznik, vývoj, reformy, mezinárodní organizace. VŠE Praha, 2004, 1. vyd., 66 s., ISBN 80-245-0814-1

[32] MÁSILKO, V.; STEINER, V.: Mezinárodní právo soukromé v praxi. Orbis, Praha, 1976, 368 s.

[33] ONDŘEJ, J.: Právo v hospodářské praxi. 2 vyd., Praha, SVŠES, 2007, s. 54

[34] ONDŘEJ, J.: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 3. rozšířené vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2009, ISBN: 978-80-7380-181-6

[35] PARLAMENT ČR: Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 179/1996 Sb., o přístupu České republiky k Úmluvě o společném tranzitním režimu mezi zeměmi Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) a Evropským hospodářským společenstvím. In Sbírka zákonů, Praha, částka 51, 1996

[36] PARLAMENT ČR: Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. In Sbírka zákonů, Praha, částka 98, 1991

[37] PARLAMENT ČR: Zákon České národní rady č. 13/1993 Sb., celní zákon. In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 5, 1993

[38] PARLAMENT ČR: Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu). In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 74, 2000

[39] PARLAMENT ČR: Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole). In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 122, 2001

[40] PARLAMENT ČR: Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky. In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 62, 2004

[41] PARLAMENT ČR: Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. In Sbírka zákonů ČR, částka 174, 2004

[42] PARLAMENT ČR: Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. In Sbírka zákonů ČR, částka 87, 2009

[43] PIKOLA, P. a kol.: Základy práva pro posluchače České zemědělské univerzity v Praze. ČZU v Praze, 2010, 214 s.

[44] POTOČNÝ, M.: Mezinárodní organizace. Svoboda, Praha, 1971

[45] POMAHAČ, R.;WIDEMANNOVÁ, M.: Veřejná správa a evropská právní integrace. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2003, ISBN 80-245-0310-7

[46] ROZEHNALOVÁ, N.: Transnacionální právo mezinárodního obchodu. Masarykova univerzita, Brno, 1994, s. 205

[47] ROZEHNALOVÁ, N.: Mezinárodní právo obchodní- část I. - Obchodní transakce. 2. přeprac. vyd. Masarykova univerzita, Brno, 1997, 227 str., ISBN: 80-210-1518-7

[48] ROZEHNALOVÁ, N.; TÝČ, V.; NOVOTNÁ, M. Evropské mezinárodní právo soukromé. Masarykova univerzita, Brno, 1998, s.149

[49] SVATOŠ, M. a kol.: Agrární politika. ČZU v Praze, 2009, 200 s., ISBN: 978-80-213-1914-1

[50] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO). In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 51, 1995

[51] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 40/2000 Sb.m.s., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné právní pomoci v trestních věcech. In Sbírka mezinárodních smluv, ČR, Praha, částka 22, 2000

[52] Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). Úřední věstník Evropské unie, C 115, svazek 51, 9. 5. 2008

[53] ŠRONĚK, I.: Světová obchodní organizace. Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, 69 s., ISBN 80-7079-838-6

[54] VLÁDA ČSR: Vládní nařízení č. 141/1923 Sb., jímž se zřizuje Chemicko-technická zkušebna finanční správy v Praze. In Sbírka zákonů, Praha, částka 62, 1923

[55] VLÁDA ČR: Pokyny k řízení finančních toků prostředků na financování opatření Společné zemědělské politiky Evropské unie ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu. Usnesení vlády č. 341, Praha, 14. dubna 2004

[56] Vyhláška č. 59/1948 Sb., kterou se uvádí v prozatímní platnost Všeobecná dohoda o clech a obchodu ze dne 30. října 1947. In Sbírka zákonů, Praha, částka 24, 1948

[57] Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 176/1964 Sb., o Evropské úmluvě o obchodní arbitráži. In Sbírka zákonů, Praha, částka 74, 1964

[58] Vyhláška č. 201/2005 Sb., o statistice vyváženého a dováženého zboží a způsobu sdělování údajů o obchodu mezi Českou republikou a ostatními členskými státy Evropských společenství. In Sbírka zákonů ČR, Praha, částka 73, 2005

[59] WAWROSZ, P.; SLOVÁČKOVÁ, P.: Průvodce podnikatele právem Evropského společenství. Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, Praha, 2006, ISBN 80-238-8700-9

[60] ŽUFAN, P.: Společná zemědělská politika Evropské unie. Ostravská univerzita v Ostravě, 2004, ISBN 80-7042-983-6

b) odborné články:

[61] BERGSTEN, M: An Asian push for word-wide tree trade. The Economist, 1996, s. 70-71

[62] FÜGEL-WAVERIJN, I.: Aussenhandel und Informationsbedarf der Bundesländer. Wirtschaft und Statistik, 2001, Nr. 7, s. 576-587

[63] HAMILTON, D.; QUINLAN, J.: A common interest in prosperity, despote the rtetoric. Financial Times, 18.11.2003, No. 35304, p. 15

[64] CHEN,B.; JACKS, D.S.: Trade, variety and imigraton. Economics Letters, 2012, s. 243-264

[65] JANOW, M.E.; SHAPIRO, A.J.: A trustiong approach to antitrust. The International economy. September/October 2001, No. 5, p. 42-53

[66] KOOPMAN, R. a kol.: Estimating domestic conent in export hen processing trade is pervasive. Journal of Development Economics, 2012, s. 178 – 189

[67] LEE, J.: Network effects on international trade. Economics Letters, 2012, s.199-201

[68] KRAUS, J. a kol.: WTO a zemědělství. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 2006, ISBN 80-86671-37-2

[69] KUČERA, Z.: K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého. AUC Iuridica, 1998, č. 1, s. 9

[70] KUČERA, Z.: K rekodifikaci mezinárodního práva soukromého. AUC Iuridica, 2003, č. 1-2, s. 172

[71] STANKOVSKY, J.: Aussenhandel der EU; neues Bezugssystem für Őesterreichs Aussenwirschaft. Őesterreichischers institut fűr Wirtschaftsforschuung, Wien, 1996

[72] VANKA,R.;VALDER, A.: Místní šetření a daňová kontrola. In Účetnictví v zemědělství, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha, 2010, číslo 7, str. 21-23, ISSN: 1212-9453

c) ***internetové zdroje:***

[73] EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA: Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky. [online] c2005, http://eur-lex.europa.eu/

[74] internetové stránky celní správy ČR: http://www.celnisprava.cz./, [cit. 25.7.2012]

[75] internetové stránky ČSÚ: http://www.czso.cz./, [cit. 25.7.2012]

[76] internetové stránky OECD: http://www.oecd.org./, [cit. 25.7.2012]

[77] internetové stránky SZIF: http://www.szif.cz./, [cit. 25.7.2012]

[78] internetové stránky WTO: http://www.wto.org./, [cit. 6.3.2011]

[79] internetové stránky ÚNMZ: http://www.unmz.cz./, [cit. 25.7.2011]

[80] internetové stránky ÚZEI: http://www.uzei.cz/, [cit. 25.7.2012]

[81] portál Komise EU: http://ec.europa.eu/com/, [cit. 5.3.2012]

[82] portál Úředního věstníku EU: http://publications.europe.eu/, [cit. 25.7.2012]

[83] portál veřejné správy ČR: http://portal.gov.cz/, [cit. 25.7.2012].

[84] VĚSTNÍK ÚNMZ: ČSN 57 0105-2 - Metody zkoušení mléčných výrobků sušených a zahuštěných. [online] c2003, http://www.unmz.cz./urad/csn-on-line/

[85] VĚSTNÍK ÚNMZ: ČSN EN ISO 707 - Mléko a mléčné výrobky. [online] c2009, http://www.unmz.cz./urad/csn-on-line/

[86] VĚSTNÍK ÚNMZ: ČSN ISO 3100-1 - Maso a masné výrobky, odběr vzorků a příprava analytických vzorků. [online] c2006, http://www.unmz.cz./urad/csn-on-line/

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Vývozní náhrady EU v letech 2003 - 2008

Zemědělský produkt	2003/2004		2004/2005		2005/2006		2006/2007		2007/2008	
	tis. t / hl	mil. EUR	tis. t / hl	mil. EUR	tis. t / hl	mil. EUR	tis. t / hl	mil. EUR	tis. t / hl	Mil. EUR
pšenice a pšeničná mouka	-	-	4 944,2	50,4	10 978,8	107,7	824,6	50,4	-	-
„coarse“ obiloviny	1 513,8	82,1	4 976,3	180,9	2 903,9	98,6	1 345,8	46	-	-
rýže[1)]	128	21,8	21,9	1,4	-	-	-	-	-	-
řepka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
olivový olej [3)]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
cukr	663,2	325,9	1 130,3	466,9	1 215	442,8	1 336,9	470,1	1 359,6	441,3
máslo a mléčný tuk [2)]	353,5	618,4	381,5	519,2	295,4	292,3	253,8	239,2	-	-
SOM	258,9	143,2	212,2	66	117	14,6	-	-	-	-
Sýry	321,2	239,1	299,7	157,1	319,4	142,6	292,5	108,8	-	-
ostatní mléčné výrobky	880,4	630,8	827	408,8	740,9	278,4	461,8	130,3	16,2	2
hovězí maso	384,8	274,1	291,8	240	188,7	212	116,1	54,1	80,6	31,5
vepřové maso	138,9	43,9	18,6	77	77	19,5	70,4	18,3	441,3	125,7
drůbeží maso	215,6	87,7	204,8	90,3	180	58,9	228,4	96,7	186,8	96,9
Vejce	37,5	3,4	71,1	6,4	65,4	6,3	50,3	4,5	31	4,4
víno [1),4)]	1 733	15	2 283,7	20,7	2 299,5	17,8	2 996,9	17,9	2 986,6	14,6
čerstvé ovoce a zelenina	694,2	15,7	423,1	13,4	519,6	20,2	451,1	14,5	167,1	4,4
zpracované ovoce a zelenina	84	3,9	78	3,6	84	3,9	93,6	4,4	58	2,4
surový tabák	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
alkohol [4)]	430	45,6	-	-	-	-	-	-	-	-
nezahrnuté zemědělské produkty	-	411	-	389,2	-	295,9	-	206,8	-	126,7
Cekem	**7 837**	**2 961,6**	**16 214,4**	**2 632,9**	**19 984,6**	**1 920,5**	**8 522,2**	**1 462**	**5 327,2**	**849,9**

Zdroj: ÚZEI.

Poznámka:

1) Hospodářské období je od 1.9.běžného roku do 31.8.následujícího roku.
2) Hospodářské období je od 1. 10. běžného roku do 30.9. následujícího roku.
3) Hospodářské období je od 1.11.běžného roku do 31.10. následujícího roku.
4) Měrnou jednotkou je tuna.

Příloha č. 2: Přehled subvencovaného a celkového vývozu EU do třetích zemí v letech 2003 - 2008 (v tis.tunách nebo hektolitrech)

Zemědělský produkt	2003/2004			2004/2005			2005/2006			2006/2007			2007/2008		
	subvenc.	celkový	podíl	subvenc.	celkový	podíl	subvenc.	celkový	podíl	subvenc.	celkový	podí	subvenc.	celkový	podíl
pšenice a pšeničná mouka	-	8 295,3	-	4 944,2	13 043,9	37,9	10 978,8	13 719,9	80	824,6	12 195,7	6,8	-	11 150,2	-
„coarse“obiloviny	1 513,8	8 248,1	18,4	4 976,3	8 903,2	55,9	2 903,9	8 476,6	34,3	1 345,8	8 850,2	15,2	-	8 751	-
rýže [1)]	128	232,9	55	21,9	193,5	11,3	-	154,5	-	-	148,1	-	-	151,8	-
řepka	-	138,5	-	-	186,9	-	-	217,8	-	-	65,7	-	-	395,9	-
olivový olej [3)]	-	215,6	-	-	375,7	-	-	353,4	-	-	408,8	-	-	413,6	-
cukr	663,2	3 861,7	17,2	1 130,3	6 349,1	17,8	1 215	8 360,6	14,5	1 336,9	2 371,4	56,4	1 359,6	2 419,8	56,2
máslo a mléčný tuk [2)]	353,5	324,9	108,8	3981,5	360,5	105,8	295,4	245,8	120,2	253,8	257,2	98,7	-	131,1	-
SOM	258,9	244,4	105,9	212,2	220,1	96,4	117	133,9	87,4	-	130,1	-	-	195,2	-
sýry	321,2	487,1	65,9	299,7	513,6	58,4	319,4	542,7	58,9	292,5	605,7	48,3	-	567,1	-
ostatní mléčné výrobky	880,4	1 293,1	68,1	827	1 353,1	61,1	740,9	1 059,5	69,6	461,8	1 073,5	43	16,2	1 085,1	1,5
hovězí maso	384,8	433,6	88,7	291,8	394	74,1	188,7	287,4	65,7	116,1	249,6	46,5	80,6	248,3	32,5
vepřové maso	138,9	1 055,6	13,2	68,8	1 108,9	6,2	77	1 194, 9	6,4	70,4	1 187,4	5,9	441,3	1 388,2	31,8
drůbeží maso	215,6	990,7	21,8	204,8	934,3	21,9	180	807,8	22,3	228,4	934	24,5	186,8	832,4	22,4
vejce	37,5	56,9	65,9	71,1	105,5	67,4	65,4	99,4	65,8	50,3	101,5	49,6	31	95,6	32,4
víno [1),4)]	1 733	13 294	13	2 283,7	12 797,1	17,8	2 299,5	14 161,3	16,2	2 996,9	17 712,2	16,9	2 986,6	16 207,7	18,4
čerstvé ovoce a zelenina	694,2	1 686,2	41,2	423,1	1 578,1	26,8	519,6	1 895,7	27,4	451,1	2 173,2	20,8	167,1	1 871,3	8,9
zpracované ovoce a zelenina	84	349,3	24	78	369,7	21,1	84	393,7	21,3	93,6	424	22,1	58	446,7	13
surový tabák	-	136,1	-	-	161,8	-	-	167,9	-	-	194,3	-	-	194,5	-
alkohol [4)]	430	1 290	33,3	-	791,9	-	-	1 053,8	-	-	683,3	-	-	605,6	-

Zdroj: ÚZEI.

Poznámka:

1) Hospodářské období je od 1.9.běžného roku do 31.8.následujícího roku.
2) Hospodářské období je od 1. 10. běžného roku do 30.9. následujícího roku.
3) Hospodářské období je od 1.11.běžného roku do 31.10. následujícího roku.
4) Měrnou jednotkou je tuna.

Příloha č. 3: Schéma finančního toku a oběhu dokladů

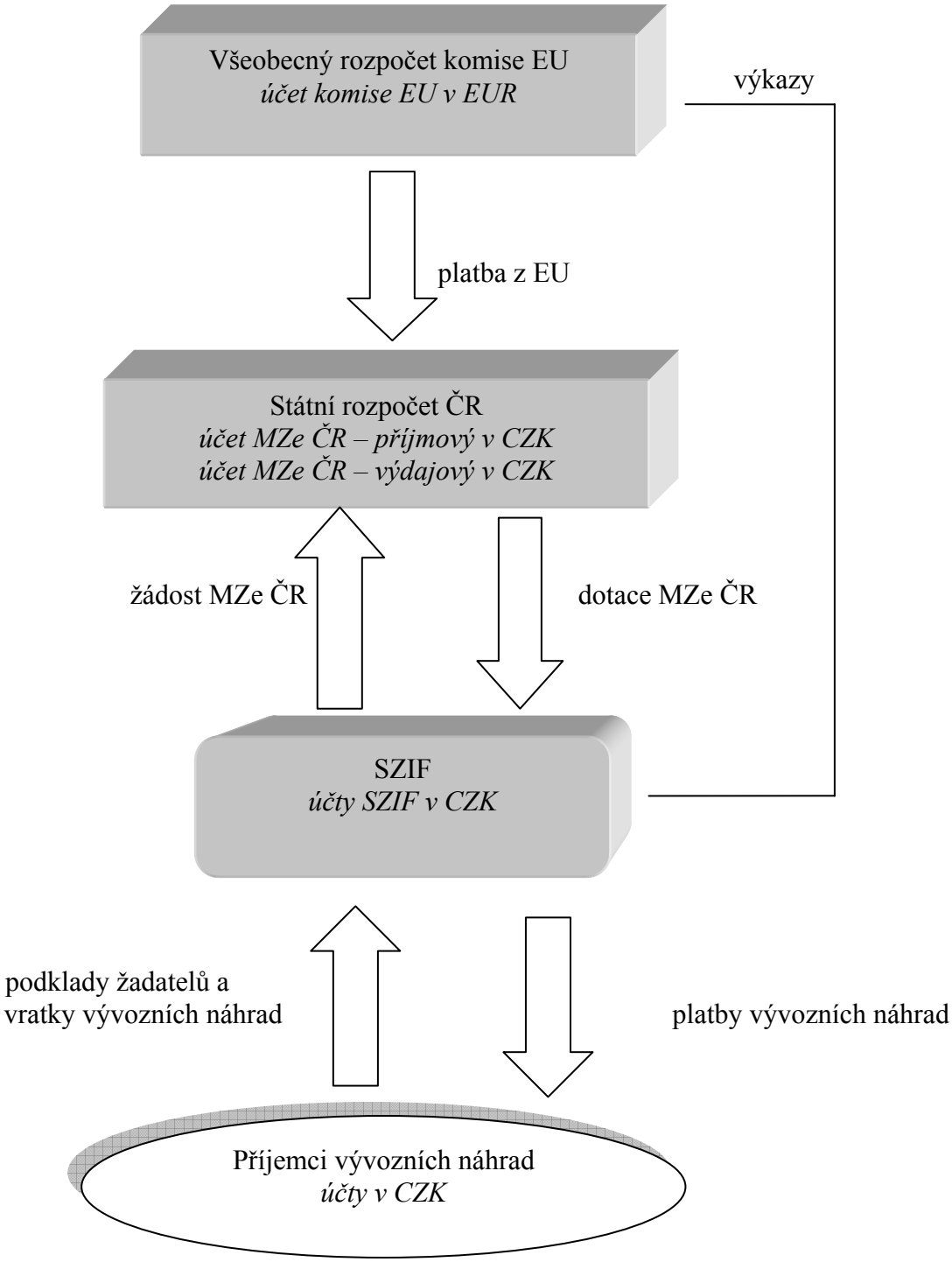

Zdroj: usnesení vlády č. 341 (2004).

Příloha č. 4: Vzor tiskopisu TBDD

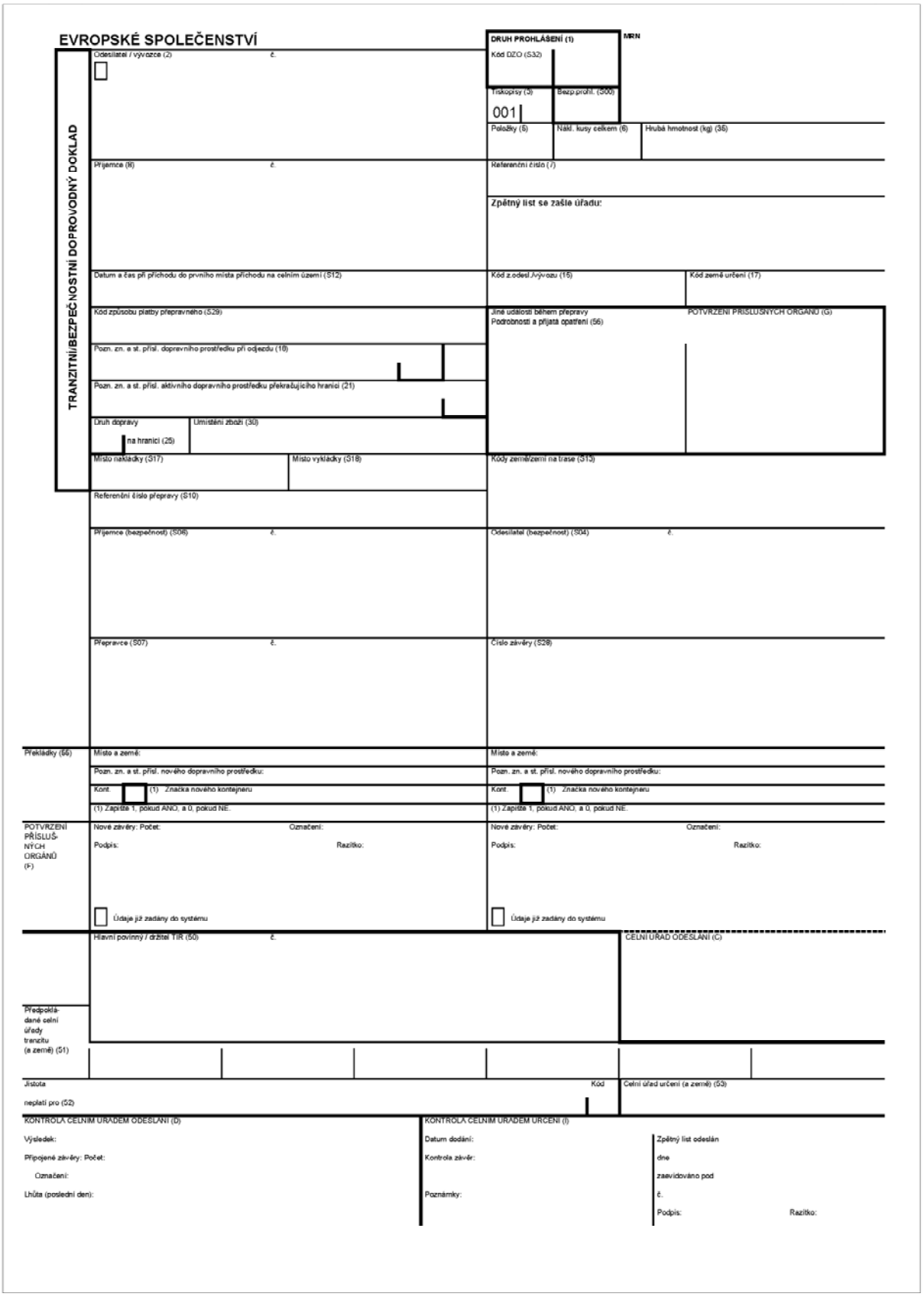

Zdroj: nařízení Komise (EHS) č. 2454/93.

Příloha č. 5: Metody hodnocení jakosti mléka a smetany

1. Pro chemickou, fyzikální a mikrobiologickou analýzu a organoleptické hodnocení mléka a smetany jsou zavedeny referenční metody.
2. Pro analýzy lze používat rutinní metody za předpokladu, že jsou kalibrovány a pravidelně kontrolovány porovnáním s referenčními metodami. V případě sporu je rozhodující výsledek získaný referenční metodou
3. Mezi parametry referenčních metod pro
   a) mléko a smetanu nezahuštěné, neobsahující přidaný cukr ani jiná sladidla (KN 040120) patří tuk, kdy mezní hodnoty tuku jsou uvedeny ve společném celním sazebníku EU,
   b) mléko a smetanu v prášku, granulích nebo jiné formě o obsahu tuku do 1,5 % hmotnostních (KN 040221)
      - tuk (v tekuté a tuhé formě),
      - bílkoviny,
      - sušina,
      - sacharóza (normální a nízký obsah),
      - voda (u smetany).

Příloha č. 6: Metody stanovení jakosti bílého cukru

I. OBSAH POPELA

1. Cukerný roztok (28 %) se připraví rozpuštěním 31,3 ± 0,1 g cukru při teplotě 20 ± 0,2 ºC v odměrné baňce o objemu 100 cm^3 nebo rozpuštěním 28 g cukru ve vodě a doplněním vodou do hmotnosti 100 g.
2. Procento popela se vypočte podle vzorce

$$\% \text{ popela} = 0{,}320 * 18 * 10^{-4} * C_{28}$$

kde C_{28} je 28 % cukerný roztok.

II. BAREVNÉ TYPY

1. Cukr se vloží do čtverhranných krabiček s bílým nebo světle modrým vnitřním obložením (strany 60 mm a výška 28 mm)a na povrchu se zarovná pomocí víčka. Jednotlivé krabičky musí být umístěny vedle sebe tak, aby mezi nimi nebyl žádný prostor.
2. Porovnání se provede tak, že se vzorek pokládá střídavě nalevo a napravo od barevného typu použitého pro srovnávání.
3. Na základě výsledku tří nezávislých pozorovatelů se stanoví aritmetický průměr, který se vyjádří v desetinách barevného typu.

III. BARVA V ROZTOKU

1. Cukr o hmotnosti 50 ± 0,1 g se zváží v Erlenmeyerově baňce se širokým hrdlem. Přidá se buď 50 g destilované vody nebo 50 cm^3 destilované vody a poté se rozpustí protřepáním nebo v třepačce.
2. Membránový filtr je ponořen v destilované vodě po dobu alespoň 10 minut a poté se umístí do filtračního zařízení. V průběhu filtrace dochází k odvzdušnění roztoku.
3. Koncentrace se stanoví refraktometricky.

IV. POLARIZACE

1. Cukr o hmotnosti 26 ± 0,002 g se nejprve zváží a poté se přenese do odměrné baňky s 60 cm^3 destilované nebo demineralizované vody. Cukr se rozpustí bez záhřevu. Případná pěna se odstraní kapkou alkoholu nebo éteru.

2. Baňka se vloží na 15 minut do vodní lázně s termostatem. Vnitřní stěna hrdla se vysuší filtračním papírem. Obsah baňky se smíchá tak, že se rukou přikryje hrdlo a baňka se alespoň 5 x obrátí.
3. Po vymytí a vysušení se polarimetrická trubice vypláchne dvěma třetinami objemu cukerného roztoku.
4. Používá-li se sacharimetr s křemenným klínem, optická rotace celku je funkcí teploty. V takovém případě se roztok uvede na teplotu sacharimetru dříve než se doplní do 100 cm^3. Průměrná hodnota se vyjádří na jednu setinu ºS.
5. Pokud se měření provádí pomocí polarimetru s kruhovou stupnicí, doporučuje se použít trubice s pláštěm, které musí být spojeny s termostatem udržující teplotu 20 ± 0,2 ºC.

V. REDUKUJÍCÍ LÁTKY (INVERTNÍ CUKR)

1. V Erlenmeyerově baňce o objemu 300 cm^3 se rozpustí 10 g cukru v destilované nebo demineralizované vodě. Přidáním vody se roztok doplní na 100 cm^3 a dále se přidá 10 cm^3 Műllerova roztoku. Roztok se nechá stát ve vroucí vodní lázni po dobu 10 minut.
2. Po ochlazení roztoku se přidá 5 cm^3 5N kyseliny octové a 0,0333 N jodový roztok mezi 20 až 40 cm^3. Přebytek jódu se zpětně titruje pomocí 0,0333 N roztoku thiosíranu.
3. Od hodnoty vyjadřující spotřebovaný jód v cm^3 se odečtou tyto korekce
   - slepá hodnota vyjadřující spotřebu jódu během zkoušky, ve které se místo cukru použije voda,
   - hodnota bez varu vyjadřující spotřebu jódu během zkoušky , v níž se směs cukerného roztoku a Műllerova roztoku nezahřívá,
   - korekce sacharosy zohledňující redukující účinek sacharozy.
4. Po odečtení shora uvedených korekcí se získá hodnota pro spotřebu 0,0333 N roztoku jódu, u kterého 1 cm^3 odpovídá 1 mg invertního cukru ve vzorku. Proto 1 cm^3 roztoku jódu odpovídá 0,01 % invertního cukru.

VI. VLHKOST

1. Naváží se alespoň 20g nemletého cukru v předem zvážené hliníkové odpařovací misce s hermetickým uzávěrem nebo ve skleněné nádobě se zabroušenou zátkou.
2. Vzorek se umístí do sušárny při 105 ºC na tři hodiny.
3. Procento vlhkosti se vypočte jako poměr hmotnostního úbytku k navážce cukru.

Příloha č. 7: Poměr provedených analýz zemědělských produktů k počtu celních řízení a fyzických kontrol v letech 2006 – 2008 v procentech

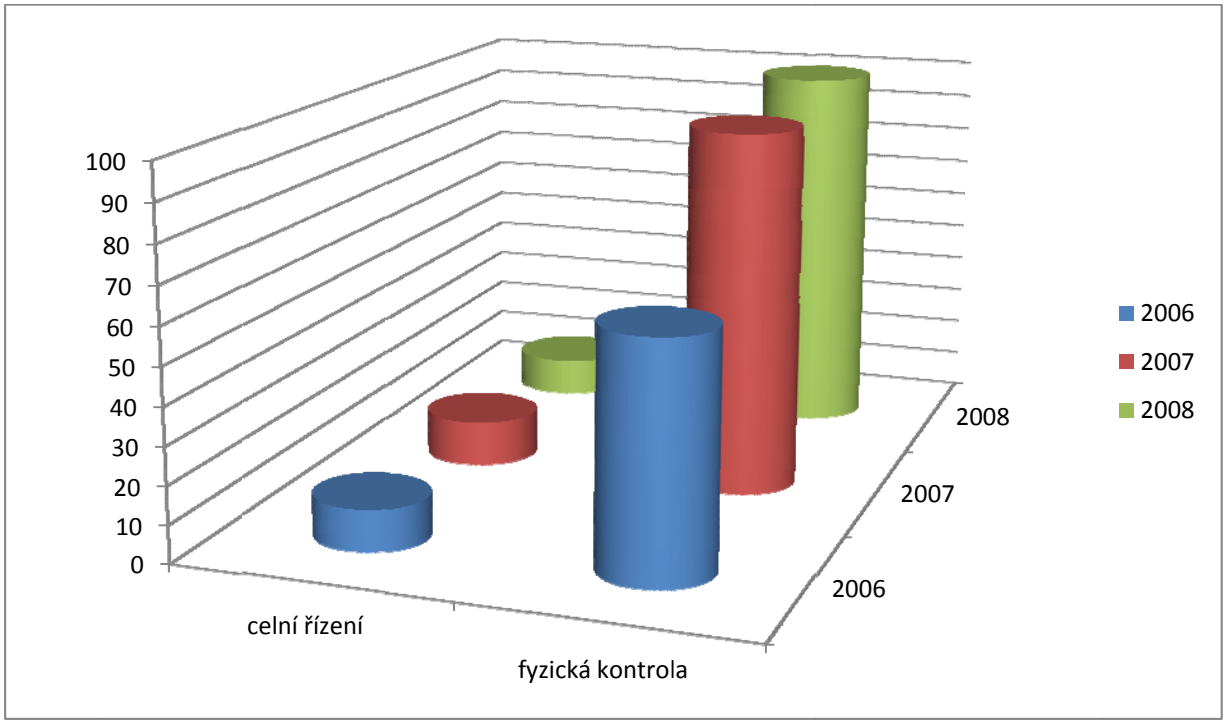

Zdroj: www.celnisprava.cz

Graf č. 8: Srovnání celního dluhu (v mil. Kč) a výslednosti (v %) daňové kontroly a kontroly po propuštění zboží

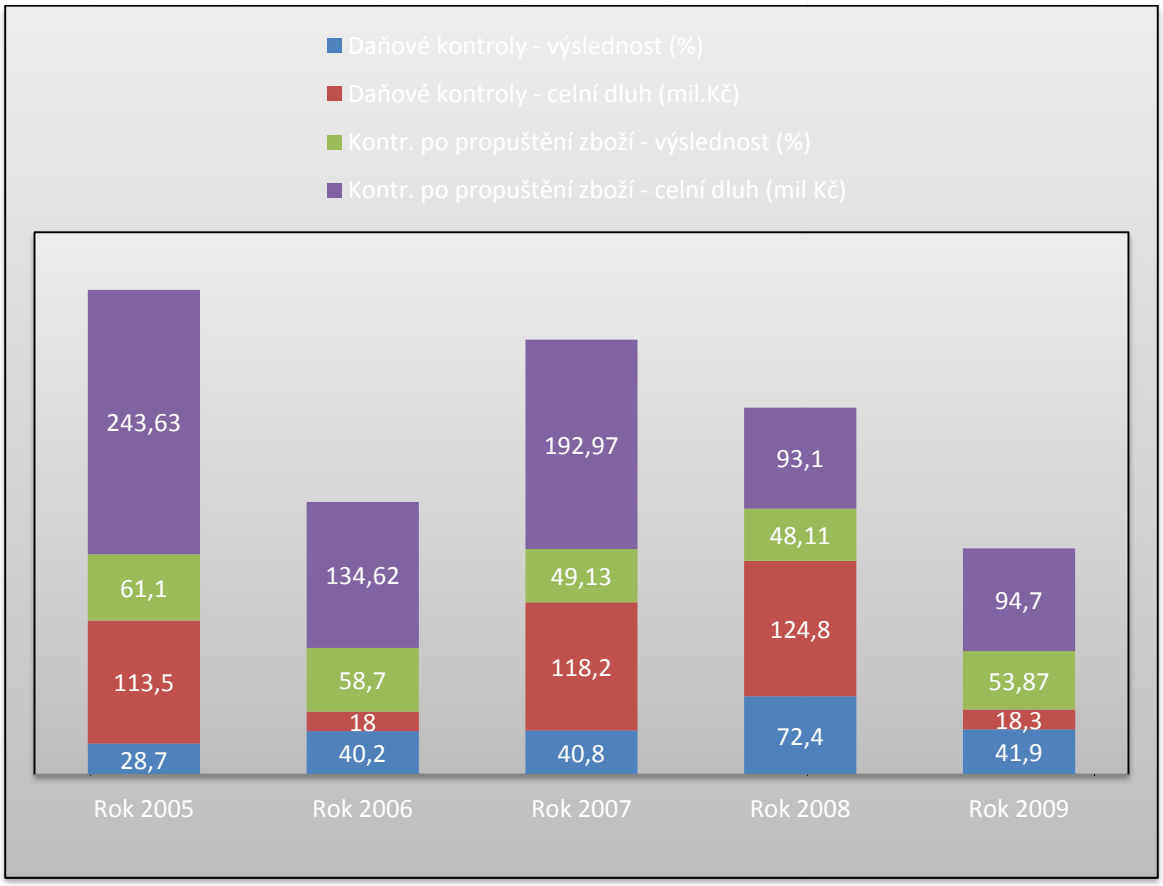

Zdroj: www.celnisprava.cz